

Utvecklingen av ideella föreningars villkor

Civila samhällets villkor 2016 med fokus
på ideella föreningar i utsatta områden

Förord

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, MUCF, arbetar på flera sätt för att förbättra kunskapen om det civila samhällets villkor och dess relationer till offentliga och privata aktörer. Våra årliga uppföljningar av det civila samhällets villkor har de senaste fyra åren skett genom enkätundersökningar riktade till det civila samhällets organisationer. Denna typ av uppföljningar ger en övergripande och sammanfattande bild av villkoren för olika organisationer inom det civila samhället. Resultaten bildar även en utgångspunkt för fortsatta diskussioner om hur civilsamhällets villkor kan förbättras.

Under våren 2017 har myndigheten undersökt och jämfört villkoren för ideella föreningar i allmänhet och för ideella föreningar i utsatta områden i synnerhet. Utöver det har vi jämfört hur villkoren för

ideella föreningar har utvecklats över tid utifrån våra tidigare mätningar. Ideella föreningar i utsatta områden tillgängliggör sin verksamhet för en mångfald av grupper och genomför en stor mängd olika aktiviteter. Samtidigt är deras insatser ofta enbart möjliga med hjälp av offentliga medel.

Analysen har genomförts av Julia Grosse på avdelningen för utveckling och analys. MUCF vill tacka deltagarna i vår referensgrupp bestående av företrädare för Partsgemensamt forum, Statistiska centralbyrån, Behrang Miri, nationell samordnare Social mobilisering på ABF och Ihsan Kellecioglu, nationell projektledare på Rädda Barnen, för deras värdefulla kommentarer under planering och rapportskrivande. Myndigheten vill även tacka Skop och Statistiska centralbyrån som stått för olika delar av det praktiska genomförandet av enkätstudien.

Lena Nyberg, generaldirektör,
Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

Innehåll

Förord	3
Innehåll	5
Sammanfattning	9
Föreningar i utsatta områden har generellt sämre villkor att möta behoven ..	9
Föreningar i utsatta områden gör mycket för många.....	9
Utvecklingen av villkoren för ideella föreningar över tid.....	9
Inledning	11
En politik för det civila samhället och dess uppföljning	11
Civilsamhällets potential att främja delaktighet och social sammanhållning ...	11
1. Undersökningens upplägg och genomförande	15
Urval och svarsfrekvens	15
Benämningar	15
Analysens genomförande och upplägg	15
2. Villkor för ideella föreningar i utsatta områden	19
Storlek, medlemskap och organisering	19
Föreningarnas syften	20
Ekonomiska förutsättningar, självständighet och oberoende	22
Lagar och regler.....	30
Dialog med offentliga aktörer	32
Sammanfattning: Föreningar i utsatta områden har generellt sämre villkor ...	36
3. Ideella föreningar i lokalsamhället	39
Lokal förankring	39
Många sociala insatser bland föreningar i utsatta områden	44
Sociala ytor för att nå ut	46
Uthålligheten är stor	47
Vägar att locka till sig nya föreningsaktiva	48
Sammanfattning: Föreningar i utsatta områden gör mycket för många.....	54

4. Villkor för ideella föreningar 2012, 2014 och 2016	57
Storlek, medlemskap och organisering	57
Föreningarnas syften	57
Ekonomiska förutsättningar, självständighet och oberoende	59
Lagar och regler	66
Dialog med offentliga aktörer	68
Sammanfattning: Utvecklingen av villkoren för ideella föreningar över tid.....	72
5. Sammanfattning utifrån civilsamhällespolitikens principer ..	75
Självständighet och oberoende	75
Föreningar i utsatta och andra områden	75
Dialog	75
Öppenhet och insyn	76
Kvalitet	76
Långsiktighet	76
Mångfald	76
Att nå underrepresenterade grupper	77
6. Bedömningar och rekommendationer	79
Civilsamhället kan uppleva sig behöva ersätta bristande insatser från det offentliga.....	79
Medvetenhet om olika bidrags oavsiktliga effekter.....	80
Stimulera fler initiativ som engagemangsguider och matchningstjänster.....	81
Men tänk även brett	83
Öka kunskapen om det civila samhället och former för dialog bland politiker och tjänstepersoner i offentlig sektor	83
Stöd till kommuner att se över lokalanvändningen och tillgängliggöra dem i större utsträckning	84
Underlätta att information når civilsamhället	85
Översyn av befintlig information	86
Referenser	89
Noter	91
Bilaga 1: Enkäten	93
Bilaga 2: Indikatorer	105

Sammanfattning & inledning

The background of the page is a dark blue, textured surface. It features a faint, repeating pattern of a brick wall and a window frame, which is slightly darker than the overall background color. The text is positioned in the upper left quadrant of the page.

Sammanfattning

Föreningar i utsatta områden har generellt sämre villkor att möta behoven

Ideella föreningar i utsatta områden upplever sina villkor som sämre än föreningar i andra områden samtidigt som de uträttar mycket socialt arbete och är medvetna om sin roll som bland annat demokratiskola.

Föreningar i utsatta områden upplever sig i relativt hög grad vara beroende av offentliga medel. Dels utför de välfärdstjänster på uppdrag och mot ersättning av offentliga aktörer i större utsträckning, dels spelar olika sorters bidrag en större roll för deras finansiering än för föreningar i andra områden. Detta beroende tycks också påverka deras möjligheter att fritt uttrycka åsikter eller framföra kritik gentemot offentliga aktörer negativt.

Föreningar i utsatta områden upplever också sina ekonomiska villkor som sämre än andra föreningar samtidigt som de menar att lagar och regler oftare begränsar deras möjligheter att verka och utvecklas. Det är en större andel föreningar i utsatta områden som upplever att lagar och regler har försämrats under de senaste tre åren i relation till deras verksamhet.

Bidragsberoendet återspeglar sig också i att föreningar i utsatta områden i större utsträckning än andra föreningar har kontakt med offentliga aktörer, särskilt på kommunal nivå och då oftast i samband med bidragsansökan. Det finns dock ingen skillnad i hur föreningar i olika typer av områden bedömer samarbetsklimatet med tjänstemännen och även bedömningen av tjänstemännens kunskaper om organisationernas villkor liknar varandra.

Föreningar i utsatta områden gör mycket för många

Föreningar i utsatta områden genomför en mängd verksamhet som kan beskrivas som socialt arbete samtidigt som de är bättre på att nå underrepresenterade grupper i större utsträckning än föreningar i andra områden.

Både ideella föreningar i utsatta områden och i andra områden använder sig ofta av sina egna lokaler, men även kommunala platser är vanliga. Oftast är det personer från närområdet som blir medlemmar, styrelseledamöter, ideellt engagerade, deltagare och anställda i båda typerna av föreningar. Det är dock något mindre vanligt med lokala styrelsemedlemmar i utsatta områden. Mer än hälften av föreningarna har någon form av formellt krav för den som vill arbeta ideellt i deras organisation. Krav på medlemskap är vanligast.

Trots att föreningarna både i utsatta områden och i andra områden i hög grad anser sig vara öppna för olika underrepresenterade grupper involveras dessa grupper i större utsträckning av föreningarna i utsatta områden. Generellt är föreningarna dock dåliga på att vara öppna för och nå personer med funktionsnedsättning.

Särskilt föreningar i utsatta områden uppgav i hög grad att de genomfört socialt inriktade aktiviteter som att försöka öka föreningsengagemanget, erbjuda öppna mötesplatser och att hjälpa nyanlända. Mun-till-mun-metoden var det vanligaste sättet för att nå ut med sin verksamhet. Föreningar i utsatta områden använder sig dessutom i större utsträckning av andra ideella föreningar för att få hjälp med spridning.

Utvecklingen av villkoren för ideella föreningar över tid

Ideella föreningar har ganska goda förutsättningar utifrån principerna för politiken för det civila samhället. Dock visar vår sammanställning av indikatorer för ideella föreningar 2012, 2014 och 2016 att det har skett försämringar i hur relationerna med offentlig sektor bedöms.

Det är relativt ovanligt att ideella föreningar utför tjänster på uppdrag av och med ersättning från det offentliga. Trots att mer än hälften upplever sig vara beroende i någon grad av offentliga medel för att genomföra eller utveckla sin verksamhet upplever enbart en liten andel att detta begränsar dem i deras självständighet och möjligheter att föra fram

sina åsikter. Detta stämmer väl med myndighetens tidigare mätningar.

En stor majoritet upplever att de har goda ekonomiska förutsättningar och att lagar och regler inte begränsar dem. Även detta är i stort sett ett stabilt mönster över tid.

Kommunerna är fortfarande den främsta kontaktytan med offentlig sektor, men det blir allt vanligare att ideella föreningar har kontakter med offentliga aktörer. Allt färre ideella föreningar anser att tjänstemän i offentlig sektor bidrar till ett öppet samarbetsklimat och en ömsesidig dialog. Jämfört med tidigare år gör en allt större andel föreningar en negativ bedömning av de kommunala tjänstepersonernas kunskaper.

Inledning

En politik för det civila samhället och dess uppföljning

Politiken för det civila samhället (prop. 2009/10:55) har funnits i sin nuvarande form sedan 2009 och sedan 2012 fungerar Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, MUCF, som stödmyndighet till regeringen.

Det övergripande målet för politikområdet är att villkoren för det civila samhället som en central del av demokratin ska förbättras i dialog med det civila samhällets organisationer.

Ett led i arbetet med att genomföra politiken för det civila samhället är att på olika sätt bygga upp och verkställa ett system för regelbunden uppföljning (prop. 2009/10:55). Kunskapsförsörjningen sker på olika sätt och med hjälp av olika aktörer. Vid sidan av MUCF:s uppföljningsuppdrag (regeringsbeslut 2016) har Statistiska centralbyrån, SCB, sedan 2010 i uppdrag att ta fram statistik om det civila samhället (regeringsbeslut 2010).

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor ska enligt sin instruktion årligen följa upp och redovisa villkoren för det civila samhället utifrån de sex principerna (SFS 2015:49) i politiken för det civila samhället:

- självständighet och oberoende
- dialog
- kvalitet
- långsiktighet
- öppenhet och insyn
- mångfald.

Denna uppföljning sker i form av en representativ enkätundersökning där vi frågar olika grupper av organisationer inom det civila samhället om hur de ser på sina villkor. Basen består av ett antal årligen återkommande frågor som därför kan betraktas som indikatorer. En och samma fråga används för att ringa in olika principer och omvänt följs varje princip upp av ett antal frågor.

Sedan 2012 sker uppföljningen genom represen-

tativa enkätundersökningar som riktas till olika grupper av organisationer i det civila samhället. Första året frågade vi ideella föreningar för att få en första övergripande bild (Ungdomsstyrelsen 2013). Andra året undersökte vi civilsamhällesorganisationer som bedriver näringsverksamhet. Eftersom svarsfrekvensen var påfallande låg kunde vi inte dra några säkra slutsatser i analysen som överlämnades till regeringen. Tredje året återvände vi till de ideella föreningarna, men studerade också religiösa civilsamhällesaktörer bestående av Svenska kyrkans organisationer och andra trossamfund (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2015). Fjärde året handlade rapporten om villkoren för organisationer med social inriktning. Vi jämförde även hur villkoren skiljde sig åt beroende på om organisationerna under 2015 hade haft verksamhet som riktat sig till asylsökande eller till nyanlända. (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2016e). Denna uppföljning kompletterades med en kvalitativ fördjupning av civilsamhällets roll i flyktningmottagandet där vi även gick närmare in på principerna kvalitet och mångfald.

I år handlar uppföljningen av villkoren för det civila samhället om ideella föreningar där vi återvänder till samma typ av population som 2012 och 2014, vilket gör det möjligt att jämföra utvecklingen av villkoren över tid. Utöver det intresserar vi oss särskilt för ideella föreningar i socioekonomiskt utsatta områden.

Civilsamhällets potential att främja delaktighet och social sammanhållning

Utredningen Palett för ett stärkt civilsamhälle (SOU 2016:13) påtalar kunskapsluckor om vad som hindrar underrepresenterade grupper från att delta i det civila samhällets organisationer. Ett relaterat ämne är bristen på mångfald i föreningslivet. Genom att attrahera nya grupper till föreningslivet får den även en mer blandad sammansättning.

Generellt tillhör personer som engagerar sig ide-

ellt ofta de som är etablerade i samhället på många olika sätt, inte minst genom tillgång till sociala arenor. De är ofta mitt i livet, förvärvsarbetar, har ett stort socialt nätverk och vet hur de kan påverka (SOU 1993:82). Det har även talats om det så kallade kumulativa medborgarskapet (von Essen, Jegermalm & Svedberg 2015, Svedberg, von Essen & Jegermalm 2010, Wallman Lundåsen & von Essen 2015). Omvänt så kännetecknas människor som står utanför det civila samhället i stället av att

- vara yngre
- vara lågutbildade
- ha utländsk bakgrund
- sakna föreningsengagemang i familjen/bland föräldrar
- bo i hyreslägenhet
- bo i storstäder
- vara utan hemmaboende barn
- inte göra informella insatser
- sakna tidigare ideell erfarenhet.

Men trots att vi alltså vet vad som utmärker personer som inte engagerar sig i det civila samhället (von Essen, Jegermalm & Svedberg 2015) saknar vi systematiskt inhämtade kunskaper om vad som utmärker ideella organisationer i utsatta områden. Årets uppföljningsstudie kan betraktas som ett led i detta arbete.

Det är rimligt att anta att om människor vill engagera sig ideellt så gör de det i första hand i organisationer som finns i deras närområde och de som ännu inte gör det skulle kunna vara mer benägna att bli ideellt aktiva eller delta i någon verksamhet i ideella föreningars regi där de bor. Därför är det intressant att undersöka hur ideella föreningar som ligger i socioekonomiskt utsatta respektive andra områden ser på sina villkor. Vidare ville vi identifiera hinder för människor att delta i det civila samhället genom specifika frågor kring hur organisationerna verkar i sitt närområde.

Sett till bredden av ideella organisationers inriktning och verksamhet kan det civila samhället beskrivas som heterogent (jfr Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2014, 2015, 2016e,

Ungdomsstyrelsen 2013). Sett till vilka som väljer att engagera sig verkar det däremot inte finnas samma mångfald.

Varför är det så viktigt att människor engagerar sig i eller på andra sätt tar del av det civilsamhället har att erbjuda? Utöver att det kan ge människor en känsla av mening och sammanhang lyfts även civilsamhällets roll för ökad integration fram (Forsell & Ingemarson 2008, Nilsson & Listerborn 2015, Scaramuzzino 2013). Genom sociala relationer motverkas utanförskap och vänskapsrelationer mellan personer som är etablerade i arbets- och samhällslivet och de som inte är det främjas, vilket i sin tur skulle kunna leda till att mindre etablerade personer lättare får tillträde till exempelvis arbetsliv och bostadsmarknad (Agger & Jensen 2015, Granovetter 1973, Putnam 2000).

En annan dimension är civilsamhällets eventuellt demokratiskapande funktion. I propositionen om politiken för det civila samhället lyfts det civila samhällets olika samhällsroller fram, där en viktig roll är den som demokratiskola (prop. 2009/10:55). Rollen som demokratiskola eller medborgarskola innebär att det civila samhället kan vara en plats där människor lär sig och praktiserar demokratiska färdigheter och värderingar, men även en plats som erbjuder offentliga rum och därmed kan öka medborgarnas handlingsutrymme genom att bli delaktiga i samhällets beslutsfattande (Harding 2012, Putnam, Leonardi & Nanetti 1993, Vogel, Amnå, Munck & Häll 2003).

Ytterligare en funktion som civilsamhället kan tänkas ha är att erbjuda gemenskap, antingen som en huvudsaklig anledning till att människor söker sig till föreningslivet och andra sociala nätverk eller som en sidofunktion i organisationer med andra syften. Gemenskapen kan tänkas bidra dels till individernas välbefinnande, dels till den samhälleliga sammanhållningen (Harding 2012, Nilsson & Listerborn 2015).

Andra viktiga funktioner som brukar tillskrivas det civila samhället är den som röstbärare och opinionsbildare, som utförare eller servicegivare och som motvikt till staten och näringslivet (Harding 2012).

Kapitel 1

Undersökningens upplägg och genomförande

Årets undersökning handlar om

- villkoren för ideella föreningar i socioekonomiskt utsatta områden
- utvecklingen av villkoren för ideella föreningar i Sverige över tid, närmare bestämt 2012, 2014 och 2016.

Vidare kan denna studie ses som ett led i att försöka kartlägga hur föreningslivet verkar lokalt och vilka hinder det kan finnas för människor att engagera sig.

Urval och svarsfrekvens

Undersökningen baserar sig på enkäter som har skickats till två olika grupper av ideella föreningar som varit ekonomiskt aktiva 2015, varav den ena är en totalpopulation och den andra ett stickprov. Den första gruppen består av samtliga ideella föreningar vars adress varit registrerad i de valdistrikt som definierats som utsatta.

För att betraktas som utsatt skulle ett valdistrikt uppfylla följande två kriterier:

- Andelen förvärvsarbetande var lägre än 60 procent².
- Andelen avgångna från årskurs 9 med fullständiga betyg³ eller andelen röstberättigade som valde att rösta i det senaste kommunalvalet⁴, var lägre än 70 procent.

Efter att sorterat bort uttalade studentområden återstod 263 valdistrikt⁵. I dessa fanns det 810 organisationer⁶.

Den andra gruppen består av ett obundet slumpmässigt urval om 1 190 ideella föreningar⁷ från Företagsregistret. Det visade sig att 42 organisationer ingår i båda grupperna.

Studien genomfördes från vecka 2 till och med vecka 12 år 2017 genom en postenkät (bilaga 1)⁸. Undersökningsföretaget Skop har stått för det praktiska genomförandet på uppdrag av MUUF. Enkäten besvarades av 53 procent bland föreningarna från

det generella urvalet och 49 procent bland föreningarna i de socialt utsatta områdena (tabell 1.1).

Benämningar

Vi skiljer analytiskt mellan ideella föreningar i utsatta områden och föreningar i andra områden. Således talar vi om (F)öreningar i (U)tsatta (O)mråden, förkortat FOU, och (F)öreningar i (A)ndra (O)mråden, förkortat FAO, i tabeller och figurer. Detta behöver dock inte betyda att organisationer som klassats som FAO ligger i särskilt resursstarka områden, utan enbart att de inte ligger i något av de valdistrikt som klassats som socioekonomiskt utsatta enligt definitionen ovan. I kapitel 2, 3 och 4 avser vi med termen ideella organisationer, civilsamhällesaktörer och ideella aktörer vår undersökta population ideella föreningar.

Analysens genomförande och upplägg

Kapitel 2 handlar om villkoren för ideella föreningar som ligger i socioekonomiskt utsatta områden jämfört med villkoren för ideella föreningar som inte ligger i sådana områden.

Kapitel 3 fördjupar hur de ideella föreningarna i socioekonomiskt utsatta och i andra områden arbetar i lokalsamhället, vilka aktiviteter de gör, vilka grupper som är delaktiga i deras verksamhet och hur de når ut med att de finns. Detta kapitel redogör också för svaren på en rad öppna frågor som tematiserats för att ge en djupare inblick i föreningarnas resonemang.

I kapitel 4 beskriver vi de generella villkoren för ideella föreningar och hur utvecklingen över tid har sett ut. Vi jämför svaren från ideella föreningar 2016 med svaren från ideella föreningar 2014⁹ och 2012. Eftersom det rör sig om en tvärsnittsundersökning är det alltså inte samma organisationer som svarat, men urvalet baserar sig på samma kriterier.

Kapitel 2 och 4 innehåller alltså våra indikatorer. Med indikatorer menar vi här de årligen återkommande enkätfrågorna som också kan kopplas till

principerna inom politikområdet. Indikatorerna sammanställs i bilaga 2. I bilagan redovisas också vilka indikatorer som vi i analysen har kopplat till respektive princip.

Alla organisationer har inte svarat på våra strukturerade frågor, vilket innebär en osäkerhet när vi sedan tolkar svaren. För att säkerställa att resultaten i studien inte påverkas av alltför stora avvikelser mellan de föreningar som deltagit i undersökningen och de som avstått har vi viktat uppgifterna för stickprovet. Underlag för viktningen har varit organisationernas storlek i termer av antal anställda och typ av kommun där organisationen är registrerad.

När vi undersöker skillnader mellan olika grupper har vi genomgående i rapporten signifikantestat de skillnader vi funnit genom att beräkna konfidensintervall på 90 procents säkerhetsnivå. Principen är att konfidensintervallen för de olika värdena inte får överlappa varandra för att vi ska kunna konstatera att det finns säkerställda skillnader. Vi kan alltså med 90 procents säkerhet utesluta att identifierade skillnader beror på slumpen. Omvänt innebär det att det kan finnas faktiska skillnader mellan olika grupper av svarande organisationer, men att vi inte har tillräckligt många svar för att kunna säkerställa

dessa statistiskt.

I texten kommenterar vi uteslutande skillnader som är statistiskt säkerställda på det sätt vi nyss beskrivit. Eftersom våra tidigare studier visat att organisationers storlek och geografiska hemvist kan påverka hur de upplever sina villkor, har vi även brutit ned resultaten för att se om organisationernas svar skiljer sig åt utifrån:

- antal anställda (tre kategorier)⁰
- antal medlemmar (tre kategorier)¹¹
- organisationens säteskommun (fyra kategorier)¹².

Dessa bakgrundsanalyser gäller gruppen ideella föreningar 2012, 2014 och 2016. Resultaten redovisas enbart i texten och endast om det finns signifikanta skillnader.

Den del som gäller jämförelser över tid redovisar av naturliga skäl enbart svaren på de frågor som varit oförändrade eller nästan oförändrade. Hur ideella föreningar generellt har svarat på de frågor som funnits med i årets omgång för första gången redovisar vi i kapitel 2 och 3 som en separat kategori. Detta är alltså samma urval vars svar på andra frågor redovisas i kapitel 4.

Tabell 1.1 Enkätundersökningen Civila samhällets villkor 2016, urval och svarsfrekvenser. Antal och procent

	Population (totalt)	Brutto (urval)	Netto	Svarande (antal)	Svarsfrekvens (brutto) %	Svarsfrekvens (netto)%
Ideella föreningar som går att koppla till ett valdistrikt	24 288	1 188	1 127	626	53	56
Ideella föreningar i utsatta områden	810	810	704	348	43	49
Ideella föreningar som finns med i båda grupperna	-42	-42	-37	-19		
N	25 056	1 956	1 794	955	49	53

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2016. Kommentar: Övertäckningen består främst av organisationer som var registrerade med en inaktuell adress eller var vilande.

Kapitel 2

Villkor för ideella föreningar i utsatta områden

I denna del av rapporten jämför vi villkoren för ideella föreningar i socioekonomiskt utsatta områden med dem för ideella föreningar som ligger i andra områden. Vi börjar med att ge en övergripande beskrivning utifrån deras storlek i termer av antal anställda och medlemmar, verksamhetsnivå och verksamhetsinriktning. Eftersom vissa frågor ställts för första gången i den aktuella mätningen redovisar vi även uppgiften för ideella föreningar generellt 2016. Eftersom andelen ideella föreningar som ligger i utsatta områden är mycket liten (se kapitel 1) liknar dessa resultat uppgiften för ideella föreningar i icke-utsatta områden.

Storlek, medlemskap och organisering

Uppgifterna om antal anställda är hämtade från företagsregistret. Som tabell 2.1 visar är det betydligt vanligare bland föreningar i utsatta områden att ha anställda, 65 procent hade minst en anställd, medan enbart 46 procent av föreningarna i övriga områden hade avlönad personal¹³. Att en relativt stor andel föreningar i utsatta områden har mellan en och fem anställda skulle kunna vara ett tecken på att de är benägna att anställa personer för längden av ett visst projekt som finansierats med hjälp

av bidrag¹⁴. Mot bakgrund av att föreningarna i utsatta områden längre fram i rapporten uppger att de har sämre ekonomiska förutsättningar skulle en möjlig tolkning även kunna vara att flera medarbetare delar på en heltidsanställning och att de arbetar med tidsbegränsade projektanställningar (jfr Kings 2011, Unionen 2016).

Likväl är de flesta föreningarna relativt små ändå sett till antalet anställda då enbart en femtedel har fler än fem anställda¹⁵.

Av de ideella föreningarna i utsatta områden uppgav två tredjedelar att de organiserar enskilda individer, medan 13 procent är rena paraplyorganisationer och ytterligare 20 procent organiserar både enskilda och andra organisationer (tabell 2.2).

Föreningarna i icke-utsatta områden organiserar något oftare enbart individer, nämligen tre fjärdedelar. Här är andelen som organiserar både enskilda och andra organisationer något lägre. Dessa skillnader är dock inte signifikanta.

Ser vi till föreningarnas storlek ser vi att cirka fyra av tio har upp till 100 respektive mellan 101 och 500 medlemmar (tabell 2.3). Enbart en dryg femtedel har fler än 500 medlemmar. Detta gäller för gruppen ideella föreningar generellt, oavsett om de ligger i utsatta eller i andra områden.

Tabell 2.1 Antal anställda, 2016. Procent

	FUO	FAO
Inga anställda	35	55
1-5 anställda	46	32
Fler än 5 anställda	19	14
N	348	607

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2016.

Tabell 2.2 Typ av medlemskap, 2016. Procent

	FUO	FAO
Enskilda individer	67	75
Organisationer	13	11
Både enskilda individer och organisationer	20	13
N	337	595

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2016.

Tabell 2.3 Antal medlemmar, 2016. Procent

	FUO	FAO
1-100	38	38
101-500	39	39
Fler än 500	23	22
N	283	510

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2016.

Föreningarnas syften

Som vi vet från tidigare undersökningar har ideella föreningar en mängd olika syften där *att främja sociala relationer mellan människor och att förbättra livsvillkoren för de egna medlemmarna* tillhör de vanligaste (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2015, 2016e, Ungdomsstyrelsen 2013). Sedan 2014 frågar vi även om organisationer *tar ett socialt eller miljömässigt ansvar* och om de *verkar för jämställdhet mellan kvinnor och män i samhället*, vilket också tycks vara vanliga områden.

De minst vanliga syftena har att *göra med utövandet av religion eller livsåskådning* eller med *att verka för medlemmarnas eller ägarnas ekonomiska intresse*.

Tittar vi närmare på olika typer av organisationer visar det sig att en större andel av de föreningar som finns i utsatta områden, än av de föreningar som är registrerade i andra områden, genomgående menar att de flesta av de syften vi räknar upp stämmer ganska bra eller mycket bra. Detta är särskilt utmärkande när det gäller sociala syften som *att underlätta människors etablering på ar-*

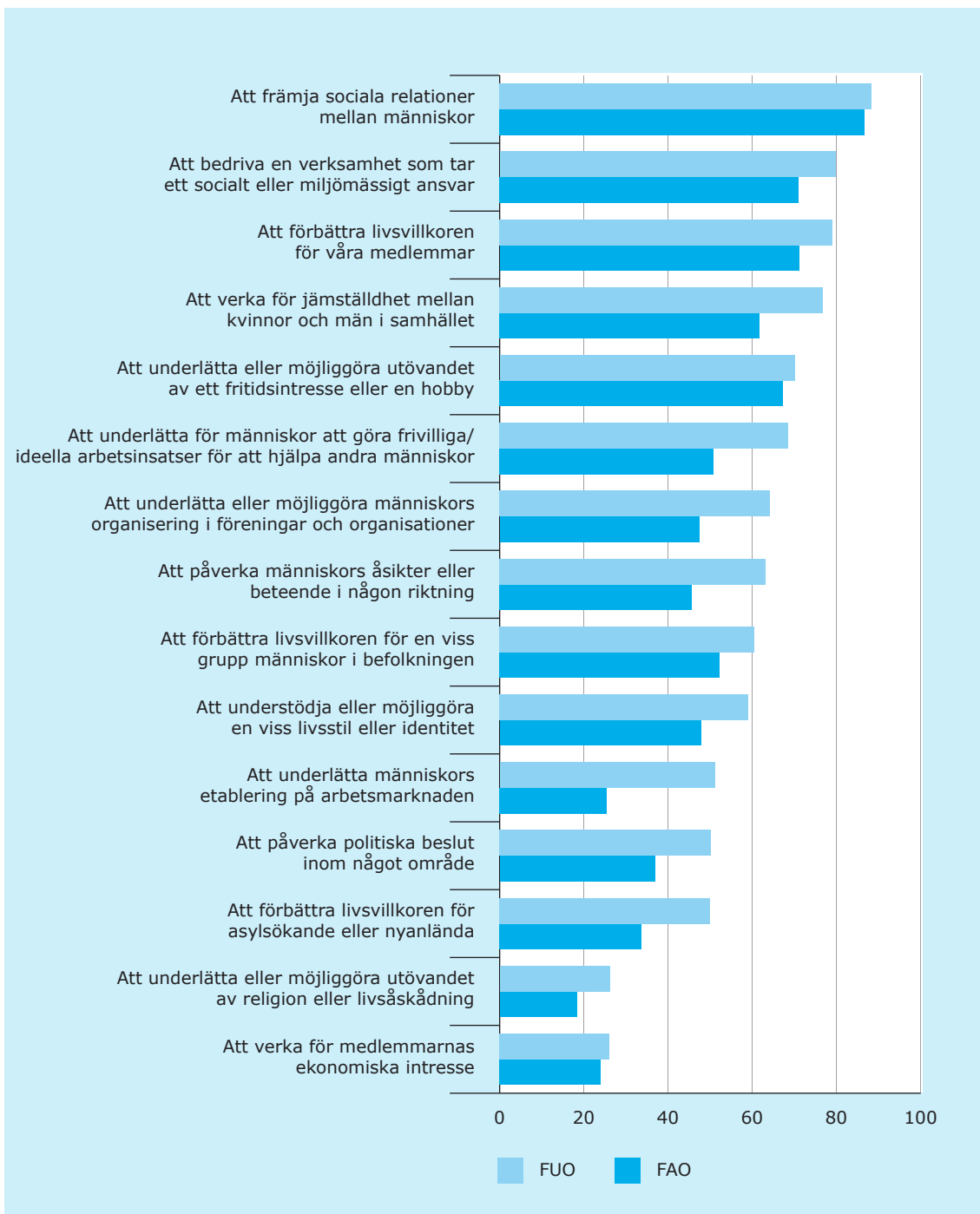
betsmarknaden och att förbättra livsvillkoren för asylsökande eller nyanlända.

En möjlig tolkning skulle kunna vara att dessa organisationer har grundats för att göra något åt de problem som finns i deras närområde som arbetslöshet och brist på integration. De lever nära individerna som bor där och specialiserar sig på aktiviteter som kan beskrivas som socialt arbete, vilket vi även kommer att se senare i kapitel 3 i denna rapport. Omvänt skulle föreningar i icke-utsatta områden snarare kunna vara mer specialiserade på ett eller ett fåtal verksamhetsområden.

Att främja sociala relationer tillhör vid sidan om *att underlätta eller möjliggöra utövandet av ett fritidsintresse eller en hobby och att verka för ekonomiska intressen* de få syften där föreningarna inte skiljer sig utifrån vilken typ av område de ligger i (figur 2.1).

I årets undersökning introducerade vi även en fråga om i vilken utsträckning organisationerna själva upplever sig fylla olika funktioner som brukar hänföras till civilsamhället.

Resultaten visar att den mest typiska rollen bland de ideella föreningarna är den som arena för ge-

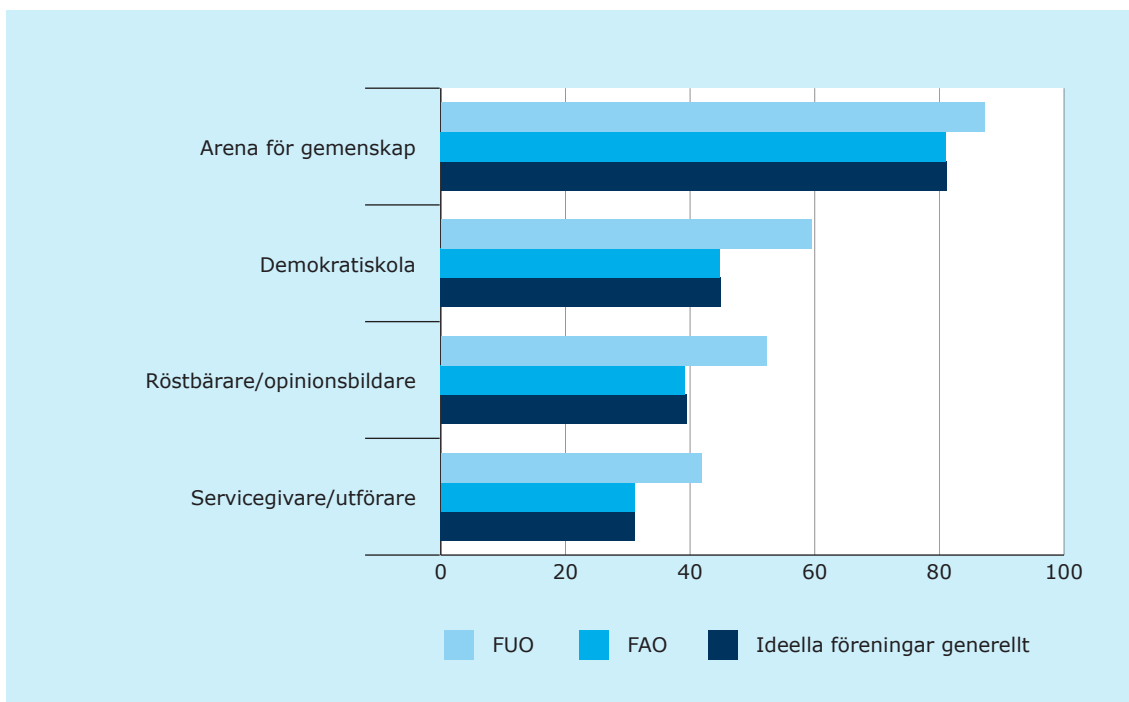
Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2016.

Figur 2.1 Andel föreningar som uppger att dessa syften stämmer ganska eller mycket bra som beskrivning av organisationernas syfte, 2016. Procent.

menskap, vilket vi alltså känner igen från frågan om föreningarnas grundläggande syften (figur 2.2).

För samtliga roller uppgav ideella föreningar i utsatta områden att de stämmer med vad deras förening fyller för funktion i signifikant större utsträckning än vad föreningar i andra områden gjorde. Störst skillnad ser vi i frågan om demokra-

tiskola som närmare sex av tio föreningar i utsatta områden tycker att de är, medan enbart 45 procent av de övriga föreningarna har en sådan självförståelse. Med tanke på att valdeltagandet i de utsatta områdena är lägre än i andra områden skulle det kunna tolkas som att föreningarna identifierat ett behov av att verka som demokratiskola som de tar på

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning *Civila samhällets villkor 2016*.
 Kommentar: Ideella föreningar generellt avser samma grupp respondenter som i kapitel 4.

Figur 2.2 Ideella föreningsroller, 2016. Procent.

allvar och försöker leva upp till. En annan tolkning skulle kunna vara att begreppet demokratiskola blivit mer känt och därför förekommer oftare i interna diskussioner i föreningar belägna i utsatta områden samtidigt som det skulle kunna finnas en medvetenhet om att det är ett uttryck som fungerar väl i relation till framför allt offentlig sektor för att få uppmärksamhet och medel för sin verksamhet.

Svaren visar också att det är en större andel organisationer som säger sig ha en röstbärfunktion än den som säger sig vara servicegivare eller utförare. Eftersom vi vet sedan tidigare att en och samma organisation kan ha flera olika roller har frågan konstruerats så att föreningarna inte behövde välja mellan olika typer av roller, utan i stället kunde ange i vilken utsträckning de menar att olika rollpåståenden stämmer in på dem. Ändå har vi tittat på hur dessa olika dimensioner förhåller sig till varandra. Här kan vi notera att 63 procent av föreningarna i utsatta områden som anser att de är servicegivare eller utförare också betraktar sig själva som röstbärare eller opinionsbärare. På motsvarande sätt anser hela 73 procent av föreningarna i andra områden som har en servicefunktion att de även är röstbärare (inte redovisat här). Sedan får vi komma ihåg att vi

mäter just föreningarnas självbild och inte jämför deras faktiska aktiviteter som passar in i beskrivningen som antingen röstbärare eller utförare.

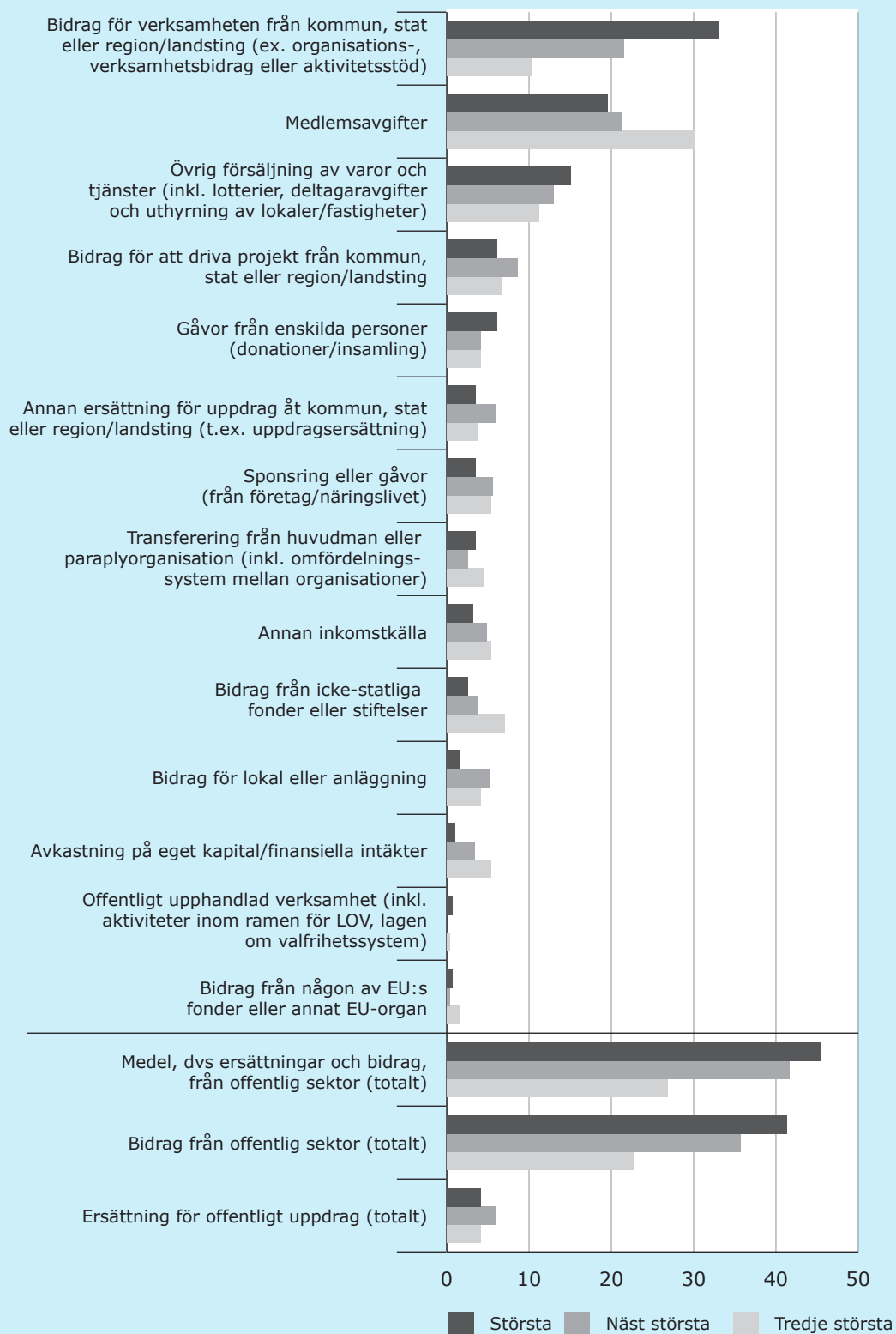
Ekonomiska förutsättningar, självständighet och oberoende

Detta avsnitt handlar om hur föreningarna uppfattar sina ekonomiska villkor tillsammans med frågor som rör deras självständighet och oberoende gentemot offentliga aktörer.

Verksamhetsbidrag bland de viktigaste inkomstkällorna för föreningar i utsatta områden

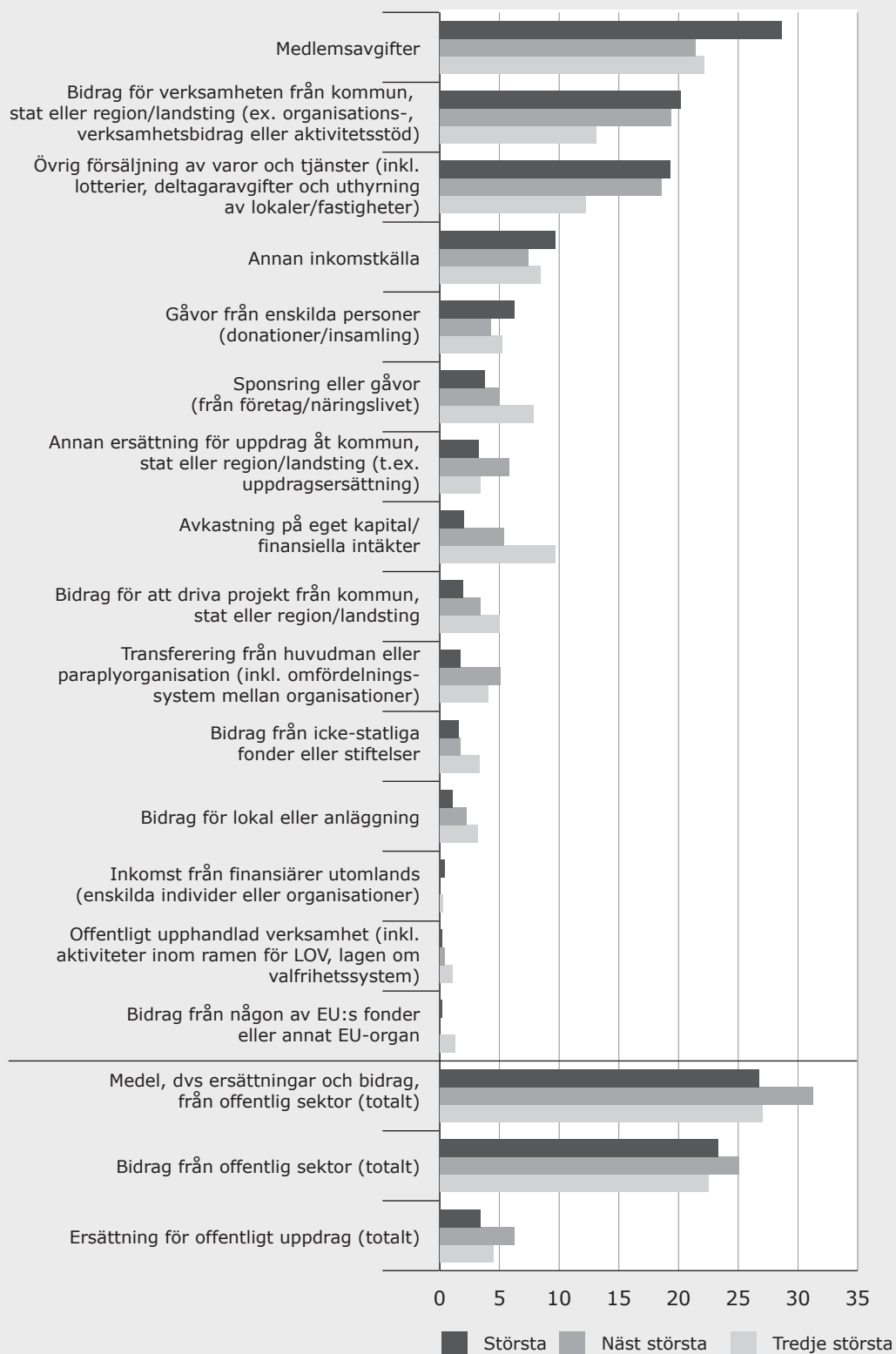
Vi bad föreningarna att försöka uppskatta vilka inkomstkällor som är de tre mest betydelsefulla för organisationen. För ideella föreningar generellt tillhör bidrag för verksamheten från kommun, stat eller region/landsting, medlemsavgifter och övrig försäljning av varor och tjänster till de tre största inkomstkällorna (figur 2.3 och 2.4).

Likväl ser vi skillnader mellan föreningar på olika ställen. Bland de föreningar som finns i utsatta om-

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2016.

Figur 2.3 Inkomstkällor för ideella föreningar i utsatta områden, 2016. Procent.

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2016.

Figur 2.4 Inkomstkällor för ideella föreningar i icke-utsatta områden, 2016. Procent.

råden uppgav en tredjedel att verksamhetsbidrag är deras största inkomstkälla medan det enbart är var femte förening i andra områden som uppgav att detta tillhörde deras enskilt största inkomstkälla. Förhållandet är det motsatta för medlemsavgifter som 20 procent av föreningarna i utsatta områden och 29 procent av föreningarna i övriga områden har som sin största inkomstkälla.

Att medlemsavgifter spelar en mindre roll i utsatta områden skulle kunna hänga samman med att en del föreningar väljer att inte ta ut eller ha mycket låga medlemsavgifter för att göra det lättare för människor med begränsad ekonomi, till exempel unga, att bli medlemmar.

En möjlig förklaring till att olika former av bidrag spelar en underordnad roll för föreningar i icke-utsatta områden skulle kunna vara att det generellt är svårare att få offentliga medel för primärpreventiva insatser jämfört med att få medel för riktade insatser mot målgrupper som har uttalade problem. Föreningar i mer privilegierade områden är vidare antagligen mer benägna att söka bidrag till verksamhet som syftar till goda livsvillkor för olika grupper

generellt än att de motverkar konkreta problem när de väl uppstått som dåliga skolresultat, arbetslöshet, bristande språkkunskaper eller brottslighet.

Posten annan inkomstkälla skiljer sig också på så sätt att sådana finansieringsmöjligheter är relativt vanliga för föreningarna i icke-utsatta områden, medan det inte verkar ha samma betydelse för föreningar i utsatta områden.

Av fritextsvaren framgår att sådana alternativa inkomstkällor kan handla om olika sorters avgifter för verksamhet eller tjänster som deltagar-, tränings-, kurs- eller prenumerationsavgifter. Men även hyresintäkter och anställningssubventioner som lönebidrag finns i denna kategori.

Resultaten visar också att *bidrag från någon av EU:s fonder eller annat EU-organ*, till exempel genom program som EU för medborgarna eller från Europeiska socialfonden, inte är något som utnyttjas särskilt mycket. Detta skulle kunna hänga samman med att föreningarna inte känner till dem eller att de uppfattas som svåra att söka i bemärksen att de ställer relativt höga administrativa krav.

Trots att vi vet att en del föreningar i utsatta om-

Tabell 2.4. Om verksamhet bedrivs på uppdrag av offentliga aktörer på statlig, regional och kommunal nivå, 2016. Procent

Uppdragsgivare	FUO				FAO			
	Ingen del alls/en mindre del	Ungefär hälften	En övervägande del/hela	N	Ingen del alls/en mindre del	Ungefär hälften	En övervägande del/hela	N
Kommunal nivå (t.ex. kommunal förvaltning eller nämnd)	81	7	12	337	88	4	8	590
Regional nivå (t.ex. regioner, landsting och kommunförbund)	93	3	4	329	96	1	3	579
Statlig nivå (t.ex. nationella myndigheter)	85	5	10	333	92	3	5	580
Någon del på uppdrag på minst en av nivåerna	46			327	35			573

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2016. Kommentar: Svarsalternativen var ingen del alls, en mindre del, ungefär hälften, en övervägande del och hela verksamheten.

råden riktar sig till målgrupper från ett visst land ¹⁶ eller en särskild etnisk eller religiös identitet ¹⁷ upp-
gav inga föreningar i utsatta områden att *inkomst från finansierer utomlands* ingick bland deras tre största inkomstkällor. Att dessa organisationer är starkt inbäddade i den nationella kontexten och att även deras internationella kontakter generellt är begränsade bekräftas dock i tidigare forskning (Scaramuzzino 2012). En möjlig förklaring, utöver att detta inte verkar vara en viktig post bland finansieringskällorna, skulle kunna vara att sådana medel kommer i form av transfereringar från paraplyorganisationer utomlands och därför inte syns i kategorin utländska finansierer.

För att närmare belysa betydelsen av offentliga medel för olika typer av föreningar har vi slagit samman olika inkomstkällor från offentlig sektor: dels samtliga typer av bidrag, dels alla typer av ersättningar för utförda uppdrag. Resultaten visar att föreningar i utsatta områden i större utsträckning

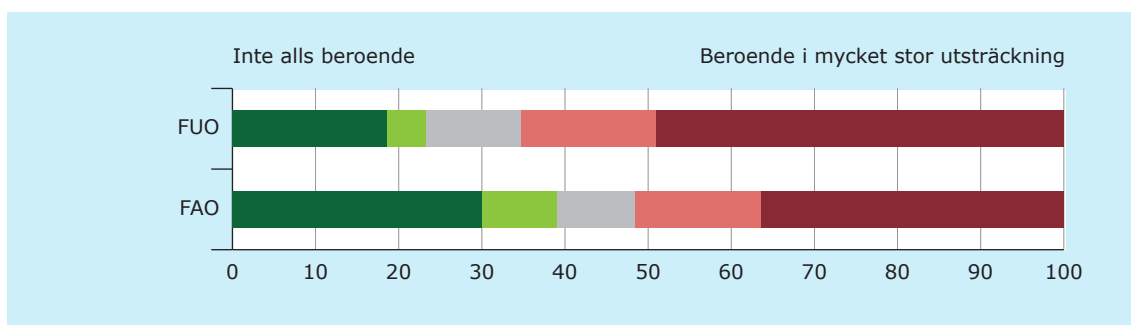
än andra föreningar uppgav att de har såväl bidrag som medel från offentlig sektor generellt som sin största eller näst största inkomstkälla (staplarna längs ned i figur 2.3 och figur 2.4).

Däremot verkar ersättning för verksamhet på uppdrag av det offentliga spela en underordnad roll. Därför är det intressant att även titta på om föreningarna faktiskt har bedrivit verksamhet på uppdrag av offentlig sektor.

Vanligare med uppdrag av kommuner i utsatta områden

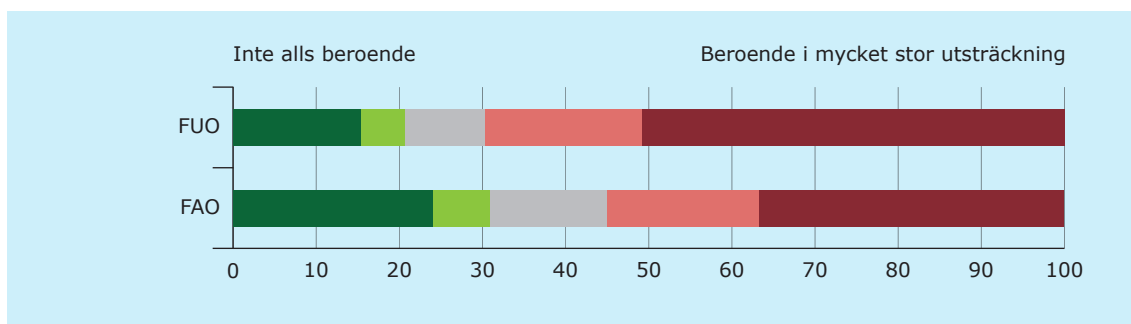
Tabell 2.4 visar på en del skillnader beroende på om organisationen finns i ett utsatt område eller inte och vilken typ av uppdragsgivare det rör sig om. Generellt är det vanligare bland organisationer i utsatta områden att ha bedrivit verksamhet på uppdrag av offentliga aktörer oavsett nivå 2016 än bland föreningar i andra områden.

Kommunerna verkar i högre grad har gett uppdrag

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning *Civila samhällets villkor 2016*.
Kommentar: Svarsalternativen var inte alls, i ganska liten utsträckning, i viss utsträckning, i ganska stor utsträckning och i mycket stor utsträckning.

Indikator 1. Beroende av offentliga medel för att kunna bedriva sin kärnverksamhet, 2016. Procent.

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning *Civila samhällets villkor 2016*.
Kommentar: Svarsalternativen var inte alls, i ganska liten utsträckning, i viss utsträckning, i ganska stor utsträckning och i mycket stor utsträckning.

Indikator 1. Beroende av offentliga medel för att kunna bedriva sin kärnverksamhet, 2016. Procent.

till ideella föreningar i utsatta områden. En signifikant större andel föreningar i utsatta områden uppgav att de bedrivit ungefär hälften eller mer av sin verksamhet på uppdrag av en kommun än föreningar i andra områden (19 mot 12 procent).

Utöver det tycks det ha varit något vanligare med verksamhet på uppdrag av staten bland föreningarna i utsatta områden än bland dem i andra områden. Var tionde bland de förra mot var tjugonde bland de senare uppgav att de genomfört en övervägande del av eller hela verksamheten på uppdrag av staten.

Även om det alltså förekommer en del verksamhet på uppdrag av det offentliga kan det inte beskrivas som något utmärkande drag för de ideella föreningarna. Tillsammans med vad vi sett i frågan om inkomstkällor bekräftar detta en bild av att ideella föreningar, oavsett vilka områden de ligger i, inte i första hand har rollen som utförare av den typen av välfärdstjänster som offentlig sektor har ansvar för.

Stort beroende av offentliga medel bland föreningar i utsatta områden

I vilken grad innebär då offentlig finansiering att föreningarna är beroende av sådana medel? Resultaten visar att cirka två tredjedelar av föreningarna i utsatta områden anser att de är beroende av offentliga medel för att bedriva sin kärnverksamhet, medan enbart drygt hälften av de andra föreningarna upplever det så (indikator 1). Andra signifikanta skillnader vi ser är att det bara är 19 procent bland föreningarna i utsatta områden som säger sig inte alls vara beroende av offentliga medel för sin kärnverksamhet, något som 30 procent bland föreningarna i andra områden anser sig vara.

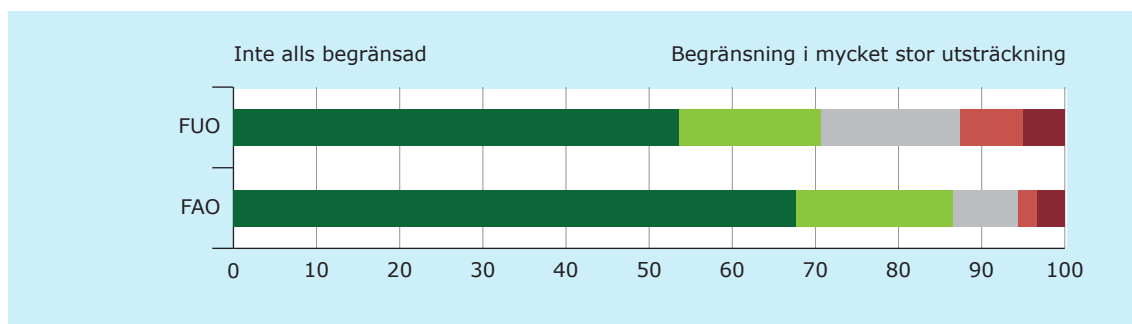
Det utbredda beroendet av offentliga medel är ännu mer uttalat när frågan gäller föreningarnas möjligheter att utveckla sin verksamhet (indikator 2). Här är det 70 procent av föreningarna i utsatta områden som svarar att de är beroende av offentlig finansiering i ganska eller mycket stor utsträckning, vilket kan jämföras med 55 procent som svarar så bland föreningarna i andra områden.

Trots att vi redan i våra tidigare studier (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2015, 2016e, Ungdomsstyrelsen 2013) sett att beroendet generellt är större i relation till verksamhetsutvecklingen, upp till cirka hälften av de ideella aktörerna brukar svara så, kan dessa siffror inte riktigt mäta sig med vad vi nu ser för föreningarna i utsatta områden.

Fler i utsatta områden känner sig begränsade av offentliga uppdrag

För att få en uppfattning om ersättning för uppdrag från offentlig sektor påverkar organisationernas självständighet frågade vi dem som bedrivit verksamhet på uppdrag av offentlig sektor i vilken utsträckning de upplevt att detta hindrat dem från att fritt uttrycka sina åsikter eller framföra kritik.

Resultaten visar att de allra flesta, 71 procent av organisationerna i utsatta områden och 87 procent av föreningarna i övriga områden, enbart i ganska liten utsträckning eller inte alls upplever sådana begränsningar av sin självständighet (indikator 3). Likväl finns det skillnader mellan dessa grupper där en betydligt större andel föreningar i icke-utsatta områden uppgav att de inte alls upplevt sådana begränsningar än föreningar i utsatta områden (68 mot 54 procent).

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning *Civila samhällets villkor 2016*.
 Kommentar: Svarsalternativen var inte alls, i ganska liten utsträckning, i viss utsträckning, i ganska stor utsträckning, i mycket stor utsträckning och vi har inte haft något sådant uppdrag under året (den sistnämnda redovisas inte i figuren).

Indikator 3. Begränsning av självständighet och oberoende på grund av att delar av verksamheten bedrivits på offentligt uppdrag under det senaste året, 2016. Procent..

Bilden av att en relativt stor andel civilsamhällesorganisationer inte upplever sig begränsade i sin självständighet, trots att många upplever ett finansiellt beroende av det offentliga som vi sett i våra tidigare uppföljningar, bekräftas här. Jämfört med ideella organisationer med social inriktning framstår upplevelsen av oberoende i röstfunktionen som bättre bland ideella föreningar generellt oavsett typ av område (jfr Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2016e).

För att fördjupa analysen har vi satt indikator 1 och 3 i relation till varandra. Där visar det sig att 34 procent bland de föreningar som ligger i utsatta områden och som uppgav sig vara ganska eller mycket beroende av offentliga medel för att bedriva kärnverksamhet även upplever att detta samarbete har begränsat deras självständighet i viss, ganska eller mycket stor utsträckning. Detta kan jämföras med 18 procent bland föreningarna i andra områden.

Bilden bekräftas om vi i stället relaterar svaren till organisationernas huvudsakliga inkomstkälla: Av de föreningar i utsatta områden som angett att de haft offentliga medel som sin största eller näst största inkomstkälla upplever 33 procent att detta samarbete har begränsat deras självständighet i viss, ganska eller mycket stor utsträckning. Sådana begränsningar har däremot enbart 15 procent av föreningarna i de andra områdena upplevt, trots att de haft offentliga medel bland sina två viktigaste inkomstkällor.

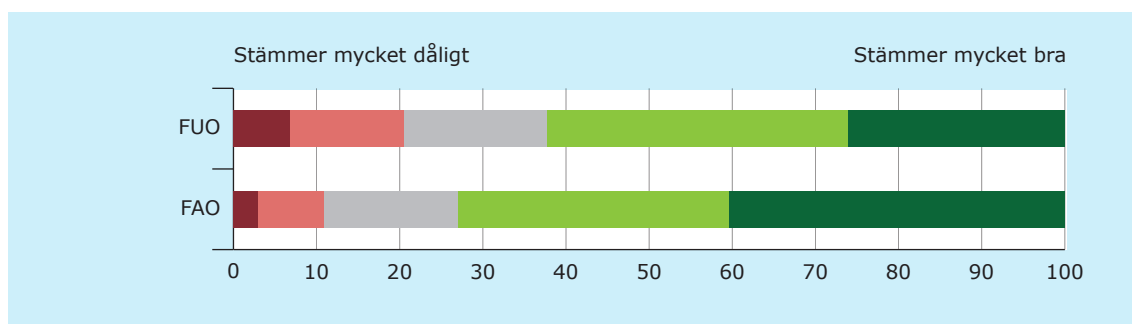
Däremot verkar det inte spela någon roll huruvida organisationer har verksamhets- eller organisationsbidrag respektive projektbidrag som sin största eller näst största inkomstkälla (inte redovisat här). Sam-

mantaget visar alltså resultaten att mottagandet av offentliga medel i viss mån påverkar de ideella föreningarna i utsatta områden negativt när det gäller deras möjligheter att utöva sin roll som röstbärande eller opinionsbildare.

Bättre ekonomiska förutsättningar bland föreningar i icke-utsatta områden

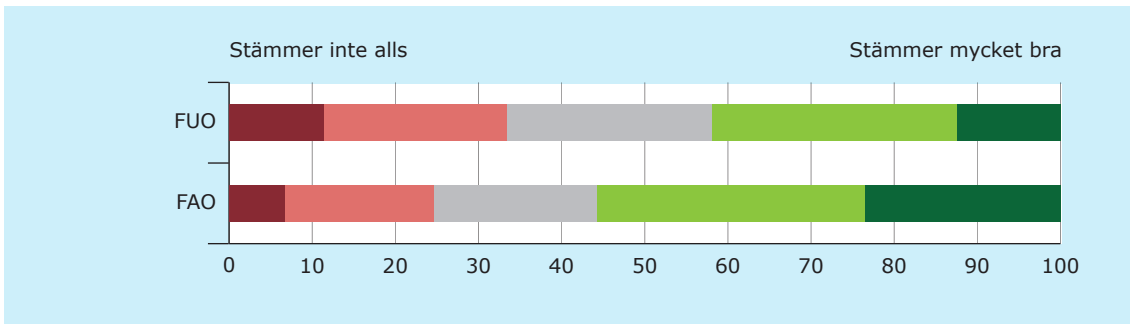
Fokuserar vi på organisationernas ekonomiska förutsättningar oavsett uppdragsgivare eller inkomstkälla ser vi att de flesta uppgav att de haft goda ekonomiska förutsättningar att genomföra sin kärnverksamhet (indikator 4). Men vi ser också att föreningarna bedömer sina villkor olika beroende på var de har sin adress. Av föreningarna i icke-utsatta områden svarade hela 40 procent att de haft mycket goda ekonomiska förutsättningar för att genomföra sin kärnverksamhet, medan enbart 26 procent av föreningarna i utsatta områden uppgav det. Omvänt är det var femte förening i utsatta områden som inte anser att de haft tillräckligt bra ekonomiska förutsättningar, vilket är dubbelt så stor andel som bland organisationerna i övriga områden.

Dessutom undrade vi i vilken utsträckning organisationerna upplever att de har haft ekonomiska förutsättningar för att utveckla sin verksamhet under det gångna året. Resultatet visar en liknande bild som i föregående fråga, men med skillnaden att andelen som sa sig ha ganska goda eller mycket goda förutsättningar är betydligt mindre än när det gällde kärnverksamheten (indikator 5). Här skiljer sig svaren också på så sätt att en mindre andel

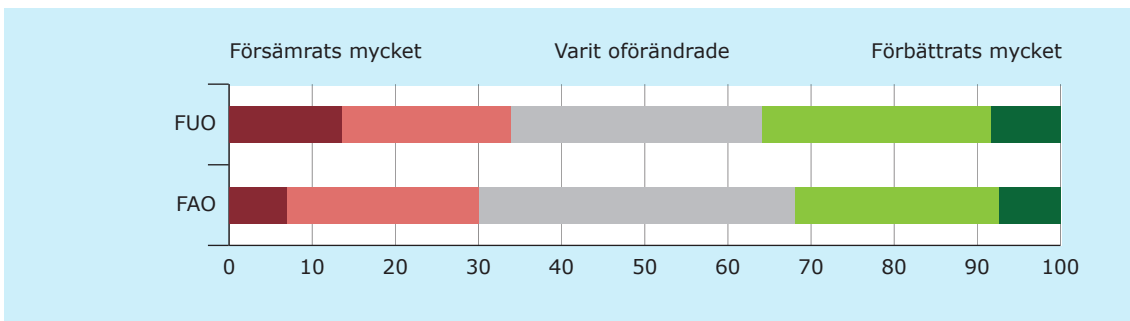
Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2016.
Kommentar: Svartalternativen var stämmer mycket dåligt, stämmer ganska dåligt, stämmer varken bra eller dåligt, stämmer ganska bra och stämmer mycket bra.

Indikator 4. Har under det senaste året haft ekonomiska förutsättningar att genomföra sin kärnverksamhet, 2016. Procent.

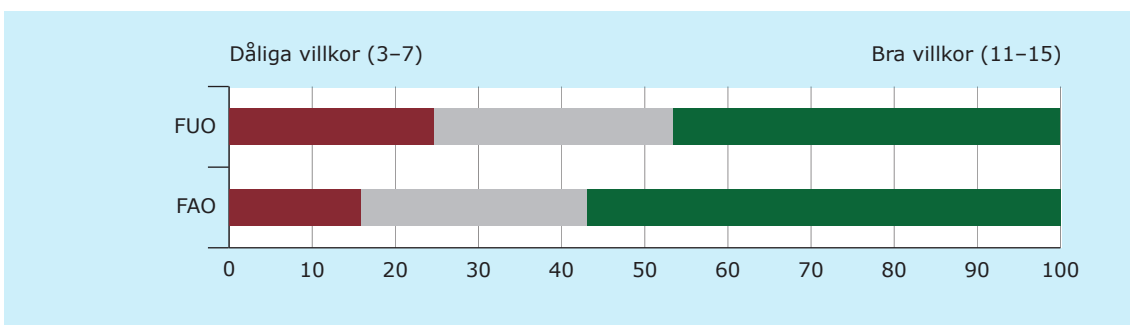
Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2016.
 Kommentar: Svarsalternativen var stämmer mycket dåligt, stämmer ganska dåligt, stämmer varken bra eller dåligt, stämmer ganska bra och stämmer mycket bra.

Indikator 5. Har under det senaste året haft ekonomiska förutsättningar att utveckla verksamheten på det sätt organisationerna önskat, 2016. Procent.

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2016.
 Kommentar: Svarsalternativen var försämrats mycket, försämrats något, varit oförändrad/e, förbättrats något och förbättrats mycket.

Indikator 6. Förändringar under de tre senaste åren i de ekonomiska förutsättningarna att bedriva verksamhet, 2016. Procent.

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2016.
 Kommentar: Indikatorn är ett index av indikatorerna 4, 5 och 6.

Indikator 7. Sammanvägd bild av ekonomiska förutsättningar, 2016. Procent.

föreningar i utsatta områden menade att de haft mycket goda ekonomiska förutsättningar och en större andel som sa sig haft mycket dåliga förutsättningar för sin verksamhetsutveckling jämfört med föreningar i andra områden.

I ytterligare en fråga på temat ville vi veta mer om hur föreningarna upplevt eventuella förändringar i sina ekonomiska villkor att bedriva sin verksamhet. Enkätsvaren visar att drygt 30 procent av organisationerna upplever att deras villkor förbättrats under de senaste tre åren (indikator 6). Vi ser skillnader i svaren för föreningar som ligger i olika typer av områden när det gäller andelen som svarat att förutsättningarna varit oförändrade. En större andel föreningar i icke-utsatta områden svarar så (38 mot 30 procent). En annan signifikant skillnad består i att en större andel föreningar i utsatta områden anser att deras ekonomiska villkor försämrats mycket, jämfört med föreningar i andra områden (13 mot 7 procent).

En sammanslagning av de tre måtten kring ekonomiska villkor¹⁸ till ett enda index visar att 47 procent av föreningarna i utsatta områden och 57 procent av föreningarna på andra ställen såg positivt på sina ekonomiska villkor, medan 25 respektive 16 procent hade en mer negativ uppfattning (indikator 7). Båda dessa skillnader var statistiskt signifikanta.

Sammantaget verkar alltså en större andel föreningar i utsatta områden uppleva sin ekonomiska situation som utmanande än vad som är fallet för föreningar på andra ställen, även om de positiva omdömena generellt överväger.

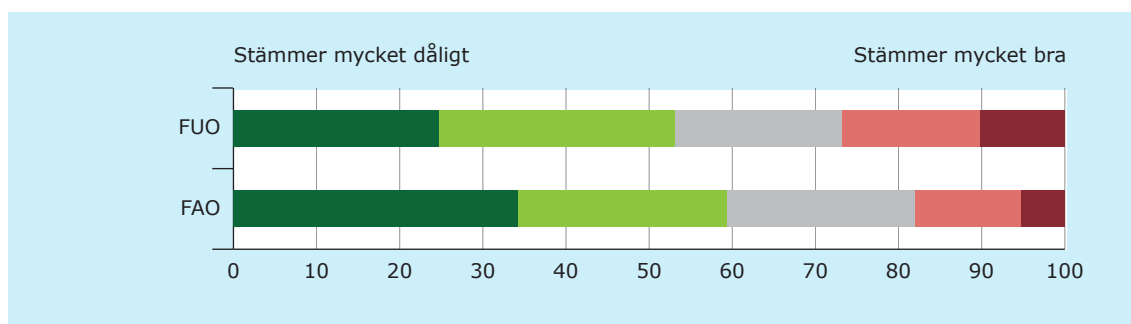
Lagar och regler

Inte bara ekonomin har stor påverkan på organisationernas möjlighet att bedriva verksamhet, utan det har även lagar och regler, varför motsvarande frågor ställdes kring detta.

Lagar och regler underlättar oftare än att de försvårar

Först ville vi veta om och i vilken utsträckning organisationerna upplevde att lagar och regler försvårar deras möjlighet att bedriva sin kärnverksamhet. Resultaten visar att det finns en stor variation i hur föreningarna bedömer denna fråga (indikator 8). Över hälften instämde inte alls eller mycket litet i att lagar och regler begränsar deras möjligheter att genomföra sin kärnverksamhet. Dock upplevde en större andel föreningar i utsatta områden att lagstiftning och regelverk begränsar dem mycket än vad föreningar i andra områden upplever. Omvänt är det en betydligt större andel föreningar i andra områden som anser att lagar och regler hindrar dem mycket litet eller inte alls i genomförandet av sin kärnverksamhet, jämfört med föreningar i utsatta områden.

För frågan om organisationernas möjligheter till verksamhetsutveckling får vi en mycket snarlik bild där en större andel föreningar i utsatta områden menar att de har begränsats mycket av lagar och regler, jämfört med föreningar i andra områden (indikator 9). Däremot är skillnaden mellan de som anser att det knappt funnits några begränsningar alls eller

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2016.
Kommentar: Svarsalternativen var stämmer mycket dåligt, stämmer ganska dåligt, stämmer varken bra eller dåligt, stämmer ganska bra och stämmer mycket bra.

Indikator 8. Det finns lagar och regler som gör det svårare att bedriva kärnverksamhet, 2016. Procent.

enbart i ganska liten utsträckning inte längre signifikant för de två grupper vi studerar här.

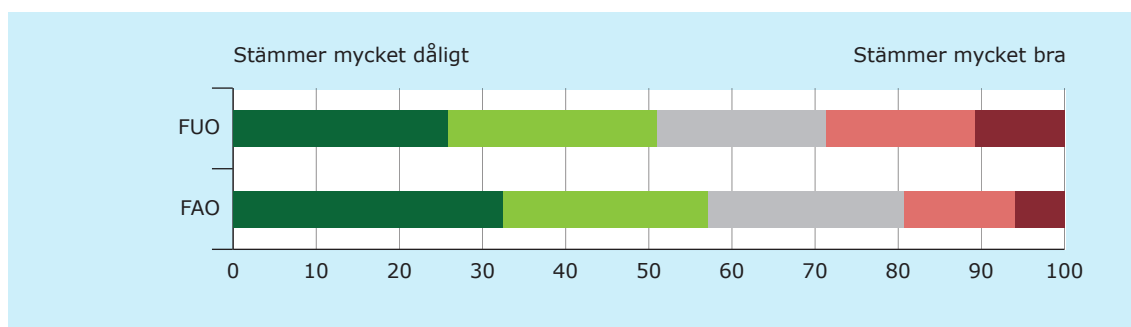
Det är osäkert om lagar och regler i sig faktiskt innebär hinder för föreningarna med tanke på att föreningslivet i sig är väldigt lite styrt. Upplevelsen av sådana begränsningar skulle också kunna vara ett uttryck för att organisationerna inte alla gånger är insatta i vad som bör tillämpas på dem och blir osäkra i onödan. Sedan skulle uttrycket lagar och regler givetvis också kunna tolkas som tidsödande ansökningsprocedurer för att få bidrag eller liknande, vilket skulle kunna slå hårdare mot föreningar i utsatta områden som tycks vara mer beroende av bidrag.

Den tredje frågan gällande lagar och regler rör uppfattningar om förändring i tid. Indikator 10 visar att en något större andel organisationer upplever att de juridiska villkoren har försämrats de senaste

tre åren än de som menar att de har förbättrats. Den enda skillnaden mellan olika typer av organisationer som visar sig vara signifikant är att en något större andel föreningar i icke-utsatta områden anser att lagar och regler varit oförändrade.

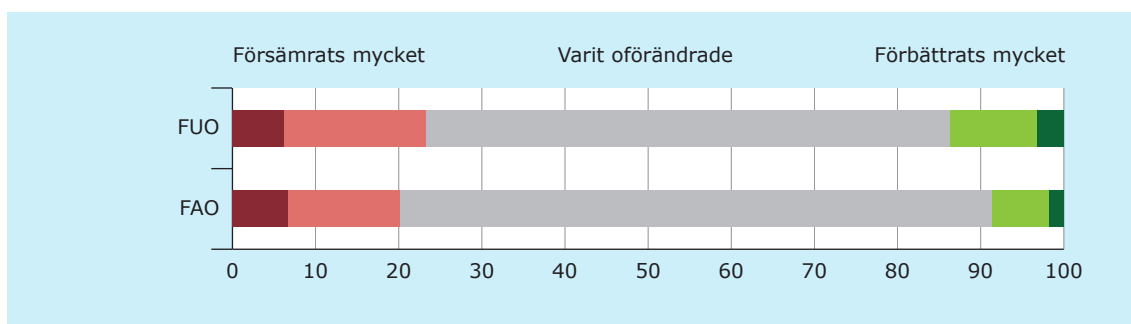
Sammanslagningen av dessa tre indikatorer¹⁹ visar att 44 procent av föreningarna i utsatta områden och drygt hälften av de övriga föreningarna anser att deras villkor i relation till lagar och regler snarare är positiva än negativa (indikator 11). I de utsatta områdena verkar det som att en något större andel, 22 procent jämfört med 16 procent, har övervägande negativa erfarenheter. Dessa skillnader är dock inte signifikanta.

Exakt vad föreningarna tänker på konkret när de läser formuleringen *lagar och regler* kan vi inte veta, men av fritextsvaren framgår att det kan handla om saker som organisationens ansvar som

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning *Civila samhällets villkor 2016*.
 Kommentar: Svartalternativen var stämmer mycket dåligt, stämmer ganska dåligt, stämmer varken bra eller dåligt, stämmer ganska bra och stämmer mycket bra.

Indikator 9. Det finns lagar och regler som gör det svårare att utveckla verksamheten på det sätt organisationen önskar, 2016. Procent.

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning *Civila samhällets villkor 2016*.
 Kommentar: Svartalternativen var försämrats mycket, försämrats något, varit oförändrad/e, förbättrats något och förbättrats mycket.

Indikator 10. Förändringar under de tre senaste åren av lagar och regler som påverkar förutsättningarna att bedriva verksamhet, 2016. Procent.

arbetsgivare, skattelagstiftning och inte minst administrativa krav i samband med bidragsansökningar eller -återrapporteringar. Det senare skulle också kunna bidra till att förklara den något mer negativa bild som föreningarna i utsatta områden har.

Dialog med offentliga aktörer

Nästa frågeområde avser principen om dialog samt öppenhet och insyn och tanken är alltså att beskriva hur de ideella föreningarna ser på sina relationer med offentlig sektor.

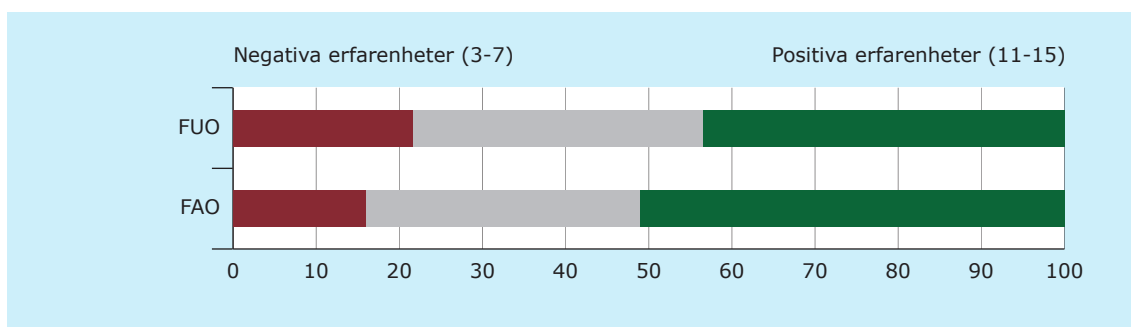
I vår undersökning kartlägger vi först förekomsten och formerna för dessa kontakter för att sedan be om en närmare bild av hur organisationerna bedömer dessa mötens samarbetsklimat och hur de

uppfattar tjänstepersonernas kunskap om deras villkor.

Stor kontaktyta mot det offentliga bland föreningar i utsatta områden

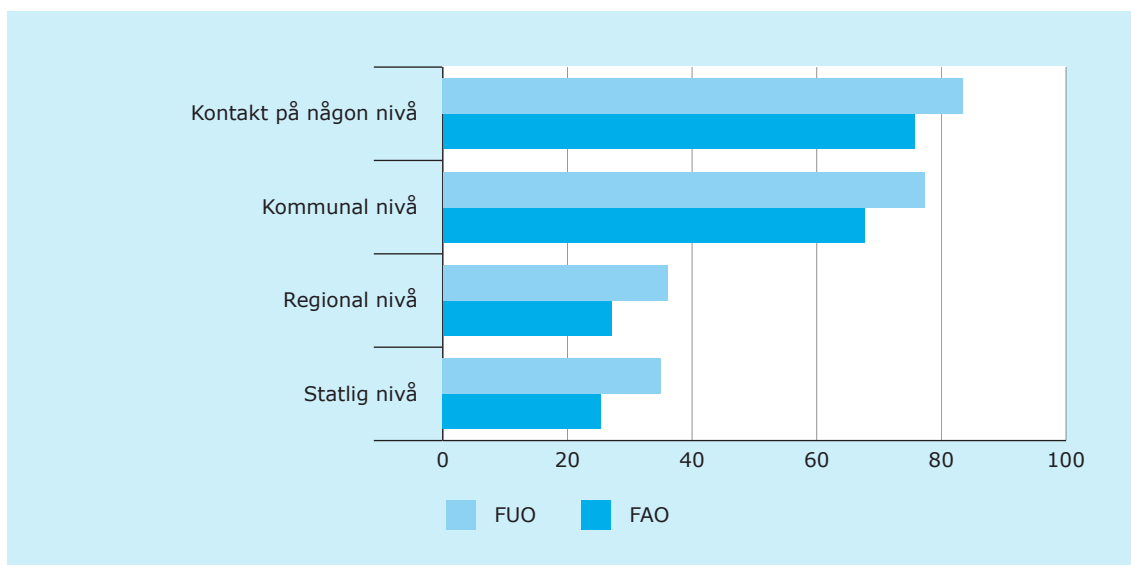
I enkäten ställde vi en rad frågor om vilka kontakter organisationerna haft med offentliga aktörer på lokal, regional och nationell nivå. Resultaten visar att 83 procent av de ideella föreningarna i utsatta områden och 76 procent av föreningarna i övriga områden haft sådana kontakter 2016 (indikator 12). Kontakter på kommunal nivå var betydligt vanligare än på regional eller statlig nivå.

En signifikant större andel ideella föreningar i utsatta områden uppgav att de haft olika sorters träffar, konsultationer eller samråd med offentliga

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2016.
Kommentar: Indikatorn är ett index av indikatorerna 8, 9 och 10.

Indikator 11. Sammanvägd bild av erfarenheter av lagar och regler, 2016. Procent.

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2016.

Indikator 12. Andel organisationer som under det senaste året haft kontakt med offentliga aktörer på kommunal, regional och statlig nivå, 2016. Procent.

aktörer oavsett nivå, men även på respektive nivå, jämfört med ideella föreningar i övriga områden.

Vanligast med kontakt i samband med bidrag

I år ingick för första gången svarsalternativet *kontakt med handläggare i samband med bidragsansökan* på de tre nivåerna. Detta mot bakgrund av att en del fritextsvar tidigare tytt på att detta alterna-

tiv saknades och att organisationer som haft sådana kontakter möjligen svarat på andra alternativ i stället som *samarbete i projekt eller uppvakning*.

Resultaten visar att just kontakt i samband med ansökningar om kommunala bidrag är den avgjort vanligaste formen av kontakt med offentliga aktörer som ideella föreningar haft 2016, särskilt i utsatta områden (tabell 2.5). Nästan hälften av föreningarna i utsatta områden upp gav att de haft sådana

Tabell 2.5 Kontakt med offentliga aktörer på kommunal, regional och statlig nivå, 2016. Procent

Typ av kontakt	FUO			FAO		
	Kommun	Region, kommunförbund eller landsting	Regering eller statliga myndigheter	Kommun	Region, kommunförbund eller landsting	Regering eller statliga myndigheter
Kontakt med handläggare i samband med bidragsansökan	46	16	14	33	10	11
Deltagande i råd, samverkansorgan, referensgrupp eller liknande	32	18	Regering: 4 Statlig myndighet: 6	25	13	Regering: 5 Statlig myndighet: 5
Samarbete i projekt	34	16	10	22	8	5
Tjänsteman eller politiker har tagit kontakt med oss för att rådgöra i någon fråga	25	12	9	22	7	7
Dialog kring verksamhet organisationen genomför på uppdrag av offentlig aktör	22	10	7	13	4	4
Uppvakning (möte som er organisation tagit initiativ till)	24	8	7	22	6	8
Förfrågan om organisation vill genomföra verksamhet på uppdrag av offentlig aktör (t.ex. genom upphandling)	13	7	3	9	2	2
Medverkan i utredning ärendehantering (t.ex. samråd)	10	4	2	10	3	3
Remissinstans	8	4	5	8	5	8
Annan form	7	1	4	6	3	3
Totalt (någon form av kontakt inklusive annan form)	77	36	35	68	27	25
Totalt		83			76	
N		348			607	

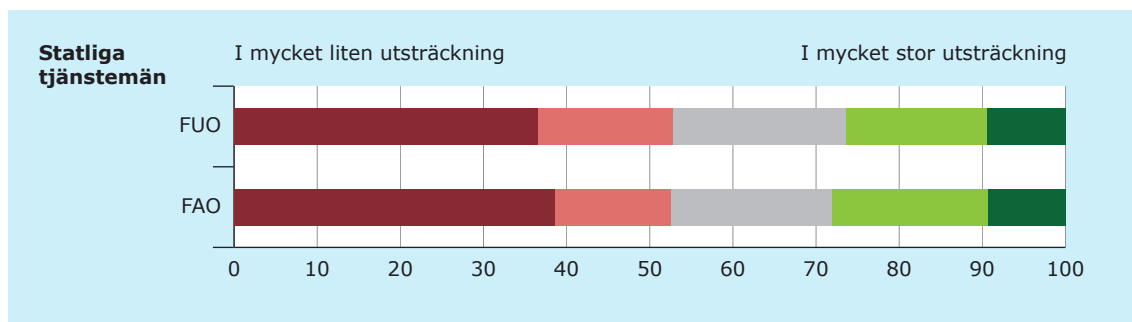
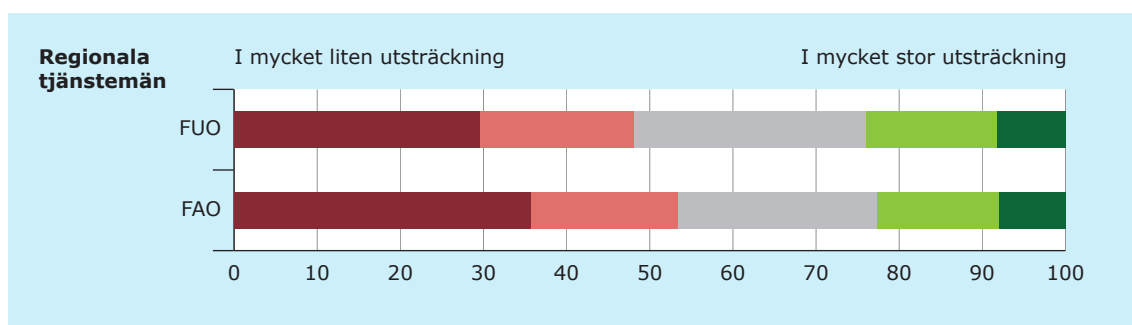
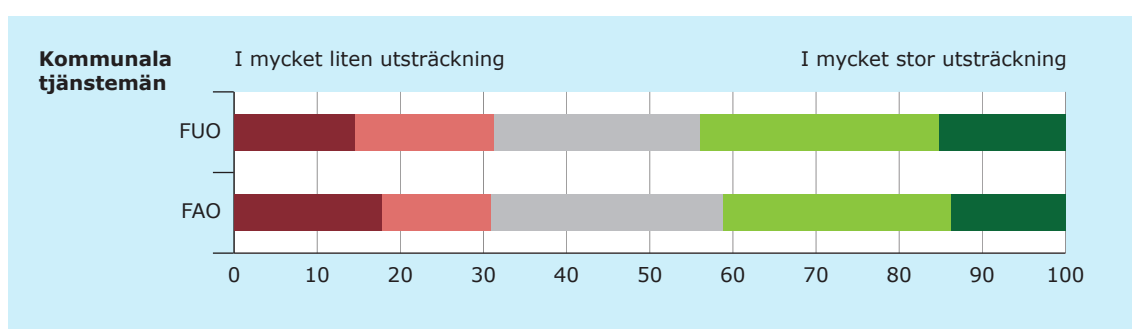
Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning *Civila samhällets villkor 2016*.

kontakter, vilket skiljer sig från att enbart en tredjedel bland föreningarna i andra områden haft det. Signifikanta skillnader mellan dessa grupper vad gäller kontakter kopplade till bidrag återfinns vi även på regional nivå.

Andra signifikanta skillnader mellan grupperna finns för deltagande i råd, samverkansorgan, referensgrupp eller liknande, samarbete i projekt, dialog kring verksamhet föreningarna genomför på uppdrag av offentliga aktörer på såväl kommunal som regional nivå. Skillnader på regional nivå mellan grupperna såg vi då tjänstemän eller politiker tagit

kontakt för att rådgöra i någon fråga och förfrågan om organisationen vill genomföra verksamhet på uppdrag av region, kommunförbund eller landsting. I samtliga fall uppgav en större andel föreningar i utsatta områden att de haft kontakt med offentliga aktörer, jämfört med hur de övriga föreningarna svarat. Generellt har vi inte sett några skillnader mellan föreningar i olika typer av områden på statlig nivå när vi analyserat varje typ av kontakt för sig.

Av fritextsvaren framgår att kontakter på kommunal nivå även kan handla om praktiska frågor som att föreningar ansökt om olika typer av tillstånd

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2016.
 Kommentar 1: Frågan lyder: I vilken utsträckning anser du att de tjänstemän som din organisation möter bidrar till ett öppet samarbetsklimat och en ömsesidig dialog mellan er organisation och deras förvaltning?
 Kommentar 2: Svaralternativen var inte alla, i ganska liten utsträckning, i viss utsträckning, i ganska stor utsträckning, i mycket stor utsträckning och inte aktuellt/inga kontakter (redovisas inte i figuren).

Indikator 13–15. Bedömning av i vilken utsträckning kommunala, regionala och statliga tjänstemän som organisationerna möter bidrar till ett öppet samarbetsklimat och en ömsesidig dialog med den egna organisationen, 2016. Procent.

som platstillstånd och polistillstånd eller att de velat hyra lokaler av kommunen eller kommunen av föreningen. Andra svar handlar om olika typer av tillsyn eller kontroll av verksamheten från kommunens sida. Även lokala överenskommelser och idéburet offentligt partnerskap (IOP) nämns här. Utöver det genomför en del föreningar utbildningar av kommunpersonal.

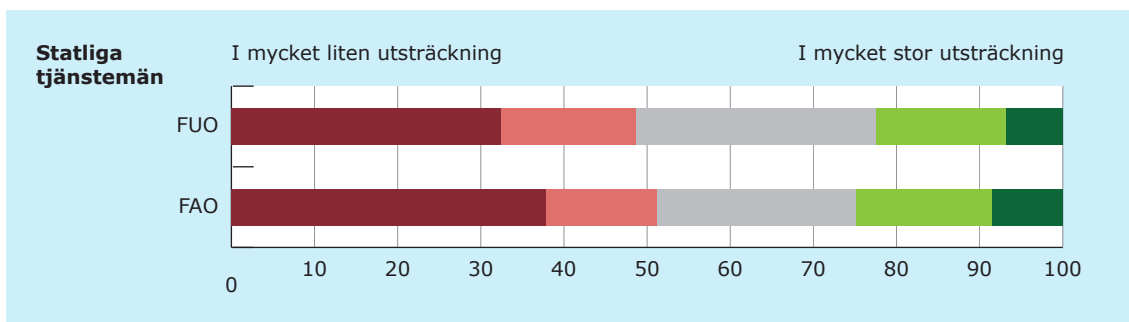
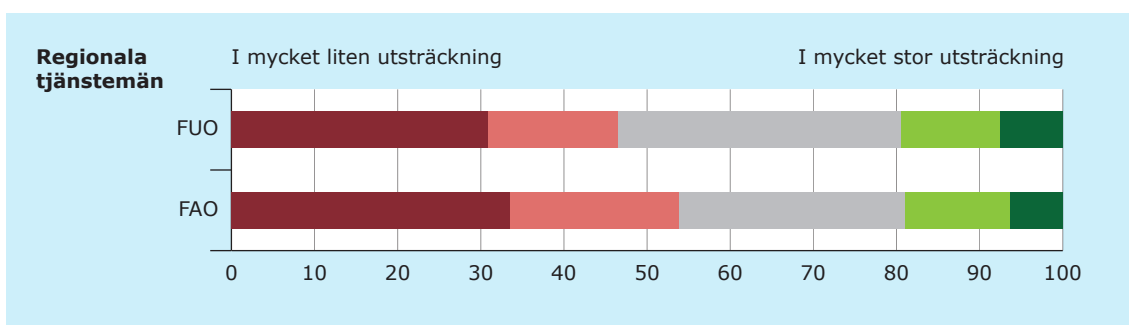
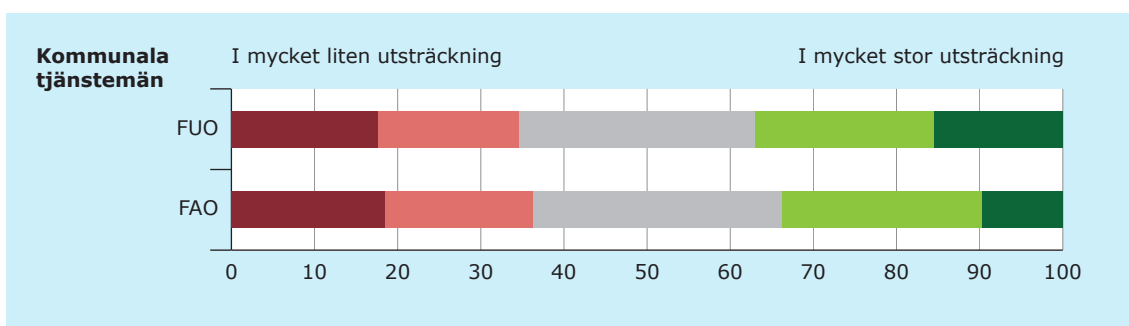
Kontakter på regional nivå som organisationerna ansåg fattades bland de givna svarsalternativen hade också med olika sorters av kontroller och tillstånd som rör miljön att göra.

Kontakter med tjänstepersoner på statlig nivå tycks gälla tillståndsärenden och en del kontakter med statliga myndigheter, som arbetsförmedlingen, försäkringskassan och kriminalvården, handlar om att anställa personer i sin verksamhet.

Bäst samarbetsklimat på kommunal nivå

Utöver vilka typer av kontakter organisationerna haft ville vi veta hur de upplevt samarbetsklimatet i mötet med offentliga aktörer.

I enlighet med vad vi sett i våra tidigare upp-

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning *Civila samhällets villkor 2016*.
 Kommentar 1: Frågan lyder: I vilken utsträckning anser du att de tjänstemän från stat, region eller kommun som din organisation möter har kunskap om organisationens villkor och förutsättningar?
 Kommentar 2: Svarsalternativen var inte *alls*, i ganska liten utsträckning, i viss utsträckning, i ganska stor utsträckning, i mycket stor utsträckning och inte aktuellt/inga kontakter (redovisas inte i figuren).

Indikator 16–18. Bedömning av kommunala, regionala och statliga tjänstemäns kunskap om den egna organisationens villkor och förutsättningar, 2016. Procent.

följningar upplevs samarbetsklimatet med tjänstepersoner på kommunal nivå som signifikant bättre än på regional och statlig nivå (indikator 13–15). Medan över 40 procent av organisationerna uppgav att personal i kommunen bidrar till ett öppet samarbetsklimat och en ömsesidig dialog i ganska eller mycket stor utsträckning ställer sig enbart drygt 20 procent respektive knappt 30 procent bakom detta påstående för regional och statlig nivå.

Vad gäller kontakten med tjänstepersoner i region, regionförbund eller landsting respektive statliga myndigheter och regeringen är ungefär hälften av de ideella föreningarna ganska eller mycket kritiska. Här ser vi inga skillnader i hur ideella föreningar i utsatta områden och i andra områden upplever samarbetsklimatet och dialogen. Detta resultat skulle alltså kunna tolkas som att tjänstepersoner i offentlig sektor likabehandlar olika typer av organisationer.

Trots att det varit möjligt att svara att det inte varit aktuellt med kontakter 2016 valde många organisationer som inte redogjort för några kontakter med offentliga aktörer på de tre nivåerna tidigare att bedöma samarbetsklimatet. När vi då satte svaren på frågan om samarbetsklimat i relation till föreningarnas uppgivna faktiska erfarenheter såg vi att det var mycket vanligare att bedöma kontakterna som positiva bland de som haft träffar under året än om de inte haft något samarbete på den aktuella nivån (inte redovisat här). Följaktligen kan svaren till viss del även återspegla fördomar om tjänstepersoner på statlig, regional och lokal nivå än att enbart vara baserade på dåliga bemötanden.

Tjänstepersoners kunskaper upplevs begränsade

Ytterligare en fråga kring dialog rör hur organisationerna ser på tjänstepersonernas kunskaper om deras villkor och förutsättningar.

Även här tycks närheten mellan organisationen och den offentliga aktören spela en viktig roll där kommuntjänstepersoner i större utsträckning uppfattas ha kunskaper än tjänstepersoner på regional och nationell nivå (indikator 16–18). Generellt är andelen föreningar som upplever att tjänstepersoner i offentlig sektor saknar tillräckliga kunskaper större än den andel som menar att personalen har sådana kunskaper. Detta skulle kunna tolkas som

ett uttryck för att känna sig osynliga som en del föreningar vittnat om i samband med denna undersökning och som beskrivs längre fram.

Bland föreningar i utsatta områden anser 16 procent att kommunala tjänstepersoner har mycket stor kunskap om organisationens villkor, vilket skiljer sig från de 10 procent som gör denna bedömning bland de föreningar som finns i övriga områden. I övrigt kunde vi inte mäta några skillnader i svars-mönstren utifrån vilken sorts område föreningarna är registrerade i.

Sammanfattning: Föreningar i utsatta områden har generellt sämre villkor

Ideella föreningar i utsatta områden upplever sina villkor som sämre än föreningar i andra områden samtidigt som de är medvetna om sin roll som bland annat demokratiskola. Detta pekar ett antal olika indikatorer på när vi analyserat dem utifrån vad som är önskvärt enligt politiken för det civila samhället.

Föreningar i utsatta områden upplever sig i relativt hög grad vara beroende av offentliga medel. Dels utför de i större utsträckning välfärdstjänster på uppdrag och mot ersättning av offentliga aktörer, dels spelar olika sorters bidrag en större roll för deras finansiering än för föreningar i andra områden. Detta beroende tycks också påverka deras möjligheter att fritt uttrycka åsikter eller framföra kritik gentemot offentliga aktörer negativt.

Föreningar i utsatta områden upplever också i högre grad sina ekonomiska villkor som sämre än andra föreningar samtidigt som de menar att lagar och regler i större utsträckning begränsar deras möjligheter att verka och utvecklas. Det är en större andel föreningar i utsatta områden som upplever att lagar och regler har försämrats under de senaste tre åren i relation till deras verksamhet.

Bidragsberoendet återspeglar sig också i att föreningar i utsatta områden i större utsträckning än andra föreningar har kontakt med offentliga aktörer, särskilt på kommunal nivå och då oftast i samband med bidragsansökan. Det finns dock ingen skillnad i hur föreningar i olika typer av områden bedömer samarbetsklimatet med tjänstepersoner och även bedömningen av tjänstepersonernas kunskaper om organisationernas villkor liknar varandra.

Kapitel 3

Ideella föreningar i lokalsamhället

När den första delen av rapporten rört de generella villkoren för ideella föreningar i utsatta och i andra områden handlar den här delen om att kartlägga hur ideella föreningars verksamhet i lokalsamhället ser ut. Vi ville veta vilka aktiviteter organisationerna erbjuder, vilka som har olika roller i verksamheten och hur öppen den är gentemot olika grupper av människor, vilka eventuella krav det ställs på människor som vill engagera sig och vad föreningarna gör för att nå ut.

Lokal förankring

För att få en uppfattning om graden av verksamheternas lokala förankring frågade vi föreningarna om var de verkar någonstans i relation till den adress de är registrerade på och i vilka lokaler.

Adress i relation till verksamhet

Resultaten visar att nästan sex av tio föreningar i

utsatta områden faktiskt också verkar där de är registrerade medan det enbart är knappt hälften av föreningarna i andra områden som har sin verksamhet på samma adress som de tar emot post på (tabell 3.1). Detta talar alltså för en något större lokal förankring av föreningarna i utsatta områden.

En närmare analys utifrån om föreningarna organiserar enskilda eller organisationer visar att svaret om flera adresser relativt ofta sammanfaller med att vara någon typ av paraplyorganisation, särskilt bland föreningar som inte är registrerade i utsatta områden (inte redovisat här).

Uppgiften om att enbart en liten del, 4 respektive 5 procent, av föreningarna saknar tillgång till lokaler skulle kunna hänga samman med att det är mer sannolikt att en förening som har lokaler svarar på enkäten än att en förening utan lokaler gör det. Posten kanske då enbart går till en privat adress och inte lämnas vidare till någon som är tillräckligt insatt för att besvara den.

Tabell 3.1 Verksamhetens lokala förankring avseende adress, 2016. Procent

	FUO	FAO	Ideella föreningar generellt
Samma adress/område som föreningen är registrerad på	58	48	48
Annan adress/område som föreningen är registrerad på	10	15	15
Flera andra adresser än den som föreningen är registrerad på	25	28	28
Saknar tillgång till lokaler	4	5	5
Inte tillämpligt	2	4	4
N	337	581	600

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2016.

De flesta använder sina egna lokaler

Vidare har vi intresserat oss för vilka lokaler föreningarna oftast använder sig av för sin verksamhet. Enkätsvaren visar att nästan sju av tio organisationer i utsatta områden och drygt sex av tio organisationer i övriga områden höll till i sina egna lokaler under 2016 (figur 3.1). Men det var även mycket vanligt med kommunala platser som idrotts-hallar, föreningarnas hus, medborgarhus, skolor och liknande. Därefter användes andra föreningars lokaler där även församlingshus och kyrkor räknades in. Mindre vanligt var det ha verksamhet i lokaler som ägs av företag eller i privata hem.

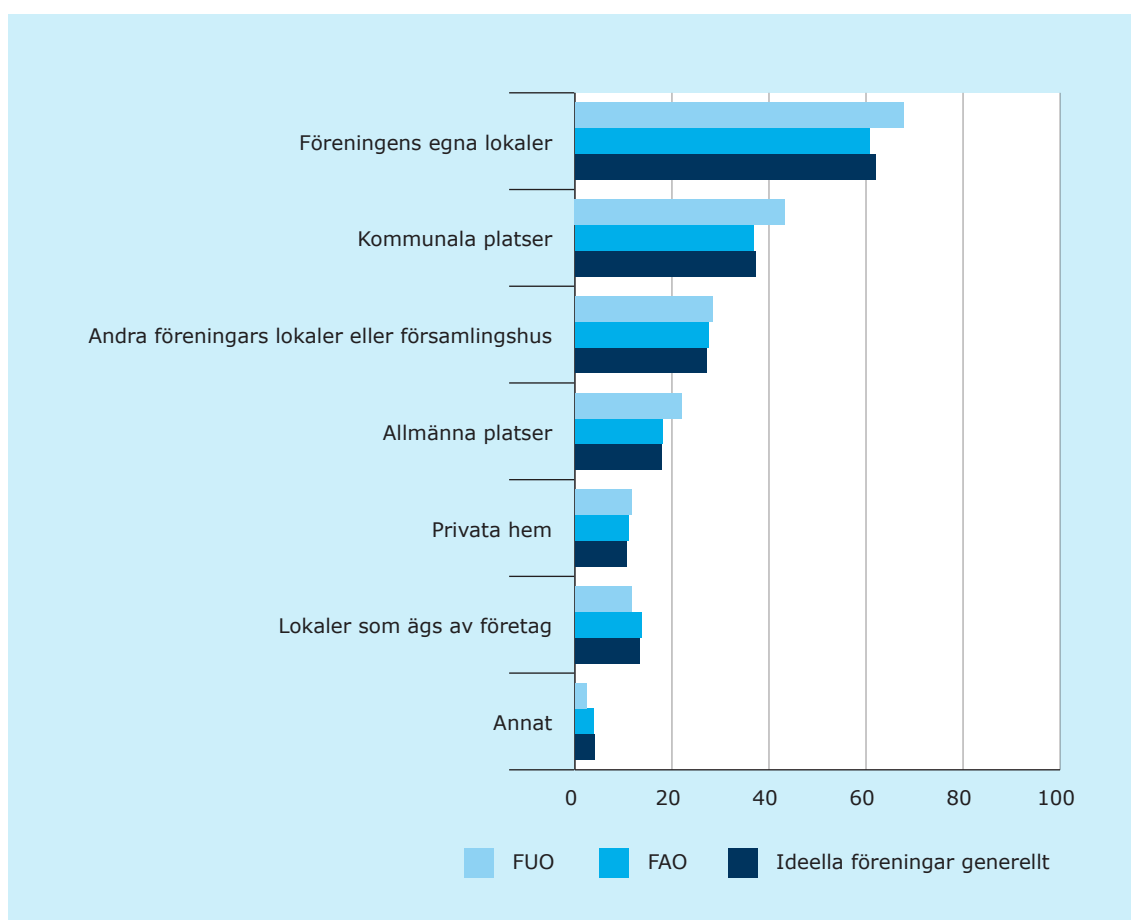
Trots manuell omkodning återstod några platser i kategorin annat, främst då det inte framgick vem som stod för lokalerna. Vi kunde inte uppmäta några säkerställda skillnader mellan föreningar i utsatta och i andra områden.

Vi hade förväntat oss att föreningarna i utsatta

områden skulle ha tillgång till egna lokaler i lägre grad än i andra områden, vilket alltså inte verkar vara fallet. Däremot säger svaren inte något om faktiska ägarförhållanden eller om det exempelvis är mellanhänder som hyresgästföreningar eller ABF som lånar ut sina lokaler på regelbunden basis till andra föreningar som då betraktar dem som sina egna lokaler.

Tillgängligheten varierar för olika grupper

I detta avsnitt undersöker vi föreningarnas tillgänglighet för olika grupper. Först genom att fördjupa oss i den lokala förankringen utifrån lokalbornas roller och aktiviteter i föreningen, sedan utifrån vilka formella krav det kan finnas för att få tillträde till det ideella engagemanget och sist utifrån vilka grupper föreningarna skulle kunna nå och vilka de faktiskt når.

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, enkätundersökning Civila samhällets villkor 2016. Kommentar: Fritextsvar som tillägg till "annat" som passat något av de givna alternativen har kodats om.

Figur 3.1 Föreningars lokalanvändning, 2016. Procent.

Tabell 3.2 Verksamhetens lokala förankring avseende människor, 2016. Procent

	FUO	FAO	Ideella föreningar generellt
	Mer än hälften, de flesta eller alla bor i föreningens närområde	Mer än hälften, de flesta eller alla bor i föreningens närområde	Mer än hälften, de flesta eller alla bor i föreningens närområde
De som är medlemmar i föreningen	67	72	72
De som ingår i föreningens styrelse	63	74	73
De som utför någon form av oavlönade arbetsuppgifter (oavsett om de är medlemmar eller inte)	64	70	69
De som deltar i föreningens aktiviteter eller de vi hjälper (oavsett om de är medlemmar eller inte)	66	70	69
Anställda eller arvoderade	55	53	53
N	292-317	527-577	541-594
<i>Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2016.</i>			

Lokal förankring av olika roller

Med utgångspunkt i att det ligger nära att människor kanske oftare engagerar sig i en lokal förening än i föreningar som finns på andra ställen ville vi veta hur vanligt det är att personer som bor i föreningens närområde finns i olika roller i organisationen. Svaren visar att det verkar vara relativt vanligt med lokalbor som medlemmar, styrelseledamöter, ideellt engagerade, deltagare och anställda (tabell 3.2).

Även om det verkar som att föreningar i områden som inte är utsatta har större lokal förankring är dessa skillnader inte statistiskt signifikanta, förutom när det gäller de som sitter i föreningarnas styrelse. Medan det är tre fjärdedelar bland föreningarna i de icke-utsatta områdena som hämtar sina styrelsemedlemmar från närområdet är det enbart 63 procent bland föreningarna i de utsatta områdena som har lokalt förankrade styrelser. En möjlig tolkning är att en del människor i utsatta områden som är intresserade av att vara föreningsaktiva inte tror sig ha kompetens för att ingå i en styrelse till följd av att de kanske inte har någon tidigare föreningsvana. Vidare vet vi genom våra kontakter med civilsamhället att det förekommer att själva föreningen har sitt huvudsakliga säte på ett ställe för att sedan genomföra insatser i särskilt utsatta områden.

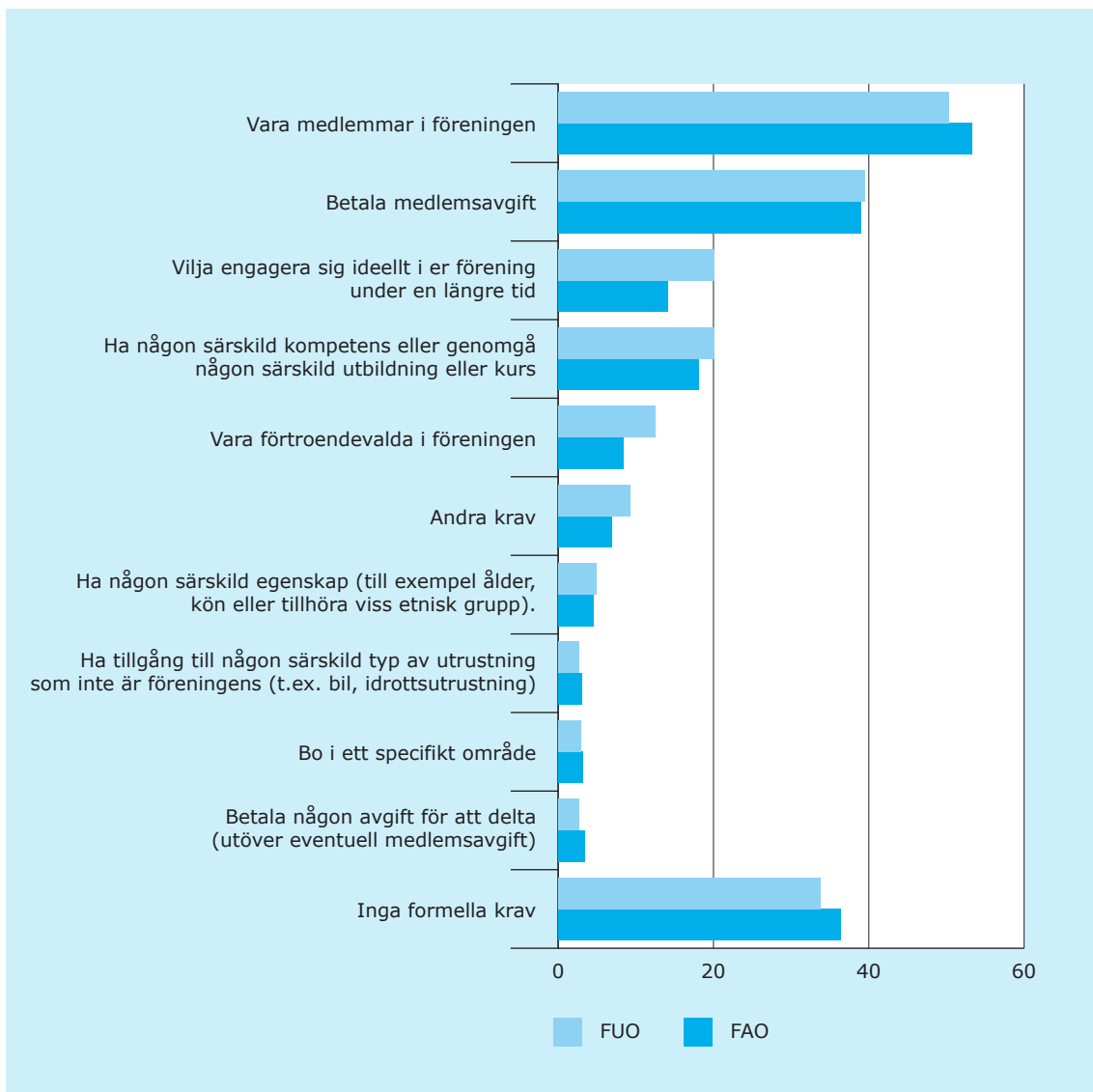
Att många avstod från att svara på frågan om anställda eller arvoderade hänger förmodligen sam-

man med att många organisationer inte har anställd personal, vilket även kommentarerna till oss tyder på.

Medlemskap är vanligt krav för att börja engagera sig

Nästa fråga rör om det finns några mer eller mindre formella krav för att börja engagera sig ideellt, det vill säga utföra oavlönade arbetsuppgifter, i föreningen. Av figur 3.2 framgår att många föreningar avstår från sådana krav på personer som vill bli aktiva. Kring 35 procent av de ideella föreningarna har inget sådant regelverk. Detta verkar dock kunna variera mellan olika typer av föreningar. I en studie om människors frivilligengagemang i idrottsföreningar uppgav till exempel tre fjärdedelar att det inte fanns några krav för att arbeta ideellt (von Essen & Wallman Lundåsen 2016).

Det vanligaste kravet är annars medlemskap, cirka hälften av föreningarna önskar att de som gör frivilliginsatser också är medlemmar. Inte så förvånande önskar många då också att de ideella betalar medlemsavgift. Att medlemsavgift inte utgör något formellt krav i samma utsträckning som medlemskap skulle kunna hänga samman med att vissa föreningar, till exempel ungdomsorganisationer, inte har några medlemsavgifter för att vara tillgängliga för så många som möjligt.

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2016.

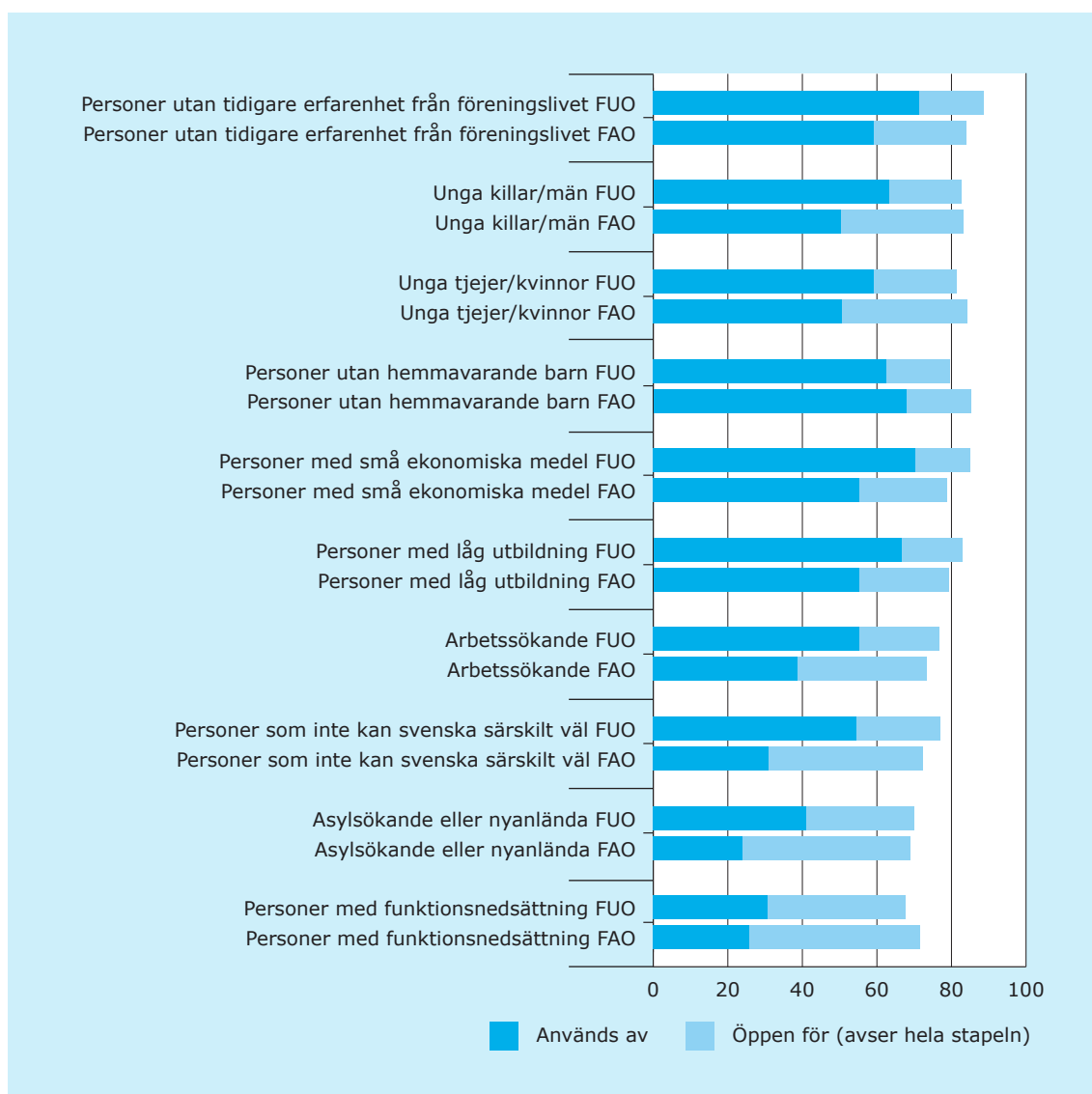
Figur 3.2 Formella krav för att engagera sig ideellt 2016. Procent.

Cirka en femtedel kräver att de som vill börja arbeta ideellt ska ha någon särskild kompetens eller först genomgår en utbildning eller kurs. Vi vet från våra kontakter med civilsamhället och av fritextsvaren att det kan handla om att kunna prata svenska eller något annat språk, att ha en viss yrkeskompetens, att vara musikalisk eller att ha kunskap om en viss målgrupp personen förväntas arbeta med. Men det kan även vara att ta del av föreningens värdegrund eller ideologiska synsätt.

Bland de föreningar som är registrerade i utsatta områden önskar vidare en femtedel att den som vill börja ett ideellt engagemang också vill och har möjlighet att göra detta under en längre tid, samtidigt som enbart 14 procent av de övriga föreningarna

har ett sådant krav. Detta är också det enda krav som skiljer föreningarna i utsatta områden från föreningar i andra områden. En tänkbar förklaring kan vara att arbete med utsatta grupper, särskilt ledaruppdrag, kräver extra mycket kontinuitet som föreningarna vill värna om. Att det saknas den stabilitet som redan finns i andra områden med generellt större föreningsvana kan vara en annan.

Att ha någon särskild egenskap kan till exempel gälla ålder som att vara ung, över 18 år eller pensionär. Det kan också gälla kön och könsidentitet som att vara kvinna, man eller transperson eller att tillhöra en viss etnisk grupp eller att bli rasifierad. Men även klasstillhörighet, att ha den sjukdom eller typ av funktionsnedsättning som föreningen arbe-

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, enkätundersökning Civila samhällets villkor 2016

Figur 3.3 Öppna för och används av olika grupper 2016. Procent.

tar med eller att vara anhängig till någon som tillhör denna grupp är andra egenskaper.

Andra krav omfattar till exempel att dela organisationens idé och värderingar eller religiösa tro och att generellt vara intresserad av organisationens verksamhet. Här ryms även att vara nykter eller drogfri, kunna visa utdrag ur belastningsregistret och ha *klanderfri vandel*. Det senare är antagligen aktuellt i både föreningar av och för personer som tidigare begått brott, men framför allt något som många idrottsföreningar och andra föreningar som ofta arbetar med barn och unga ställer på sina ledare.

En del föreningar betonar att de just önskar att en blandning av personer ska vilja engagera sig i deras

förening, även om detta inte formuleras i form av krav.

Föreningsaktiviteter öppna för många, men använda av färre

Ett antal frågor i enkäten handlar om i vilken utsträckning föreningen är *öppen för* respektive *används av* olika grupper när det gäller att engagera sig eller delta. Figur 3.3 illustrerar båda dessa svar för respektive grupp. Att vi valt att fråga kring just dessa grupper hänger samman med att de enligt tidigare forskning tenderar att vara underrepresenterade i det svenska föreningslivet (se von Essen, Jegermalm & Svedberg 2015, SCB 2015).

I de flesta fall uppgav runt 80 procent av fören-

ingarna att deras organisation var öppen för vissa grupper. Ett undantag är asylsökande eller nyanlända och personer med funktionsnedsättning där en något lägre andel svarar att de var öppna för dessa grupper, enbart runt 70 procent svarade det. Vi kan inte se några större skillnader mellan olika typer av föreningar för i vilken utsträckning föreningarna tycker att de är öppna för olika grupper.

Däremot bedömer en signifikant större andel av föreningarna i utsatta områden att de används av de grupper vi räknat upp i ganska eller mycket stor utsträckning än vad föreningarna i andra områden gör, med undantag för personer med funktionsnedsättning och personer utan hemmavarande barn. Följaktligen finns även sådana skillnader mellan föreningar i utsatta och i andra områden när det gäller glappet mellan i vilken grad en verksamhet sägs vara öppen för och används av en viss grupp, med undantag för personer utan barn som bor hemma.

Mot bakgrund av att vi sett att det är vanligt att ideella föreningar i utsatta områden tar emot olika sorters bidrag skulle det kunna vara ett uttryck för att de fått riktade bidrag som sedan används till verksamhet som riktar sig till utsatta målgrupper.

Att enbart en relativt liten andel av föreningarna svarar att de når personer med funktionsnedsättning skulle kunna hänga samman med vår något oprecisa fråga. Möjligen är en viss verksamhet öppen för och används av personer med vissa typer av funktionsnedsättningar, men utesluter personer med andra funktionsnedsättningar.

Många sociala insatser bland föreningar i utsatta områden

Sedan ville vi veta vilka sorters aktiviteter föreningarna genomfört. Mot bakgrund av vårt övergripande fokus på mångfald i föreningslivet koncentrerade vi oss på insatser med en tydlig social inriktning. Detta innebär naturligtvis också att dessa insatser inte alls är en självklar del för alla sorters föreningar, eftersom organisationernas syften är så varierade med en viss dominans av idrottsföreningar och det som kallas för *verksamhet i andra intresseorganisationer* enligt SCB:s branschindelning.

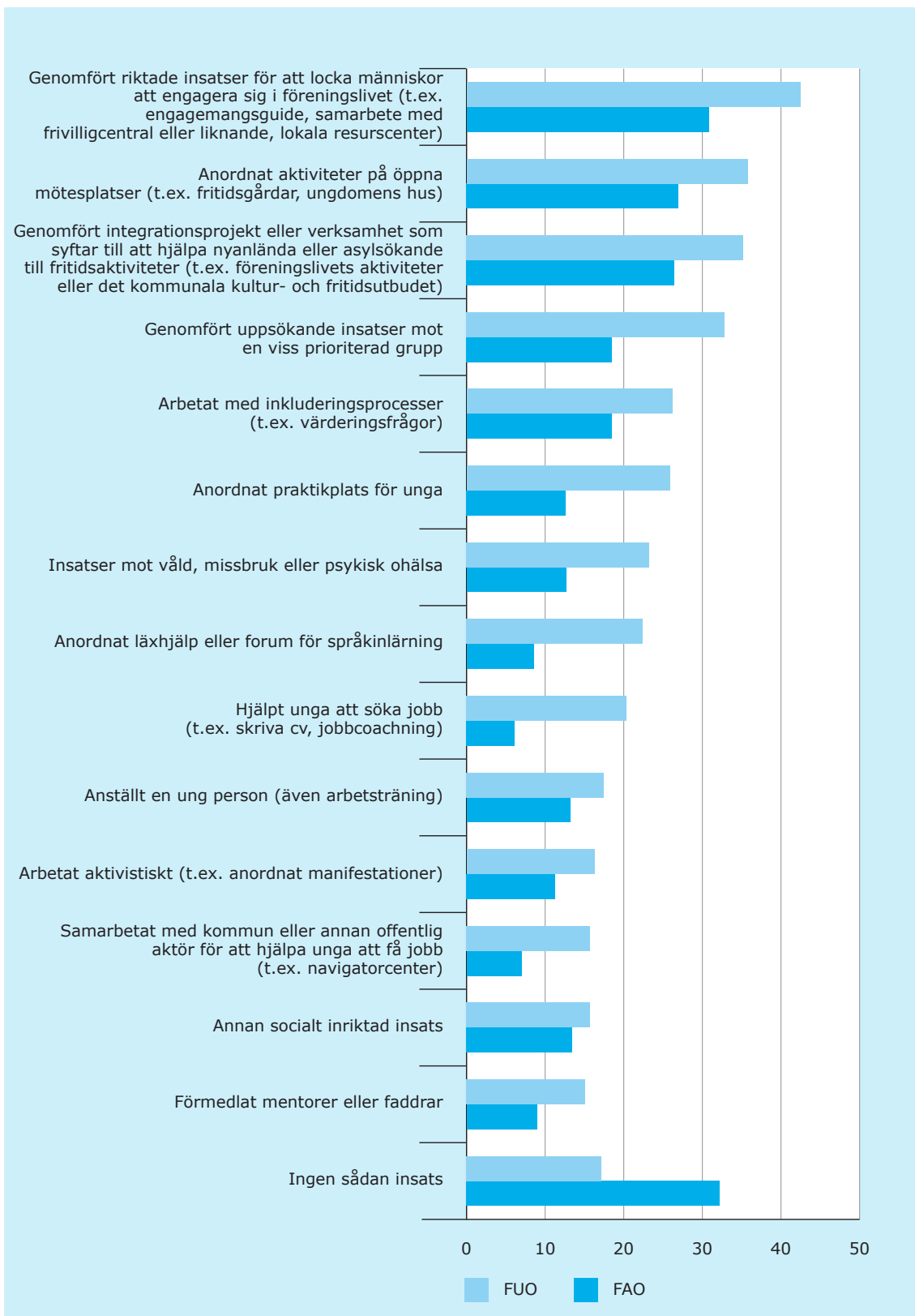
Likväl tycks sådana sociala aktiviteter vara något som många föreningar anordnar. Särskilt föreningar i utsatta områden uppgav i hög grad att de genom-

fört något av det vi räknat upp (figur 3.4). De tre vanligaste aktiviteterna var riktade insatser för *att locka människor att engagera sig i föreningslivet, aktiviteter på öppna mötesplatser och integrationsprojekt eller verksamhet som syftar till att hjälpa nyanlända eller asylsökande till fritidsaktiviteter*. Med tanke på att föreningarna i utsatta områden tidigare uppgett att de också genomfört insatser på uppdrag av offentlig sektor skulle en del kunna ha skett genom riktade upphandlingar och reserverade kontrakt när exempelvis en kommun vet att en förening är särskilt skicklig att arbeta med vissa utsatta målgrupper.

Förutom *aktivistiskt arbete, att ha anställt unga eller andra socialt inriktade insatser* uppgav en signifikant större andel föreningar i utsatta områden att de genomfört dessa aktiviteter jämfört med andelen föreningar i andra områden. En tänkbar tolkning av detta mönster skulle kunna vara att föreningarna i utsatta områden upplever ett större behov av sådan verksamhet i sitt närområde jämfört med föreningar i andra områden där antagligen en större andel av befolkningen redan är föreningsaktiva, hittar till andra mötesplatser och där det kanske inte bor en lika stor andel nyanlända som skulle kunna vara målgruppen för sådana insatser. Omvänt är det rimligt att anta att organisationer i icke-utsatta områden i första hand är specialiserade på sin kärnverksamhet, till exempel idrottsutövning när det gäller idrottsföreningar, utan att dessutom ägna sig åt en bred social verksamhet.

Under kategorin *andra socialt inriktade insatser* ser vi i fritextsvaren att det till exempel kan handla om att hjälpa andra grupper än unga som står långt från arbetsmarknaden till utbildning, praktik, anställning eller kunna starta eget. Men även besöksverksamhet som riktar sig till äldre, andra daglediga eller personer som sitter i häkte förekommer liksom stöd till enskilda individer.

Att föreningar i utsatta områden genomför de uppräknade aktiviteterna i så stor utsträckning som resultaten visar hänger möjligen samman med en stor medvetenhet kring vad som behövs i deras närområde och att de känner igen sig i aktivitetsbeskrivningarna. De aktuella aktiviteterna kan också beskrivas som mycket resurskrävande, vilket skulle motivera att föreningarna i utsatta områden i så stor utsträckning behöver offentliga bidrag.

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2016.

Figur 3.4 Insatser eller aktiviteter i ideella föreningsars regi 2016. Procent.

Sociala ytor för att nå ut

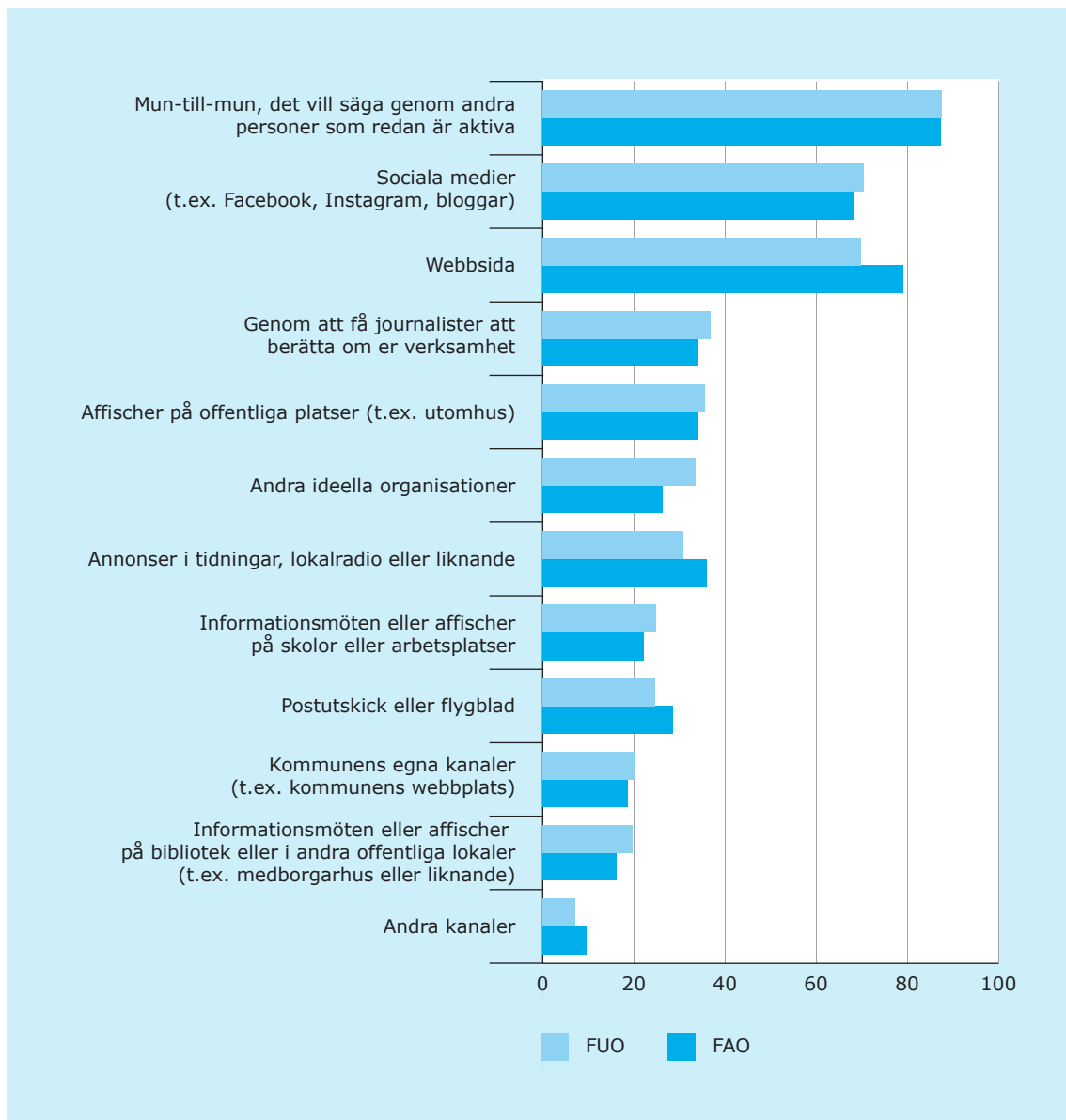
Ytterligare en fråga kretsade kring föreningarnas ansträngningar för att nå ut till nya personer med att de finns och vad de gör.

Muntliga inbjudningar är den mest använda kanalen

Inte oväntat använder sig de flesta föreningarna av mun-till-mun-metoden, det vill säga att andra personer som redan är aktiva berättar om verksamheten för andra. Hela 87 procent av föreningarna arbetar så (figur 3.5). Även sociala medier

är en mycket vanlig kanal. Andra digitala kanaler är föreningarnas webbplatser, vilket är något som föreningarna i icke-utsatta områden använder i något större utsträckning än föreningarna i utsatta områden (79 mot 70 procent). Andra digitala kanaler som räknats upp i fritextsvaren är e-post, då ofta i form av digitala nyhetsbrev. Även poddar och webbteveprogram kan finnas här. Hur detta når just nya personer som inte redan känner till föreningen framgår dock inte.

Andra kanaler som inte redan nämns bland de givna svarsalternativen är närvaro på olika mässor eller utställningar och genom att använda sig av perso-

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, enkätundersökning Civila samhällets villkor 2016.

Figur 3.5 Kanaler för att bjuda in nya personer 2016. Procent.

nal på arbetsplatser där målgruppen kan finnas som sjukhus eller rehabkliniker.

Föreningar i utsatta områden tycks också i något större utsträckning än vad andra föreningar gör använda sig av andra ideella föreningar (34 respektive 26 procent), vilket skulle kunna förstås som att föreningarna letar och hittar resurser hos varandra utifrån en bild om att de har liknande målgrupper och utmaningar.

Uthålligheten är stor

Till sist undrade vi om organisationerna hade funderat på att lägga ned eller låta föreningen vila, hur ofta och när det har skett.

Enkätsvaren visar att den stora majoriteten av föreningarna, 84 procent inte har haft sådana funderingar (figur 3.6). Omvänt har 11 procent av föreningarna haft sådana diskussioner 2016 och ytterligare 5 procent har tagit upp frågan tidigare. Vi ser dock inga skillnader mellan föreningar som ligger i utsatta områden och föreningar i andra områden.

Dålig ekonomi och bristande engagemang viktigaste skälen för att fundera på nedläggning

Frågan om eventuella planer på att lägga ned följdes upp av en öppen fråga. Analysen av den visar att de två helt dominerande skälen var dålig ekonomi och bristande engagemang. Dessa två anledningar visade sig dock variera i sin betydelse för föreningar i olika typer av områden. Av de svarande föreningarna i utsatta områden uppgav 45 procent ekonomiska skäl, medan det var den huvudsakliga anledningen

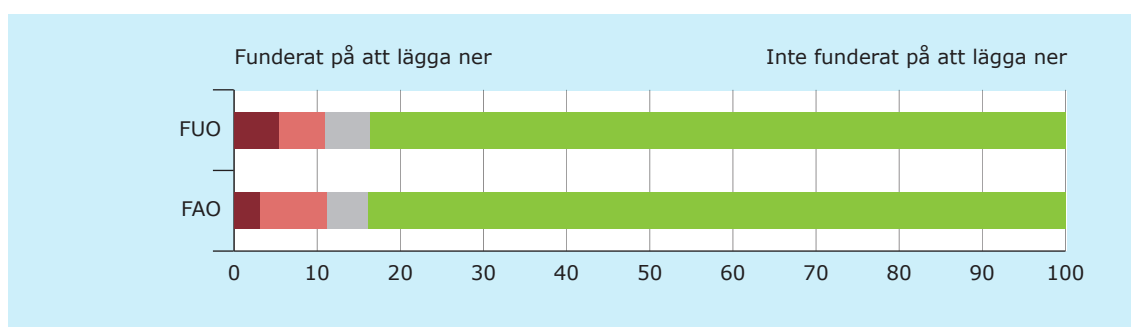
för 23 procent av övriga föreningar. Bristande engagemang var däremot det oftast nämnda skälet för föreningar i icke-utsatta områden då 47 procent uppgav detta, vilket skiljer sig från de 27 procent av föreningarna i utsatta områden som nämnde det. I de utsatta områdena uppgav 18 procent av föreningarna en kombination av dessa två skäl. Motsvarande andel för föreningar i övriga områden var 10 procent.

Brist på resurser

Vad som ligger bakom de ekonomiska problemen framgår inte alla gånger, men att de bygger på förväntningar om att få bidrag, framför allt från kommunen, nämns ett antal gånger. Det förekommer kommentarer som att offentliga bidrag skurits ned eller försvunnit helt, att de enbart delas ut till stora föreningar och att projektbidrag inte tillåter långsiktigt arbete. Även den administrativa bördan uppfattas ibland som svåröverstiglig, både för medel som utgår från paraplyorganisationerna och för att få offentliga bidrag:

”Eftersom vi saknar medel för att bedriva verksamheten går alltför mycket tid åt att söka bidrag och ständiga avslag från kommunen och x-regionen. Minimalt intresse från lokala politiker men [vi] hör ständigt hur viktiga vi är. Tror inte längre på detta. Det har blivit en läpparnas bekännelse från ansvariga politiker/förvaltningar.”

En del föreningar upplever också att vissa typer av föreningar gynnas eller missgynnas. Men kommentarerna pekar inte i samma riktning, utan olika

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2016. Kommentar: Svaralternativen var ja, vi har diskuterat frågan ett flertal gånger 2016, ja, frågan har kommit upp någon enstaka gång 2016, ja, men inte 2016 och nej.

Figur 3.6. Andel som övervägt att lägga ned eller låta föreningen vila, 2016. Procent.

typer av inriktningar pekade ut att bli särbehandlade. Ibland lyfts även omständigheter som kraftiga hyreshöjningar som försvarar för att få ekonomin att gå ihop.

Brist på frivilliga krafter

Bristen på engagemang och intresse har flera dimensioner. Ett vanligt skäl är att det är svårt att få människor att lägga ned tid på oavlönat arbete generellt och att färre är aktiva innebär att ”få personer jobbar väldigt många timmar.” Särskilt att få människor att delta i styrelsearbete upplevs ofta som svårt. Detta blir till en ond cirkel då arbetsbelastningen på de aktiva styrelseledamöterna blir stor.

”Engagemanget har varit/är stort i nuvarande styrelse som varit oförändrad under 10 år. Svårt intresse från övriga drygt 20-talet medlemmar att ta på sig en roll.”

Men även bristande medlemsunderlag eller personer från målgruppen som deltar i föreningens aktiviteter finns i denna kategori.

Det kan även handla om att de aktiva blir äldre, får hälsoproblem och därmed inte längre har kapacitet att engagera sig. Samtidigt som en förening uppfattar det som att ”ungdomar är inte intresserade av föreningsliv”.

Brist på erkännande

Utöver dessa två huvudsakliga skäl lyfts även andra faktorer fram som att inte ha tillgång till lokaler eller att lokalerna inte är anpassade för verksamheten.

Men det kan också handla om andra saker, som kan vara svåra att ta på som ”idétorra, trötthet hos de drivande personerna” och ”strömningar hos volontärer som inte överensstämmer med föreningens värdegrund”.

Det framkommer även en frustration över att inte bli erkänd:

”Motarbete från statliga tjänstemän som inte vill tro eller lita på något annat än sig själva. Ungdomar och deras framtid har ingen betydelse för dem.”

”Staten ser vår verksamhet och våra utbildningar som mycket viktiga men vi skall helst ’leva på luft’.”

”Vi upplever att vi får noll credit för att vi ideellt verkar med idrott i ett utsatt område. Har jobbat ideellt med invandrarungdomar och fotboll i snart 20 år. Kommunala tjänstemän lyser med sin frånvaro och politiker intresserar sig ytligt vart fjärde år, dvs. valår. Vi har hittills aldrig blivit kontaktade av x-kommun annat när det har varit något som de vill påpeka att vi har gjort fel. Vi upplever att först måste det till dödsskjutningar och liknande för att man skall reagera.”

Vägar att locka till sig nya föreningsaktiva

Eftersom utrymmet i en enkät ändå är begränsat och vi ville få ett så brett uppslag som möjligt bad vi föreningarna att själva berätta vad de anser politiker eller tjänstepersoner i offentlig sektor skulle kunna hjälpa dem med för att få fler människor som vanligtvis inte är föreningsaktiva att engagera sig i deras förening eller vilja delta i deras föreningsverksamhet. Närmare hälften av respondenterna har valt att svara på denna fråga och det var inte ovanligt att föreslå ett antal olika idéer. En del berättelser bör antagligen tolkas mer som något som skulle gynna deras förening i största allmänhet. Likväl adresserade de flesta ändå den mer specifika frågan. I detta avsnitt skiljer vi inte mellan svaren från föreningar i utsatta och i andra områden.

Intresse för verksamheten

Önskan om faktisk kontakt och lyhörddhet

Ett första tema handlar om att föreningarna önskar att politiker och tjänstepersoner tar sig tid för att faktiskt besöka och därmed få en närmare förståelse för deras verksamheter. Av svaren framgår att de ibland upplever eventuella besök som något instrumentaliserade och att de vill att de även sker ”när det inte är val på gång”.

Innehållet i sådana möten beskriver flera föreningar bland annat ska handla om informationsdelning, om ”vad vi kan bidra med och hur de skulle kunna hjälpa oss för att förbättra vår verksamhet”, men även att representanter från offentlig sektor ”berättar om den politiska agendan”.

Syftet med att politiker och tjänstepersoner kommer på besök är också att de ska lyssna och vara lyhörda i stället för att komma med färdiga svar.

Flera föreningar uttrycker att de inte riktigt känner sig tagna på allvar av offentliga aktörer, vilket försvårar att hitta lösningar som passar just deras problem.

Flera föreningar menar att politiker kan fylla en funktion som förebilder genom att intressera sig för och själva vara ideellt aktiva, inte minst för att nå större trovärdighet:

”Om politikerna är med ideella organisationer och aktiviteter och lyssnar på föreningarna då finns det stora möjligheter att även andra kan bli medlemmar och ställa upp på ideell basis.”

Vissa föreningar verkar inte alls anse att intresse från offentliga aktörer är något självklart och har en någon uppgiven ton, manifesterad i utsagor som *”jag tror inte att politikerna och tjänstemännen i kommunen vet att vi finns”*, vilket givetvis också skulle kunna hänga samman med att den aktuella föreningen inte har några självklara beröringspunkter som att den inte tar emot några offentliga medel.

Att bli sedd och erkänd

Ett annat viktigt tema rör att få erkännande för det ideella arbetet. Kommentarererna handlar om olika nivåer och kan gälla både civilsamhället generellt och den specifika föreningen.

Flera svaranden önskar att politiker och tjänstepersoner skulle *”lyfta och stärka civilsamhällets roll generellt i den politiska debatten och att tydligt markera vikten av civilsamhället.”* Föreningarna önskar att någon ser att de gör skillnad som de uttrycker sig och klagar på att det inte syns i den allmänna retoriken.

En annan aspekt handlar om att bidra till att *”uppvärdera statusen på det ideella arbetet.”* Detta verkar också vara kopplat till att föreningarna önskar att det ska *”löna sig att vara engagerad i föreningslivet.”* Exakt hur det ska löna sig är inget de utvecklar, men en tolkning kan vara att hög status på det ideella arbetet också skulle kunna göra det attraktivt för nya grupper att vilja bli en del av detta samt att kanske kunna använda det som en merit i andra sammanhang, exempelvis när en söker jobb.

Ekonomi

Tillräckligt med långsiktiga offentliga medel

En stor mängd kommentarer handlar om att för-

eningen önskar mer offentliga medel. Eftersom det inte tydligt kopplas till ersättning för varor eller tjänster tolkar vi detta som en önskan om bidrag. Ofta är det inte heller helt uttalat vad föreningarna tänker använda dessa medel till, mer än att utöka eller förbättra föreningens verksamhet som då möjligen även skulle kunna omfatta nya grupper. Ibland skildras det även mer indirekt som att kunna *”investera mer i våra medlemmar”*.

Andra gånger är kommentarererna mer explicita och det framgår att föreningen för pengarna skulle arbeta mer med marknadsföring, men även *”att söka upp icke-föreningsdrivna”*, till exempel genom att anställa personal *”för uppsökande verksamhet i oroliga områden”* eller arvodera tränare för att erbjuda mer idrottsverksamhet.

Ibland handlar det mer om att utöka den verksamhet som bedrivs redan nu och som syftar till att inkludera fler:

”Genom att höja anslagen till studieförbunden skulle det möjliggöra för oss att nå ännu fler människor i samhället för att på så sätt ytterligare arbeta med demokratifrågor och jämställdhetsfrågor. Inte minst i socioekonomiskt utsatta områden vilket i sin tur ger ett positivt flöde för att minska kriminalitet och utanförskap.”

I vissa fall skulle ökade ekonomiska medel också innebära strukturförändringar som att de skulle kunna anställa fler eller över huvud taget kunna ha avlönad personal. Det betonas även att medlen ska möjliggöra långsiktig planering.

Rätt typ av bidrag

Utöver att vara i behov av mer resurser talas även mer specifikt om olika sorters bidrag.

Bidrag skulle till exempel kunna användas för att sänka avgifter för att möjliggöra ett i dag avgiftsbelagt deltagande för fler grupper eller att direkt subventionera just avgifter.

Hur styrande dessa bidrag ska vara finns det dock delade uppfattningar om. En del föreningar önskar öronmärkningar som kan handla om att de ska gå till specifika grupper som *”bidrag till riktade insatser för till exempel ensamkommande barn eller de med låg inkomst”* eller mer tematiskt som *”för att kunna arbeta med och för integration och lokal*

demokrati” eller att föreningsaktiva utbildar sig för att arbeta med integration. Öronmärkta bidrag skulle kunna vara riktade till just marknadsföring eller innebära ”en bidragsform där kommunen erbjuder konsulent(er) som kan hjälpa till med administrativt”.

Omvänt önskar andra föreningar att bidragen ska vara mer generella, det vill säga organisations- och verksamhetsbidrag, inte minst för att minska den administrativa bördan som frekvent återrapportering innebär:

”Ideella föreningar skulle behöva mer organisationsbidrag där de själva kan prioritera hur man vill bedriva verksamheten. Just nu är det projektbidrag som erbjuds, vilket många organisationer inte har resurser att göra återrapportering [för]. Detta gör att många organisationer inte söker bidrag.

En annan fördel med generella bidrag som lyfts fram är att det frigör tid redan när det gäller att ansöka om bidrag som i stället kan läggas på verksamhet.

Men det förekommer även förslag på att kombinera öronmärkning och generella bidrag: ”Anslå större verksamhetsbidrag med en tydlig instruktion att föreningen skall verka för ovan nämnda syfte.”

Inte heller är det alltid lätt att tolka vilka friheter civilsamhället har som följande kommentar visar:

”Samverkansmodellen och kulturplanerna har medfört att regionerna/landstingen är mycket starkt styrande samtidigt som de går ut med överenskommelser att civilsamhället skall vara obundet och inte riskera minskade bidrag om de driver andra frågor. Dessa två ting motverkar varandra och skapar ibland en tvetydighet som är svårtolkad. Är civilsamhället fritt eller ej?”

Önskan om att ersätta för olika sorters insatser

Som tidigare nämnts skulle fler föreningar vilja anställa eller arvoda fler personer eller några personer över huvud taget. Det kan gälla personer som redan är etablerade i föreningslivet och som ska arbeta med nya grupper, men även unga människor i utsatta områden som inte har något ekonomiskt stöd hemifrån och som skulle kunna lockas att ta på sig mer omfattande uppdrag i föreningen

Kanske tänker sig någon också att föreningsen-

gagemang skulle framstå som mer attraktivt om det inte var helt oavlönat, nämligen att *föreningsaktiva bör få ett bidrag från kommunen för att de ställer upp*. En del menar att de själva skulle arbeta så, andra föreställer sig ett något mer formaliserat upplägg.

Konkurrens mellan olika typer av föreningar

En del kommentarer handlar också om att offentliga bidrag uppfattas gå till enbart vissa typer av föreningar och att andra följaktligen diskrimineras. Det kan röra vilken typ av föreningar det är där idrottsföreningar uppfattas gynnas oftare än andra typer av föreningar. Inom idrotten kan det handla om vilka sporter som lyfts fram eller om det enbart gäller elitsatsningar eller även delar som riktar sig till en större bredd av utövare. Sedan kan det även röra att föreningar upplever det som att kommunala bidrag enbart går till stora eller redan mycket etablerade föreningar.

Tillgång och tillgänglighet till lokaler

Av vårt material att döma verkar problem med otillräckliga lokaler vara ett stort hinder för att kunna rekrytera nya föreningsaktiva personer. Med lokaler kan även platser för spontanidrott avses. Många föreningar klagar på att de inte har de lokaler de behöver för sin verksamhet, eller skulle behöva ha större eller bättre anpassade lokaler för att kunna utöka den. Detta framstår som något motsägelsefullt i relation till vad vi sett i andra delar av undersökningen där enbart en mycket liten andel föreningar uppgav att de saknar lokaler.

För att underlätta lokaltillgången önskar föreningarna att kommunen bygger fler anläggningar som samlingslokaler eller idrottsplatser. Att upplåta kommunala lokaler när de inte används är ett konkret förslag. Föreningarna vill vidare lätt kunna få tillgång till (fler eller större) kommunala lokaler till låg eller ingen kostnad. Kommunerna föreslås således kunna hjälpa till med hyreslättnader, särskilda bidrag för att kunna hyra kommunens lokaler eller för att hyra eller rusta upp egna lokaler. Även ekonomiskt stöd för drift och underhåll önskas. Andra önskemål är långa kontraktstider för att kunna planera sin verksamhet mer långsiktigt.

Men inte enbart brist på lokaler i sig kan försvåra att locka till sig nya personer, utan även deras tillgänglighet. Det kan handla om att personer med

funktionsnedsättning ska kunna använda dem eller att de ligger tillräckligt centralt respektive i de områden där de nya målgrupperna bor, exempelvis nämns ytterstadsområden. Det kan även handla om att det finns infrastruktur som gör att personer som bor på andra platser kan ta sig dit på ett smidigt och billigt sätt i form av bättre kollektivtrafik eller möjlighet för individer att få sitt busskort bekostat.

Kunskap bland politiker och tjänstepersoner **Civilsamhällets omfattning och betydelse för samhället**

I en parallell till att många föreningar klagar på att deras verksamhet sällan får det erkännande de anser den förtjänar av politiker och tjänstepersoner i offentlig sektor uttrycker de även ett önskemål om att offentliga aktörer skulle förstå mer av den goda kraft civilsamhället kan innebära i termer av demokrati, integration och social sammanhållning.

Organisationernas särart och villkor

Föreningarna önskar att politiker och tjänstepersoner skaffar sig kunskap om hur föreningslandskapet ser ut lokalt på stadsdels- eller områdesnivå. Det handlar då också om att inte enbart utgå från de organisationer de redan känner till som Röda Korset eller Svenska kyrkan som verkar brett och har ett starkt varumärke.

Vidare önskar föreningarna att offentliga aktörer hade bättre kännedom om just deras villkor och vilka problem exempelvis olika regelverk kan innebära för föreningarna och att de tydligt kommunicerar vilka regler som gäller.

Administration och regler

Minska den administrativa bördan

Ett mycket vanligt klagomål handlar om att föreningarna anser att den administrativa bördan hindrar dem från att bedriva verksamhet i den omfattning eller på det sätt de önskar. Kommentarererna är oftast ganska allmänt formulerade som att *"minska byråkratin"*, vilket kan göra det svårt att ringa in exakt vad som avses. Det finns dock även konkreta förslag:

"Kräv inte så mycket papper på allt. Se till så man kan lösa alla ansökningar och inlämningar på nätet. När man börjar jobba med barn och unga vet de inte alltid vad de har för personnummer."

Här ligger det nära att exempelvis krav på personnummer i medlemslistor, inte minst för att få tillgång till bidrag, inte heller så lätt kan uppfyllas av exempelvis asylsökande eller så kallade papperslösa som föreningarna kan vilja hjälpa.

Generellt så önskar föreningarna mindre motkrav för att få medel och generösare tolkningar av vilka målgrupper offentliga medel får användas för:

"Höj aktivitetsstödet genom att ha en ålder utan taknivå eller minimiålder. Då kan vi öka utbudet till fler grupper."

Ett antal föreningar anser också att de skulle vara hjälpta av en administrativ funktion från det offentliga sida med motivationen att organisationerna *"är ju bäst på föreningslivet, inte administration"*.

Krav i samband med offentliga medel

En del föreningar upplever också krav för att få offentligt stöd som betungande. De önskar att om de exempelvis har fått arrangemangsbidrag och utfört seriös verksamhet skulle de lättare kunna få det igen.

Lagar och regler som försvårar

Lagar och regler som föreningar upplever som begränsande för sitt arbete kan till exempel handla om att i framtiden behöva vara mer noggranna med att skydda personuppgifter där de skulle vilja bli undantagna:

"Minska regelverket som träffar de ideella föreningarna utan urskiljning, exempelvis EU:s nya datadirektiv."

Vidare nämns lagstiftning på miljö- och hälsoområdet samt skattelagstiftningen, dock utan att precisera. En organisation skulle gärna vilja se att små föreningar befrias från deklaraionsplikt.

Andra lagar och regler som försvårar att öppna verksamheten för fler kan gälla hur lätt eller svårt det upplevs att anställda personer.

Föreningar för ridning och golf önskar att deras idrottsgrenar oftare ska betraktas som friskvård, vilket skulle kunna göra att fler grupper upplever detta som tillgängliga val och därför väljer detta.

En organisation önskar att partipolitiska föreningar var tillåtna på gymnasieskolor.

Spridning

Föreningarna menar att om fler kände till dem eller deras verksamhet skulle det också vara lättare för fler att hitta dit. Det kan handla om att få politiker och tjänstepersoner att bli ambassadörer för föreningslivet på ett generellt plan, men även så konkret som att få dem att dela ut broschyrer och *"att informera om vår förening till alla personer de möter"*.

Använd kommunens egna kanaler

Fritextsvaren visar att många föreningar önskar att kommunen skulle använda sina kanaler för att berätta om föreningslivet. Kommunernas eller stadsdelsförvaltningarnas webbplatser är det vanligaste förslaget men även evenemang där kommunen berättar om föreningens existens och aktiviteter skulle vara uppskattat. Ett annat alternativ är att föreningarna i stället skulle kunna utnyttja dessa kanaler för att göra reklam i egen sak.

Riktad information genom institutioner eller till specifika grupper

Andra förslag gäller att få hjälp med att nå ut till specifika målgrupper eller genom specifika verksamhetsområden där målgrupperna finns. Särskilt gruppen asylsökande och nyanlända nämns ofta. Här skulle de gärna vilja få komma in på asylboenden för att informera eller att handläggare som kommer i kontakt med gruppen tipsar. Att dela ut broschyrer med föreningsutbudet på olika språk är något flera föreningar föreslår. Genom skolan tänker de sig att kunna nå barn och unga. Arbetsförmedlingen och socialtjänsten skulle kunna berätta för arbetsökande eller personer som befinner sig i en utsatt situation. Föreningarna skulle även vilja ha hjälp med informationsspridning på vårdcentraler och sjukvårdsinrättningar eller liknande institutioner.

Även bidrag för att själv kunna annonsera i exempelvis lokaltidningen nämns bland förslagen.

Civilsamhällesperspektivet ska genomsyra det offentliga tänkesätt

Bland svaren finns även en rad andra förslag om hur föreningarna tänker sig att det offentliga skulle kunna bidra till deras mångfaldsarbete och hur ett civilsamhällesperspektiv skulle kunna bli en mer integrerad del av den offentliga sektorns agerande.

En del förslag ligger också på en mycket hög nivå, som att politiker generellt ska driva en politik som

gynnar just den inriktning den aktuella förening har, till exempel att de ska bidra till att rekrytera nya medlemmar till de politiska ungdomsförbunden, verka för inkludering och acceptans av just deras målgrupp genom nationella strategier, satsa på landsbygden, göra kulturskolan mer tillgänglig för att få in fler hobbymusiker eller få fler att utbildas sig så att fackföreningar framstår som relevanta. Även förskolan, skolan och vuxenutbildningen föreslås kunna göra en insats genom att tidigt arbeta med demokratifrågor och därmed framställa föreningsengagemang som ett relevant sätt att utöva sin makt som medborgare.

Erbjuda kurser i föreningsteknik

Ett populärt förslag handlar om att offentlig sektor skulle erbjuda olika sorters utbildningar i föreningsteknik. Sådana kurser eller utbildningar föreslås rikta sig mot redan föreningsaktiva *"för att lättare få andra att vilja ansluta sig"*. Det konkreta innehållet föreslås handla om mer praktiskt inriktade frågor som styrelsearbete, kassörsarbete och skattefrågor. Men även mer övergripande saker som *"demokrati och strukturering"* föreslås kunna tas upp där.

Mer formaliserat skulle det kunna omsättas i någon form av *"ett rådgivningscenter för föreningsaktiva eller den som vill organisera i föreningar som organisationsform"*.

Även att underlätta för att utbyta erfarenheter föreningarna emellan är något som efterfrågas:

"Forum för olika sorters föreningar så att man träffas över gränserna i de olika föreningarna som finns inom kommun/region. Få idéer till att arbeta nytt. Det är lätt att bara gå i gamla hjulspår när man arbetat ideellt länge i samma organisation."

En annan organisation talar dock även om att inte alla föreningar skulle vara angelägna om att utbyta erfarenheter med varandra, vilket skulle motivera stöd från offentligt håll än mer:

"Det pågår konkurrens inom föreningsliv, inom olika nationaliteter och de hjälper inte nya växande grupper som behöver hjälp i sitt arbete."

Köp av föreningarnas tjänster

Vissa föreningar, antagligen sådana som har någon form av inriktning mot välfärdstjänster, önskar att offentlig sektor anlidade dem i större utsträckning.

Även initiativ som angränsar till särskilda avtal som idéburet offentligt partnerskap återfinns här:

”Att vara mer öppna för att använda sig av föreningar och sociala företag vid t.ex. personaldagar, inköp av fika och mat till arbetsplatsmötena. Att gynna ideella sektorn att bli deras kund. Se synergieffekter av att målgrupper blandas. Se sociala effekter på kulturell verksamhet.”

Det kan också handla om att föreningarnas verksamhet riktar sig till personer som står utanför arbetslivet och som erbjuds någon form av samsättning som arbetsträning eller praktik. Dessa personer som dessutom kan ha särskilda behov sammanfaller alltså samtidigt med en grupp som ofta står utanför föreningslivet.

Var öppen för samverkan

Flera föreningar påpekar vikten av samverkan, men även att det kan finnas praktiska hinder för att få till stånd dessa och att det sker på ojämlika villkor som att det kan vara långt att åka, tar tid och sker på tider som inte är förenliga med föreningsaktivitets heltidsjobb. Lösningen där kan vara ersättning för bortfall av arbetstid och resor.

Även att intresset att träffas och finna lösningar skulle vara mer ömsesidigt är något som efterfrågas. Det kan ske *”genom att hålla vad de lovar, arbeta proaktivt och söka upp föreningar för att ’bjuda upp till dans’ och ’att politiker och tjänstemän visar större lojalitet och ställer upp på möten och träffar som organisationen kallar till”*.

Att enkelt kunna få kontakt med ansvarig tjänsteperson är också ett konkret förbättringsförslag:

”Lättare att vara kontaktbara. Sökte ansvarig för asylboende/hvb-hem ett antal gånger på kommunen för samtal om eventuellt samarbete och/eller hjälp till ensamkommande barn. Det var mycket svårt. Har för närvarande gett upp.”

Underlätta för offentliganställda att engagera sig

Ett förslag som återkommer ett flertal gånger handlar om att underlätta ett ideellt engagemang för offentliganställda. Även om dessa inte automatiskt kan antas tillhöra den grupp som står utanför föreningslivet gör föreningarna möjligen en koppling till en funktion som förebild eller ambassadör som dessa personer skulle kunna ha för att föra ut idén om att engagera sig till ett bredare lager av befolkningen.

En del tänker sig något liknande som en friskvårdstimme, det vill säga en sorts företagsvolontär där den anställde får ägna sig åt frivilligt arbete i en ideell förening på betald arbetstid. Andra tänker snarare att någon form av arbetstidsförkortning skulle kunna inträda i de fall då den anställde redan ägnar ett stort antal timmar per vecka åt ett ideellt engagemang. Även att delta i arbetsplatsförlagda fackföreningsmöten på arbetstid (antagligen oavsett om en är förtroendevald eller enbart medlem) föreslås som en åtgärd som skulle göra det lättare för fler att vilja vara en del av en ideell förening. Ett mer okonventionellt förslag från ett par föreningar som gränsar till samverkan är att kommunanställda och politiker som representerar olika partier skulle kunna utses att delta i föreningens styrelsearbete.

På ett mer övergripande politiskt plan kräver en förening: *”Införa 6 timmars arbetsdag så att fler får tid att ägna sig åt ideellt arbete.”*

Inblandning av det offentliga inte alltid önskvärt

En del organisationer tar också bestämt avstånd från idén om att offentlig sektor skulle hjälpa dem att nå större mångfald och nå ut till underrepresenterade grupper.

Några menar att politiker och tjänstepersoner redan gör det de kan göra eller att de inte vill ha nya sorters eller fler medlemmar över huvud taget. Andra menar att det är direkt olämpligt med hänvisning till föreningslivets självständighet och önskan om gräsrotsförankring:

”Föreningslivet utvecklas ej uppifrån utan nerifrån. Underifrånperspektivet gör att folk möts och vill förenas för att utföra en aktivitet.”

Särskilt fackliga och politiska organisationer påpekar att det vore direkt olämpligt med hjälp från politiker eller tjänstepersoner med anledning av att civilsamhället just ska stå så fri från offentlig sektor som möjligt och kunna vara oberoende i sin agenda.

Sammanfattning: Föreningar i utsatta områden gör mycket för många

Föreningar i utsatta områden genomför en mängd verksamhet som kan beskrivas som socialt arbete samtidigt som de är bättre på att nå underrepresenterade grupper i större utsträckning än föreningar i andra områden. Detta pekar resultaten från årets fördjupning på.

Både ideella föreningar i utsatta områden och i andra områden använder sig ofta av sina egna lokaler, men även kommunala platser är vanliga. Oftast är det personer från närområdet som blir medlemmar, styrelseledamöter, ideellt engagerade, deltagare och anställda i båda typerna av föreningar. Det är

dock något mindre vanligt med lokala styrelsemedlemmar i utsatta områden. Mer än hälften av föreningarna har någon form av formellt krav för den som vill arbeta ideellt i deras organisation. Krav på medlemskap är vanligast.

Trots att föreningarna både i utsatta områden och i andra områden i hög grad anser sig vara öppna för olika underrepresenterade grupper involveras dessa grupper i högre grad av föreningarna i utsatta områden. Generellt är föreningarna dock dåliga på att vara öppna för och nå personer med funktionsnedsättning.

Särskilt föreningar i utsatta områden uppgav i hög grad att de genomfört socialt inriktade aktiviteter som att försöka öka föreningsengagemanget, erbjuda öppna mötesplatser och hjälpa nyanlända. Mun-till-mun-metoden var det vanligaste sättet för att nå ut med sin verksamhet. Föreningar i utsatta områden använder sig dessutom i större utsträckning av andra ideella föreningar för att få hjälp med spridning.

Kapitel 4

Villkor för ideella föreningar 2012, 2014 och 2016

I detta kapitel undersöker vi hur ideella föreningar generellt såg på sina villkor 2012, 2014 och 2016. Det rör sig alltså om representativa urval av ideella föreningar och det handlar om en tvärsnittsstudie, det vill säga att även om det är samma grundurval är det olika föreningar som svarat varje år. Innan vi ägnar oss åt att undersöka hur föreningarna ser på sina villkor ger vi en övergripande bild av de ideella utförarna utifrån deras storlek i termer av antal anställda och medlemmar, verksamhetsnivå och verksamhetsinriktning.

Storlek, medlemskap och organisering

Tre fjärdedelar av de ideella föreningarna organiserar enskilda personer, medan övriga organiserar

både andra organisationer och en blandning av enskilda individer och organisationer (tabell 4.1).

Enligt registeruppgifterna saknade mellan 54 och 66 procent av föreningarna anställda (inte redovisat här). Koncentrerar vi oss på de föreningar som har enskilda personer som medlemmar ser vi alltså att de flesta av dessa är relativt små både i bemärkelsen antal anställda och i bemärkelsen antal medlemmar.

Enkätsvaren visar vidare att fyra av tio organisationer har upp till 100 medlemmar och en lika stor andel har mellan 101 och 500 medlemmar (tabell 4.2). Enbart en femtedel är större än så.

Föreningarnas syften

Eftersom vi är medvetna om att det finns en mängd olika sätt att dela in ideella organisationer utifrån

Tabell 4.1 Typ av medlemskap, 2012, 2014 och 2016. Procent

	2012	2014	2016
Enskilda individer	79	75	75
Organisationer	10	12	12
Både enskilda individer och organisationer	11	13	13
N	542	495	614

Källa: Ungdomsstyrelsens enkätundersökning Civila samhällets villkor 2012, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2014 och Civila samhällets villkor 2016.

Tabell 4.2 Antal medlemmar, 2012, 2014 och 2016. Procent

	2012	2014	2016
1-100	38	38	39
101-500	43	38	39
501-1 000	9	10	10
Fler än 1 000	10	14	12
N	459	424	525

Källa: Ungdomsstyrelsens enkätundersökning Civila samhällets villkor 2012, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2014 och Civila samhällets villkor 2016.

Källa: Ungdomsstyrelsens enkätundersökning Civila samhällets villkor 2012, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2014 och Civila samhällets villkor 2016.

Kommentar: De svarsalternativ där det finns färre än tre staplar har inte funnits med de aktuella åren..

Figur 4.1 Andel organisationer som uppger att dessa syften stämmer ganska eller mycket bra som beskrivning av organisationens syfte, 2012, 2014 och 2016. Procent.

deras huvudsakliga verksamhetsområde har vi valt en så generisk kategorisering som möjligt.

Föreningarna verkar på många olika områden (figur 4.1). Föga förvånande ser vi få och små förändringar med tanke på att vi studerat samma typ av organisationer vid dessa tre tillfällen. Fler än åtta av tio organisationer har någon sorts gemenskapsfrämjande syfte.

Minst vanligt är *att verka för medlemmarnas eller ägarnas ekonomiska intresse och att underlätta utövandet av religion eller livsåskådning*. Att en så liten andel svarat att det är ett viktigt syfte i mätningen från 2014 hänger samman med att vi sorterat bort de föreningar som är trossamfund och som alltså ingår 2012 och 2016.

Andra skillnader ser vi när det gäller syften med tydlig röstfunktion, nämligen *att påverka människors åsikter och beteende i någon riktning och att påverka politiska beslut inom något område* där andelen organisationer som säger sig ha ett sådant syfte är något större 2014 och 2016.

Även en inriktning mot att främja frivilligengagemang som manifesterar sig i att svara jakande på *att underlätta för människor att göra frivilliga/ideella arbetsinsatser och att underlätta eller möjliggöra människors organisering i föreningar och organisationer* tycks vara vanligare nu än vid tidigare tillfällen.

Vi kan tänka oss att vissa syften är mer primära än andra, det vill säga att vissa syften kanske har varit anledningen till att föreningen en gång grundades, medan andra kanske snarare är en bieffekt. Ett sådant antagande skulle förklara varför så många föreningar betraktar sig ha en social inriktning samtidigt som vi vet att andelen direkt socialt inriktade föreningar ändå enbart utgör en betydligt mindre del (Harding 2012, SCB 2016)

Ekonomiska förutsättningar, självständighet och oberoende

Detta avsnitt handlar om de ideella föreningarnas inkomstkällor, uppdragsgivare och uppfattning om sin självständighet och sitt oberoende i relation till offentliga aktörer.

Medlemsavgifter viktigaste inkomstkällan

Vi bad föreningarna att redogöra för sina tre största

inkomstkällor. Här redovisar vi enbart resultaten för den största inkomstkällan (figur 4.2). Liksom tidigare år är *medlemsavgifter* den enskilt viktigaste finansieringskällan. Cirka tre av tio organisationer uppgav det. Näst vanligast som största inkomstkälla är *bidrag för verksamheten från kommun, stat eller region/landsting (till exempel organisationsbidrag, verksamhetsbidrag eller aktivitetsstöd)*, vilket cirka en femtedel uppgav. I båda dessa fall motsvarar det samma mönster som vi mött förut.

Ytterligare en femtedel uppgav dock att *övriga²⁰ inkomster från försäljning av varor och tjänster* är den viktigaste inkomstkällan. Detta resultat avviker från tidigare mätningar. Särskilt 2012 var det en betydligt mindre andel föreningar som uppgav att sådan försäljning var deras viktigaste inkomstkälla.

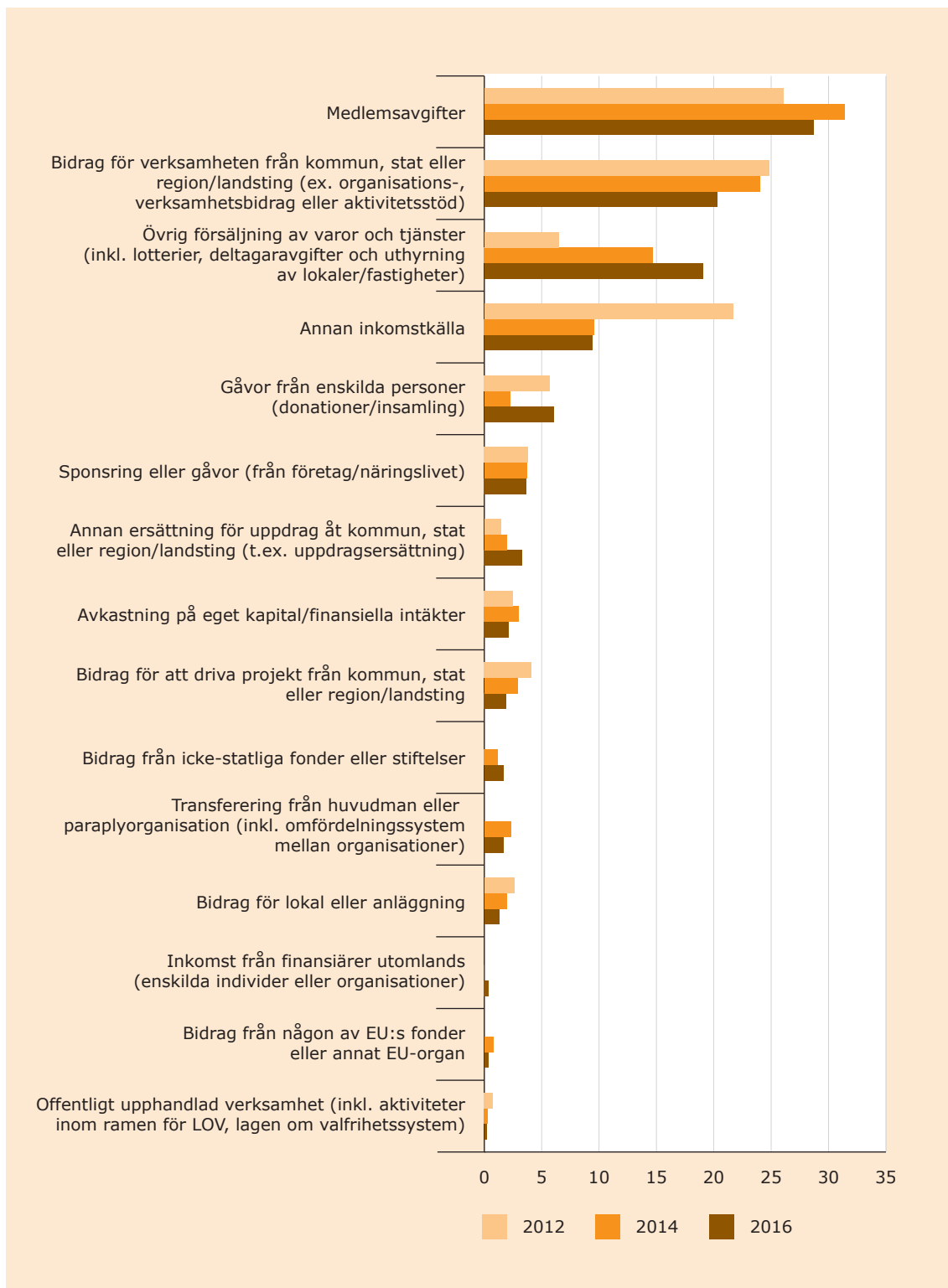
En annan skillnad i svaren från de tre mättillfällena ser vi för posten *annan inkomstkälla* som var betydligt större vid den första mätningen än vid efterföljande. Detta hänger sannolikt samman med att ett antal kategorier, nämligen *transfereringar från huvudman eller paraplyorganisation, bidrag från någon av EU:s fonder eller annat EU-organ, bidrag från icke-statliga fonder eller stiftelser* och *inkomst från finansärer utomlands* inte räknades upp då och att en större del av denna skillnad då förklaras av dessa inkomstkällor. Vidare gjordes tillägget *uthyrning av lokaler/fastigheter* i svarsalternativet *övrig försäljning*, vilket av tidigare fritextsvar att döma också fångar upp en del svar i kategorin annat.

När det gäller resultaten för näst största och tredje största inkomstkälla ser vi inga signifikanta skillnader mellan åren bortsett från två undantag: Andelen ideella föreningar som hade *verksamhetsbidrag* som sin tredje största inkomstkälla är större 2016 jämfört med 2012 och andelen som hade gåvor som sin tredje största inkomstkälla var mindre 2014 och 2016 jämfört med 2012 (inte redovisat här).

Ovanligt med uppdrag från offentlig sektor

Svaren om inkomstkällorna pekade redan på att de ideella föreningarna sällan bedriver verksamhet mot ersättning av offentlig sektor. Färre än var tionde organisation uppgav sig ha bedrivit någon större del av sin verksamhet på uppdrag av kommun, region respektive stat (tabell 4.3).

I enlighet med vad vi vet från tidigare mätningar ser vi att det är något vanligare med uppdrag som

Källa: Ungdomsstyrelsens enkätundersökning *Civila samhällets villkor 2012*, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning *Civila samhällets villkor 2014* och *Civila samhällets villkor 2016*.

Kommentar: De svarsalternativ där det finns färre än tre staplar har inte funnits med de aktuella åren..

Figur 4.2 Största inkomstkällan för ideella föreningar, 2012, 2014 och 2016. Procent.

utgår från en kommun än uppdrag som utgår från en region eller staten.

Andelen som haft en övervägande del eller hela sin verksamhet på uppdrag av kommunen är signifikant större 2014 och 2016 jämfört med 2012. Även en analys av de mer detaljerade svaren visar på en gradvis förskjutning mot att en allt större andel organisationer utför en allt större andel av sin verksamhet på uppdrag av kommunen (inte redovisat här). En möjlig tolkning skulle kunna vara större behov av välfärdsinsatser i samband med det ökade antalet flyktingar i Sverige 2015 och 2016.

När vi slår samman samtliga nivåer av offentlig sektor ser vi också en signifikant skillnad där en större andel föreningar uppgav att de genomfört någon form av verksamhet på uppdrag av det offentliga vid de två senaste mätningarna: runt en tredjedel 2014 och 2016 mot drygt en fjärdedel 2012.

Bakgrundsanalysen visar inte oväntat att det är vanligare att bedriva verksamhet på uppdrag av det offentliga om föreningen är professionaliserad, manifesterad här i form av att ha minst fem anställda. Däremot tycks antalet medlemmar och typ av region enbart spela en underordnad roll (inte redovisat här).

Utveckling mot större beroende av offentliga medel håller i sig

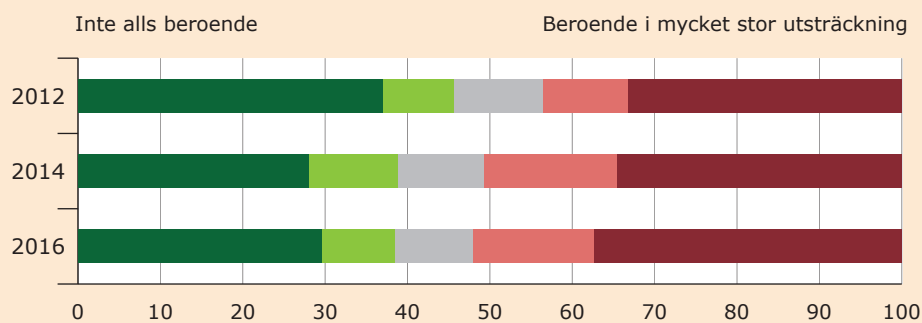
Föreningar tar dock inte enbart del av offentliga medel i form av ersättning för tjänster som genomförs på uppdrag av offentliga aktörer, utan även i form av bidrag. Sedan 2014 anser mer än hälften av de svarande organisationerna att de är beroende av offentliga medel i ganska stor eller mycket stor utsträckning, vilket skiljer sig signifikant från situationen 2012 (indikator 1).

Tabell 4.3. Om verksamhet bedrivits på uppdrag av offentliga aktörer på statlig, regional och kommunal nivå, 2012, 2014 och 2016. Procent

Uppdragsgivare	2012				2014				2016			
	Ingen del alls/en mindre del	Ungefär hälften	En övervägande del/hela	N	Ingen del alls/en mindre del	Ungefär hälften	En övervägande del/hela	N	Ingen del alls/en mindre del	Ungefär hälften	En övervägande del/hela	N
Kommunal nivå (t.ex. kommunal förvaltning eller nämnd)	91	5	4	531	89	2	9	483	88	4	9	608
Regional nivå (t.ex. regioner, landsting och kommunförbund)	95	3	2	529	96	1	3	473	96	1	4	597
Statlig nivå (t.ex. nationella myndigheter)	93	2	5	530	93	2	5	483	92	3	6	599
Uppdrag på minst en av nivåerna	26			540	33			493	35			591

Källa: Ungdomsstyrelsens enkätundersökning *Civila samhällets villkor 2012*, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning *Civila samhällets villkor 2014* och *Civila samhällets villkor 2016*.

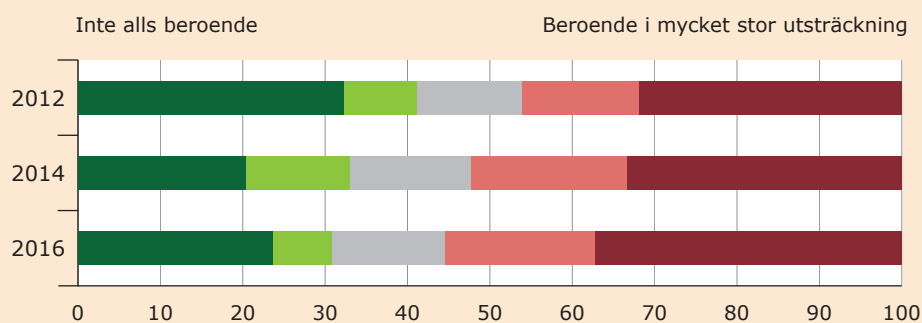
Kommentar: Svartalternativen var ingen del alls, en mindre del, ungefär hälften, en övervägande del och hela verksamheten.

Källa: Ungdomsstyrelsens enkätundersökning Civila samhällets villkor 2012, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2014 och Civila samhällets villkor 2016.

Kommentar: Svarsalternativen var inte alls, i ganska liten utsträckning, i viss utsträckning, i ganska stor utsträckning och i mycket stor utsträckning.

Indikator 1. Beroende av offentliga medel för att kunna bedriva sin kärnverksamhet, 2012, 2014 och 2016. Procent.

Källa: Ungdomsstyrelsens enkätundersökning Civila samhällets villkor 2012, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2014 och Civila samhällets villkor 2016.

Kommentar: Svarsalternativen var inte alls, i ganska liten utsträckning, i viss utsträckning, i ganska stor utsträckning och i mycket stor utsträckning.

Indikator 2. Beroende av offentliga medel för att kunna utveckla verksamheten på det sätt organisationerna önskat, 2012, 2014 och 2016. Procent.

Andelen som svarar att de inte alls är beroende av offentliga medel är också signifikant mindre sedan de två senaste mätningarna och andelen som svarar att de är beroende i ganska stor utsträckning är signifikant större.

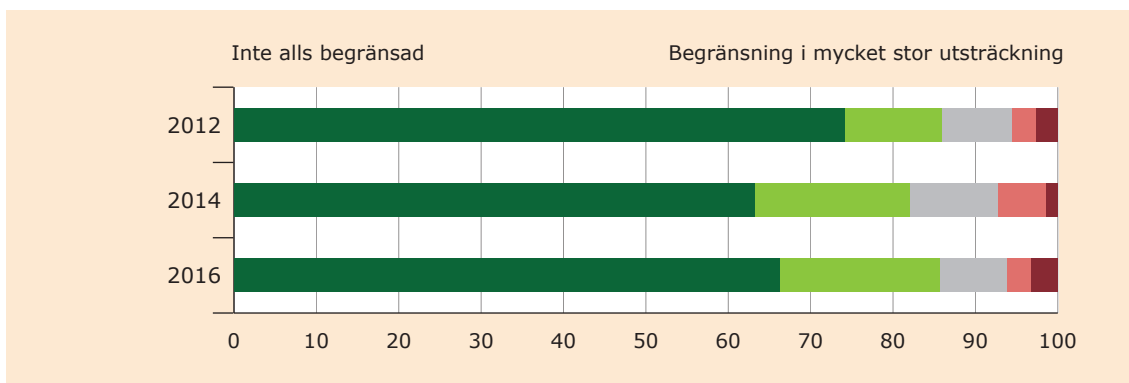
Vid en fördjupande analys visar det sig att det är mycket vanligare att föreningar som har anställda upplever sig vara beroende av offentliga medel för att genomföra sin kärnverksamhet än föreningar som drivs helt ideellt. Detta skulle hänga samman med att föreningarna upplever ett större ansvar i sin roll som arbetsgivare och att exempelvis sena besked vad gäller tilldelning av medel innebär att de förlorar medarbetare.

Vidare uppgav föreningar med 101–500 medlemmar oftare att de var beroende jämfört med

föreningar med upp till 100 medlemmar (inte redovisat här). Generellt borde större föreningar också vara mer benägna att ha fasta kostnader, vilket borde göra dem mer sårbara när det gäller kontinuiteten i inkomsterna (inte redovisat här).

En mycket snarlik bild framträder för frågan om möjligheterna att utveckla verksamheten (indikator 2). Andelen som säger sig vara beroende i viss utsträckning är något större på bekostnad av andelen som säger sig inte alls vara beroende eller enbart i ganska liten utsträckning när det gäller verksamhetsutveckling jämfört med att kunna genomföra kärnverksamheten.

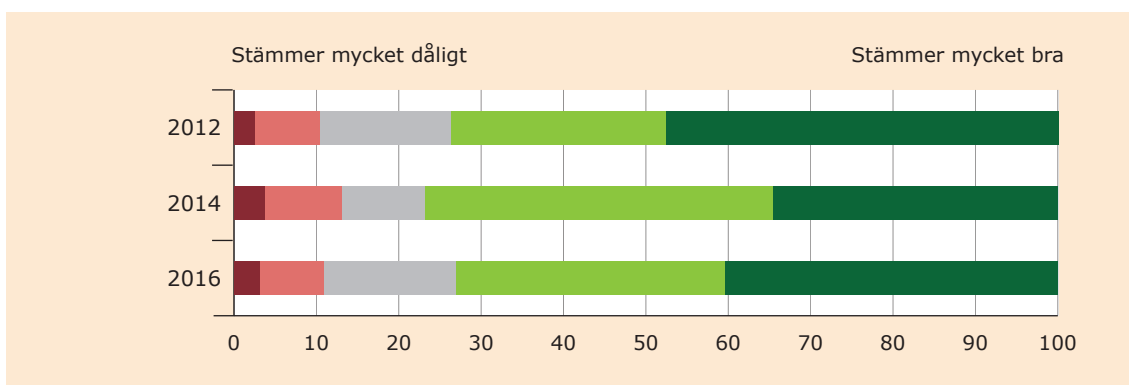
Även när det gäller verksamhetsutveckling framträder en trend mot ett större beroende av offentlig finansiering. Utöver det är andelen som svarar att de

Källa: Ungdomsstyrelsens enkätundersökning Civila samhällets villkor 2012, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2014 och Civila samhällets villkor 2016.

Kommentar: Svarsalternativen var inte alls, i ganska liten utsträckning, i viss utsträckning, i ganska stor utsträckning, i mycket stor utsträckning och vi har inte haft något sådant uppdrag under året (den sistnämnda redovisas inte i figuren).

Indikator 3. Begränsning av självständighet och oberoende på grund av att delar av verksamheten bedrivits på offentligt uppdrag under det senaste året, 2012, 2014 och 2016. Procent.

Källa: Ungdomsstyrelsens enkätundersökning Civila samhällets villkor 2012, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2014 och Civila samhällets villkor 2016.

Kommentar: Svarsalternativen var stämmer mycket dåligt, stämmer ganska dåligt, stämmer varken bra eller dåligt, stämmer ganska bra och stämmer mycket bra..

Indikator 4. Har under det senaste året haft ekonomiska förutsättningar att genomföra sin kärnverksamhet, 2012, 2014 och 2016. Procent.

inte alls är beroende av offentliga medel fortsatt signifikant lägre jämfört med i den första mätningen.

Mer professionaliserade föreningar i bemärkelsen att de har anställda uppgav oftare att de kände sig beroende av offentliga medel för att kunna utveckla sin verksamhet jämfört med helt ideellt drivna föreningar. Vidare upplevde en större andel föreningar med mellan 101 och 500 medlemmar att de var beroende jämfört med föreningar med färre medlemmar (inte redovisat här).

Få känner sig begränsade av offentliga medel

Från våra tidigare undersökningar vet vi att även om organisationerna de facto är beroende av offent-

liga medel behöver detta inte återspegla sig i deras uppfattning kring sin självständighet.

Enkätsvaren från 2016 visar mycket riktigt att en stor majoritet, 85 procent, inte alls eller enbart i mycket liten utsträckning känner sig begränsade i sin självständighet och sitt oberoende, till exempel när det gäller att fritt uttrycka åsikter eller att framföra kritik (indikator 3). Detta mönster visar sig nu alltså även vara stabilt över tid.

Andelen som svarade att de inte alls känner sig beroende i sin självständighet var som lägst 2014 och skiljde sig då från situationen 2012. Två år senare har den andelen ökat något igen.

Bakgrundsanalysen visar att det är betydligt vanligare bland föreningar med enbart ideell arbetskraft

att inte alls uppleva några sådana begränsningar jämfört med föreningar som har minst fem anställda. Vidare tycks det vara vanligare att uppleva sådana beroenden bland föreningar i storstadsregioner jämfört med bland föreningar i högskolestäder eller mindre kommuner (inte redovisat här).

Oförändrat goda ekonomiska förutsättningar

Vi undrade också om föreningarnas syn på sina ekonomiska villkor generellt. Majoriteten av de ideella föreningarna, 73 procent, ansåg att de hade goda ekonomiska förutsättningar för att bedriva sin kärnverksamhet, vilket ligger i paritet med våra tidigare mätningar (indikator 4).

Jämfört med 2012 är andelen ideella föreningar som menade att påståendet om att ha ekonomiska villkor för att genomföra sin kärnverksamhet stämmer mycket bra in på deras situation något mindre, medan andelen som menade att det enbart stämmer in ganska bra är något större. Här kan vi dock inte se några förändringar som går i en enda riktning, varför situationen får beskrivas som relativt stabil.

Mindre organisationer, det vill säga organisationer utan anställda, upplever sina ekonomiska förutsättningar att genomföra sin kärnverksamhet som något bättre än sådana som har mellan 1 och 4 anställda. Omvänt upplevde större föreningar i bemärkelsen att de har över 100 medlemmar sina villkor som bättre än de som har färre medlemmar. Däremot går det inte att se några skillnader utifrån vilken typ av region föreningarna finns i.

När vi modifierar frågan till att gälla möjligheten

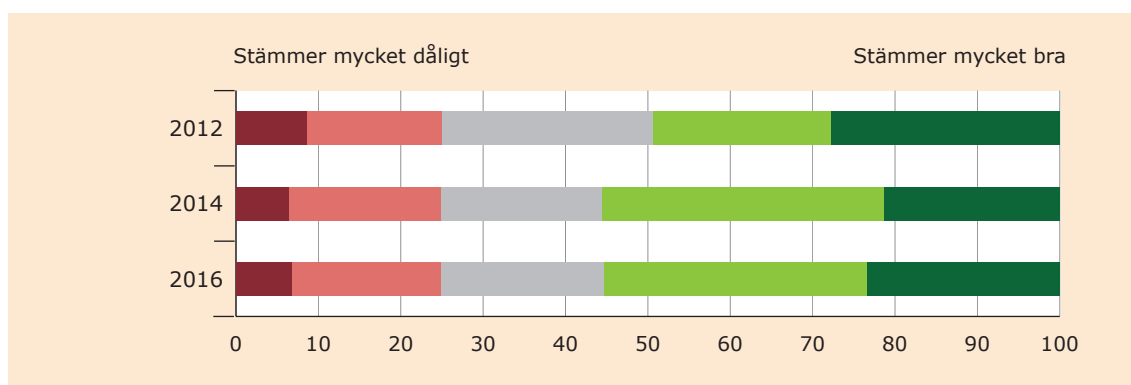
att utveckla sin verksamhet förändras bilden något. För det första ser vi en större spridning i hur organisationerna bedömer sina ekonomiska villkor (indikator 5). För det andra är det en mindre andel organisationer som säger sig ha goda ekonomiska förutsättningar jämfört med sina möjligheter att kunna bedriva sin kärnverksamhet.

De skillnader som går att se mellan studieomgångarna består i att andelen som uppgav mycket goda villkor hade minskat något 2014 mot den första mätningen och att andelen som menade att påståendet om goda villkor för verksamhetsutveckling stämde ganska bra var något större 2014 och 2016 jämfört med 2012. Vid den första mätningen var också andelen som svarade att det varken stämmer bra eller dåligt något större än vid senare mätningar.

Bakgrundsanalysen visar att organisationer utan anställda upplevde sina ekonomiska villkor att bedriva verksamhetsutveckling som signifikant bättre än föreningar som hade minst en anställd. Det är rimligt att anta att det har med verksamhetsstrukturen att göra, att större föreningar tenderar att ställa högre krav på att kunna planera långsiktigt för att vara pålitliga arbetsgivare.

Även här tenderar föreningar med fler medlemmar att uppleva sina villkor som bättre än organisationer med färre medlemmar, vilket skulle kunna hänga samman med att de har att tillgå medlemsavgifter i större utsträckning. Föreningar i så kallade övriga större kommuner uppgav bättre villkor än föreningar i storstadsregioner (inte redovisat här).

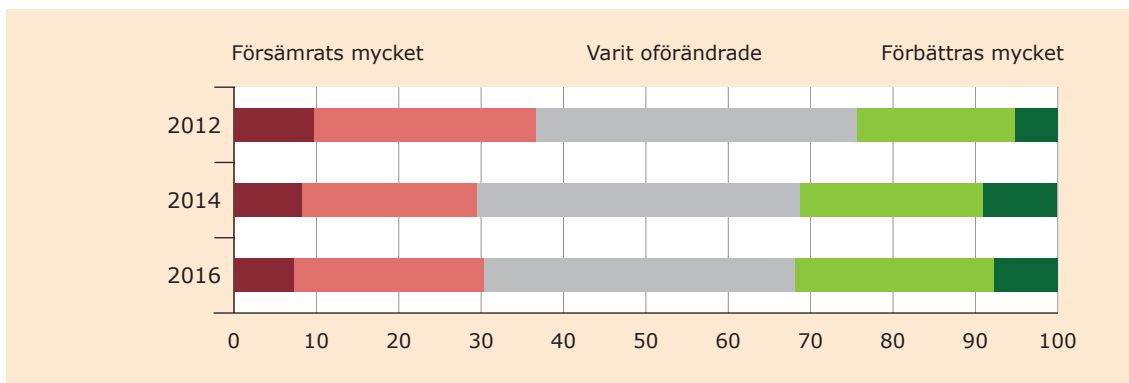
Utöver den aktuella situationen ville vi veta hur organisationerna ser på eventuella förändringar av

Källa: Ungdomsstyrelsens enkätundersökning Civila samhällets villkor 2012, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2014 och Civila samhällets villkor 2016.

Kommentar: Svartalternativen var stämmer mycket dåligt, stämmer ganska dåligt, stämmer varken bra eller dåligt, stämmer ganska bra och stämmer mycket bra.

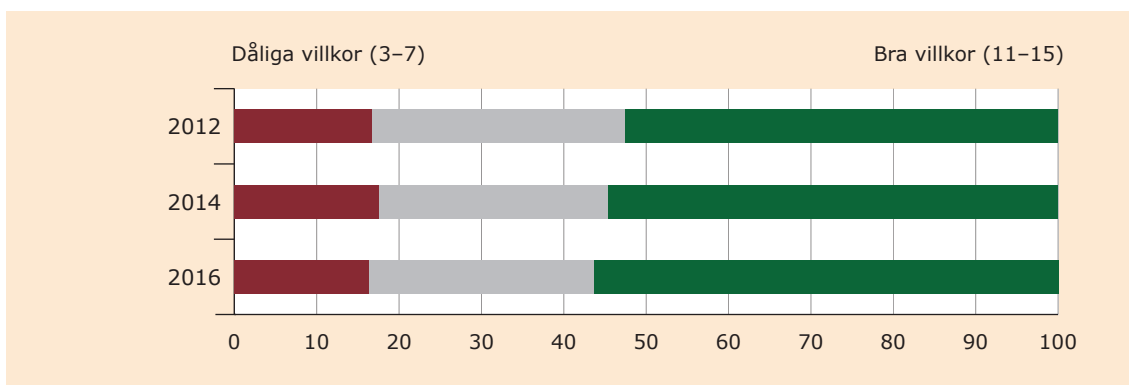
Indikator 5. Har under det senaste året haft ekonomiska förutsättningar att utveckla verksamheten på det sätt organisationerna önskat, 2012, 2014 och 2016. Procent.

Källa: Ungdomsstyrelsens enkätundersökning Civila samhällets villkor 2012, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2014 och Civila samhällets villkor 2016.

Kommentar: Svarsalternativen var försämrats mycket, försämrats något, varit oförändrad/e, förbättrats något och förbättrats mycket.

Indikator 6. Förändringar under de tre senaste åren i de ekonomiska förutsättningarna att bedriva verksamhet, 2012, 2014 och 2016. Procent.

Källa: Ungdomsstyrelsens enkätundersökning Civila samhällets villkor 2012, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2014 och Civila samhällets villkor 2016.

Kommentarer: Indikatorn är ett index av indikatorerna 4, 5 och 6.

Indikator 7. Sammanvägd bild av ekonomiska förutsättningar, 2012, 2014 och 2016. Procent.

sina ekonomiska förutsättningar. Även här visar resultaten en förhållandevis stor spridning (indikator 6). Nästan fyra av tio föreningar svarade att deras ekonomiska villkor inte hade förändrats under de senaste tre åren. Andelen som 2014 och 2016 svarade att deras villkor snarare hade förbättrats var ungefär lika stor som andelen som svarade att de hade sett försämringar, nämligen tre av tio. Andelen som uppgav förbättringar var då även signifikant större jämfört med vid det första mätillfället.

När vi tittar närmare på hur föreningarna svarat utifrån deras storlek ser vi att en större andel anser att villkoren har försämrats med ett ökat antal anställda, medan det är en större andel föreningar med

många medlemmar som anser att de ekonomiska villkoren förbättrats jämfört med de som har färre medlemmar. Vidare anser en signifikant större andel föreningar i storstadsregioner att deras villkor försämrats jämfört med organisationer som finns i kommuner med färre än 25 000 invånare (inte redovisat här).

För att få en bättre överblick över organisationernas syn på sina ekonomiska villkor har vi slutligen slagit samman samtliga tre mått till ett enda index²¹. Av det framgår att drygt hälften av organisationerna såg positivt på sina ekonomiska villkor (indikator 7). De små skillnader som dock verkar finnas över tid är inte statistiskt signifikanta.

Lagar och regler

Förutom ekonomin är lagar och regler ofta något som i hög grad påverkar organisationernas möjlighet att verka och därför har vi ställt liknande frågor om hur de ser på sina villkor inom detta område.

Lagar och regler ses sällan som hinder

Knappt 60 procent av föreningarna menar att lagar och regler inte försvårar deras möjligheter att bedriva sin kärnverksamhet i den senaste mätningen (indikator 8). Det motsvarar en något mindre andel än 2012, men en större andel än 2014. Detta mönster, att villkoren upplevdes som något bättre 2012, men sämre 2014 om vi har 2016 som referens, återkommer även när vi tittar på de enskilda värdena. Sammantaget är det alltså svårt att tala om någon entydig trend när det gäller bedömningen av lagar och regler.

Bakgrundsanalysen visar inte på några skillnader i hur föreningarna svarar utifrån storlek eller geografiskt läge.

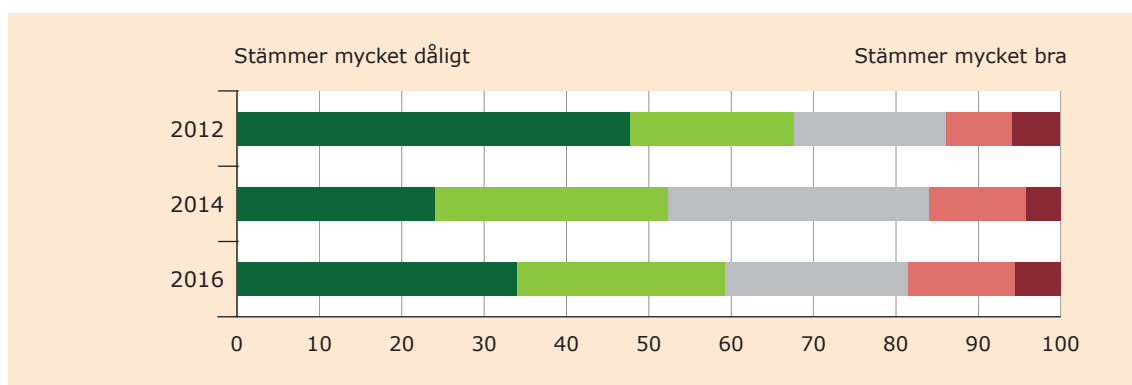
Frågar vi om lagars och reglers påverkan att utveckla verksamheten får vi en närmast identisk bild där bedömningarna var något mer negativa 2014 för att återgå till mer positiva siffror 2016 (indikator 9). Samma skillnader mellan hur ofta de enskilda svarsalternativen valts återkommer här.

Med ökande storlek i termer av medlemsantal tycks föreningar ha en än mer positiv bild om eventuella begränsningar av lagar och regler i relation till verksamhetsutvecklingen.

Sju av tio organisationer ansåg att lagar och regler inte förändrats så att de påverkat deras möjligheter att verka negativt under de senaste tre åren (indikator 10). Den andel som menar att påståendet om att lagar och regler förbättrats stämmer ganska eller mycket bra in på deras organisation är signifikant större 2016 jämfört med 2012 och 2014. Omvänt är andelen som anser att villkoren försämrats mycket något större vid den senaste mätningen än tidigare.

Organisationer med minst fem anställda anser att deras villkor avseende lagar och regler försämrats jämfört med ideella föreningar utan anställda. I övrigt gick det inte se några skillnader i svarsmönstret utifrån organisationernas bakgrund (inte redovisat här).

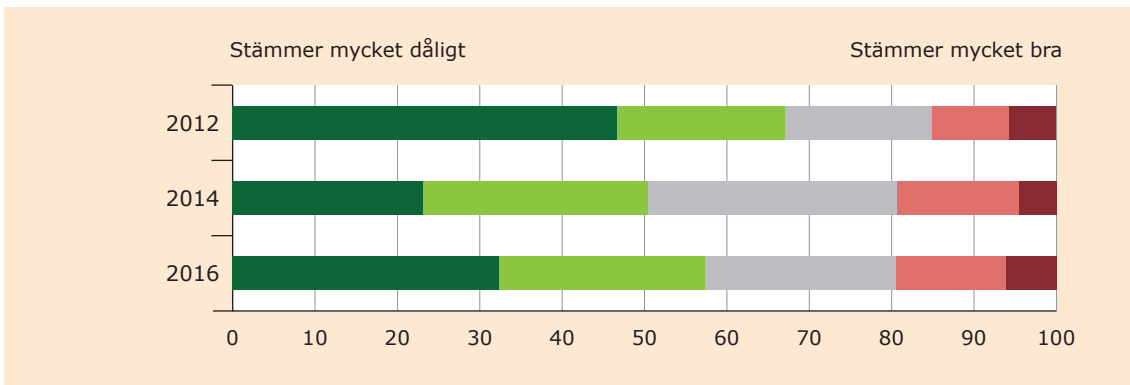
När vi slår samman samtliga frågor som rör lagar och regler ser vi att de undersökta föreningarna generellt har positiva erfarenheter av lagar och regler sett till deras möjligheter att genomföra sin verksamhet (indikator 11)²². Andelen som var positivt inställda var något mindre 2014 jämfört med vid det första mättillfället 2012, men 2016 är det återigen över hälften av de ideella föreningarna som har en positiv inställning när de olika delfrågorna vägs samman²³.

Källa: Ungdomsstyrelsens enkätundersökning Civila samhällets villkor 2012, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2014 och Civila samhällets villkor 2016.

Kommentar: Svarsalternativen var stämmer mycket dåligt, stämmer ganska dåligt, stämmer varken bra eller dåligt, stämmer ganska bra och stämmer mycket bra.

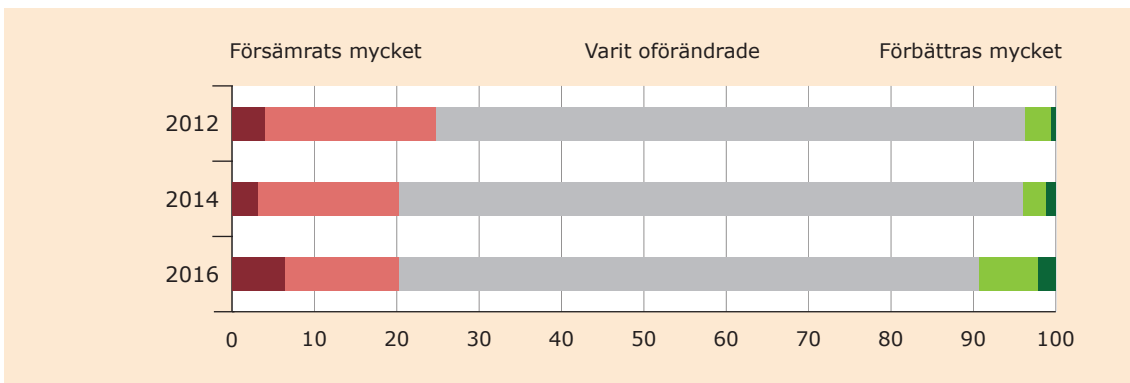
Indikator 8. Det finns lagar och regler som gör det svårare att bedriva kärnverksamhet, 2012, 2014 och 2016. Procent.

Källa: Ungdomsstyrelsens enkätundersökning Civila samhällets villkor 2012, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2014 och Civila samhällets villkor 2016.

Kommentarer: Svarsalternativen var stämmer mycket dåligt, stämmer ganska dåligt, stämmer varken bra eller dåligt, stämmer ganska bra och stämmer mycket bra.

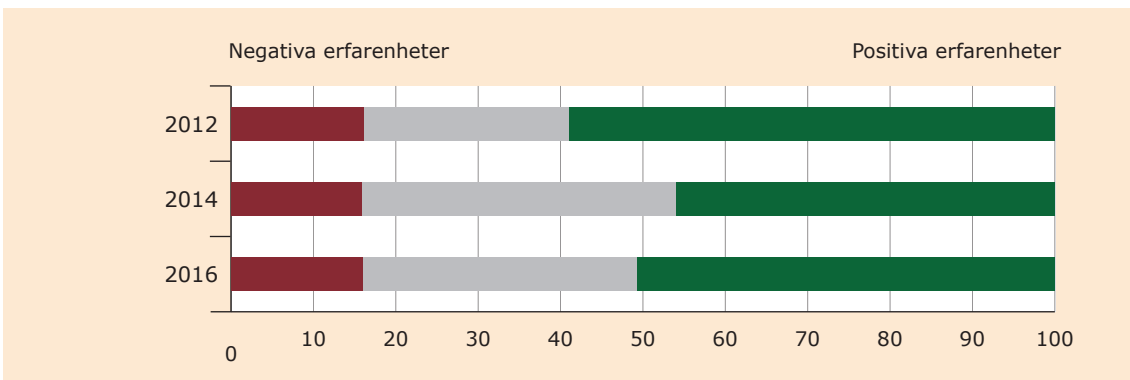
Indikator 9. Det finns lagar och regler som gör det svårare att utveckla verksamheten på det sätt organisationen önskar, 2012, 2014 och 2016. Procent.

Källa: Ungdomsstyrelsens enkätundersökning Civila samhällets villkor 2012, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2014 och Civila samhällets villkor 2016.

Kommentar: Svarsalternativen var försämrats mycket, försämrats något, varit oförändrad/e, förbättrats något och förbättrats mycket.

Indikator 10. Förändringar under de tre senaste åren av lagar och regler som påverkar förutsättningarna att bedriva verksamhet, 2012, 2014 och 2016. Procent.

Källa: Ungdomsstyrelsens enkätundersökning Civila samhällets villkor 2012, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2014 och Civila samhällets villkor 2016.

Kommentar: Indikatorn är ett index av indikatorerna 8, 9 och 10.

Indikator 11. Sammanvägd bild av erfarenheter av lagar och regler, 2012, 2014 och 2016. Procent.

Dialog med offentliga aktörer

Ytterligare ett viktigt område för civilsamhällespolitiken är hur kontakten med och dialogen mellan det civila samhället och den offentliga sektorn ser ut. I vår undersökning kartlägger vi förekomsten och formerna för dessa kontakter. Utöver det frågade vi de ideella föreningarna hur de uppfattar samarbetsklimatet vid dessa möten och hur de bedömer kunskapen hos tjänstepersonerna.

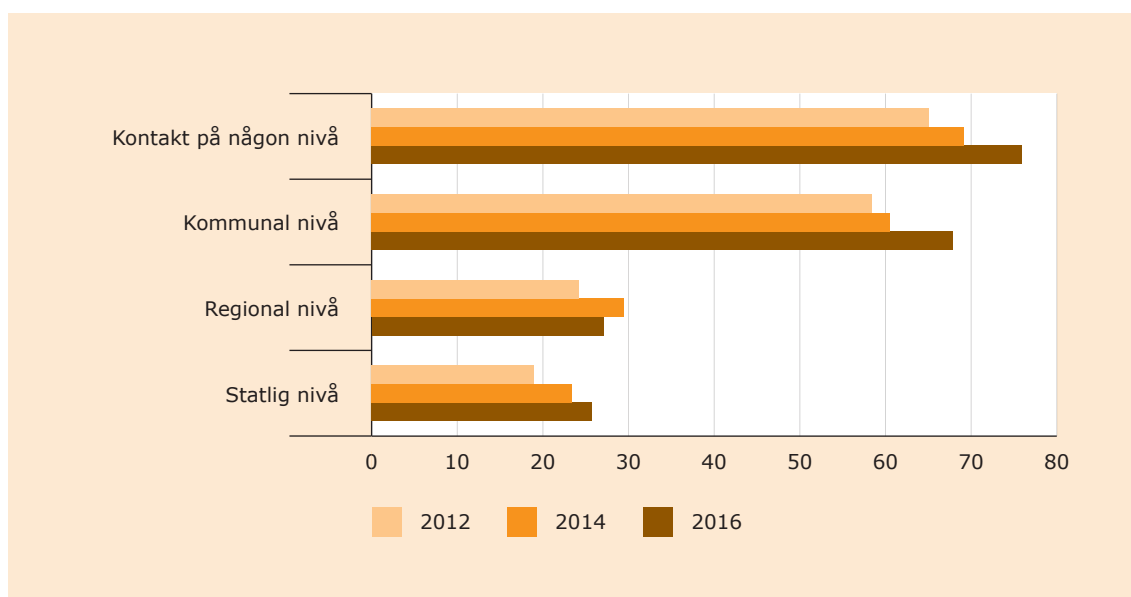
Allt vanligare med kontakt med offentliga aktörer

I enkäten ställde vi en rad frågor om vilka kontakter organisationerna haft med offentliga aktörer på lokal, regional och nationell nivå. Överlag är den vanligaste kontaktytan kommunen, vilket vi även sett i alla våra tidigare mätningar.

Resultaten visar vidare att drygt tre fjärdedelar av de ideella föreningarna har haft någon sådan kontakt 2016. Detta är en signifikant större andel jämfört med 2012 och 2014. En ökning i samma riktning ser vi även för kontakter med kommunala politiker och tjänstepersoner. En sådan trend mot ökande kontakter syns dessutom på statlig nivå. Däremot är andelen ideella föreningar som uppger sig ha kontakter på regional nivå konstant.

Som tidigare nämnts är en möjlig tolkning att dessa ökade kontakter skulle kunna hänga samman med flyktingsituationen 2015 och 2016 som verkar ha bidragit till att engagera många ideella föreningar att arbeta med gruppen asylsökande eller nyanlända (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2016a, e).

Bakgrundsanalysen visar att kontakt med offentliga aktörer på samtliga nivåer är vanligare ju större organisationen är i termer av antal anställda. Samma mönster tycks även gälla storlek i bemärkelsen medlemmar. För att vara mer specifik så är det vanligare att organisationer med fler än 100 medlemmar har kontakt med kommunen jämfört med mindre organisationer. Vidare är det vanligare hos stora organisationer som har fler än 500 medlemmar att ha kontakt på statlig nivå. Ett annat intressant mönster är att ideella föreningar som ligger i storstadsregioner oftare hade kontakt med den statliga nivån än organisationer i andra typer av regioner (inte redovisat här). Detta skulle kunna hänga samman med att många statliga aktörer som regeringen och nationella myndigheter ligger i Stockholmsregionen varför kontakter som involverar fysiska möten möjligtvis oftare sker med civilsamhällesorganisationer som också ligger där, möjligen av praktiska skäl.

Källa: Ungdomsstyrelsens enkätundersökning *Civila samhällets villkor 2012*, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning *Civila samhällets villkor 2014* och *Civila samhällets villkor 2016*.

Indikator 12. Andel organisationer som under det senaste året haft kontakt med offentliga aktörer på kommunal, regional och statlig nivå, 2012, 2014 och 2016. Procent.

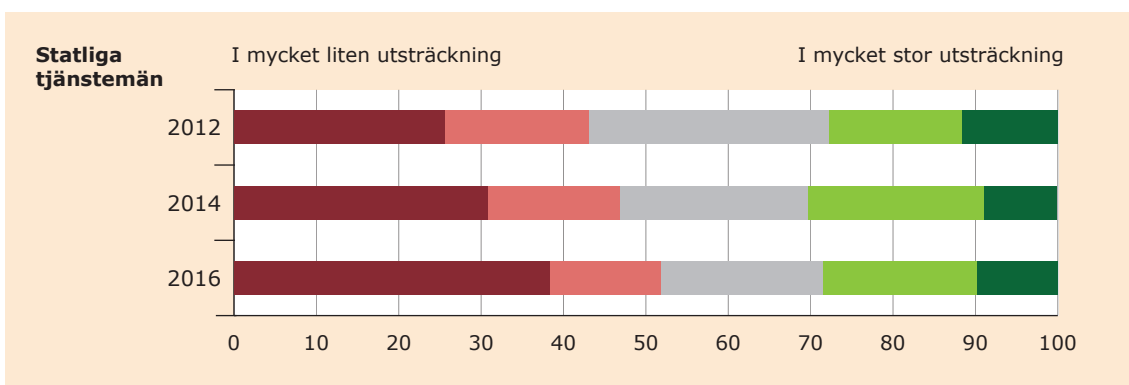
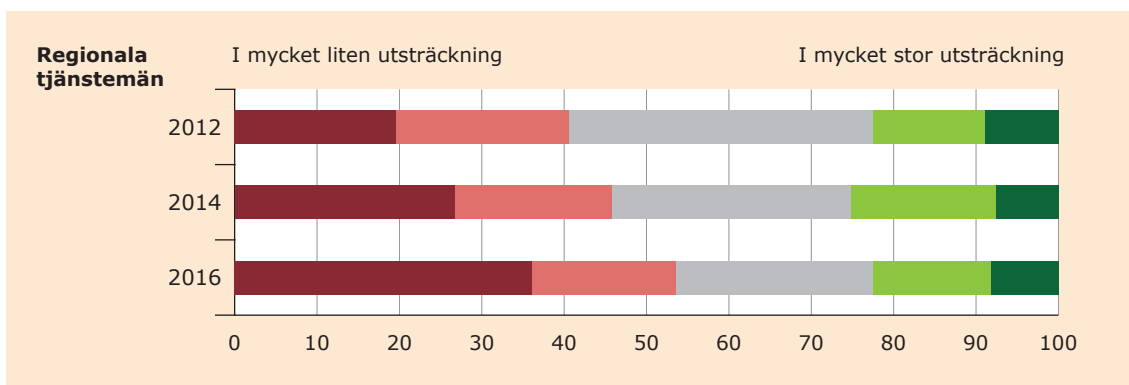
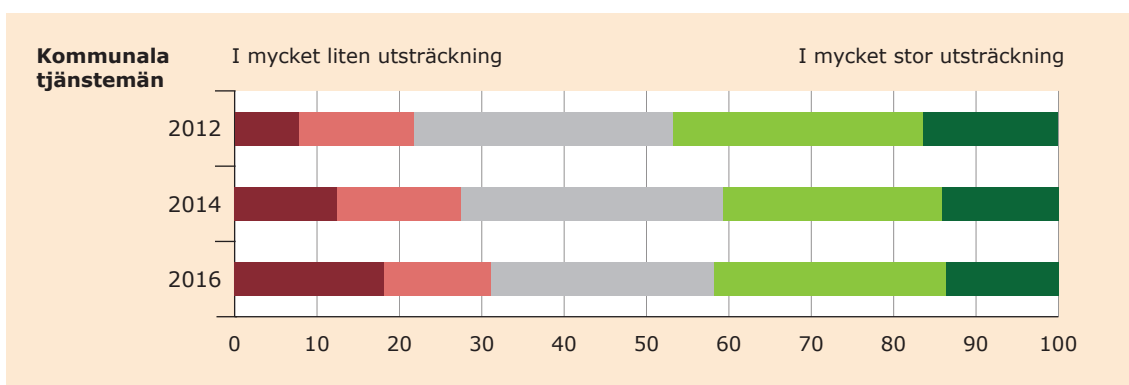
Allt sämre samarbetsklimat

Att det finns olika sorters kontaktytor mellan ideell och offentlig sektor är viktigt för att leva upp till principen om dialog och om insyn och öppenhet, men tanken är även att dessa kontakter ska präglas av ett öppet samarbetsklimat och en ömsesidig dialog.

När vi bad de ideella föreningarna att bedöma

kvaliteten i sina kontakter såg vi i enlighet med våra tidigare mätningar att samarbetet med politiker och tjänstepersoner på kommunal nivå generellt bedöms som bättre än på regional och statlig nivå (indikator 13–15).

Jämför vi de ideella föreningarnas bedömningar över tid blir det tydligt att en allt större andel av de ideella föreningarna instämmer ganska eller mycket

Källa: Ungdomsstyrelsens enkätundersökning Civila samhällets villkor 2012, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning Civila samhällets villkor 2014 och Civila samhällets villkor 2016.

Kommentar 1: Frågan lyder: I vilken utsträckning anser du att de tjänstemän som din organisation möter bidrar till ett öppet samarbetsklimat och en ömsesidig dialog mellan er organisation och deras förvaltning?

Kommentar 2: Svartalternativen var inte alls, i ganska liten utsträckning, i viss utsträckning, i ganska stor utsträckning, i mycket stor utsträckning och inte aktuellt/inga kontakter (redovisas inte i figuren).

Indikator 13–15. Bedömning av i vilken utsträckning kommunala, regionala och statliga tjänstemän som organisationerna möter bidrar till ett öppet samarbetsklimat och en ömsesidig dialog med den egna organisationen, 2012, 2014 och 2016. Procent.

litet i påståendet om att tjänstepersoner från staten, regionerna eller kommunerna som deras organisation möter bidrar till ett öppet samarbetsklimat och en ömsesidig dialog.

Andelen som har en mycket negativ uppfattning om samarbetsklimat och öppenheten i dialogen på kommunal nivå har ökat kontinuerligt och skiljer sig nu signifikant från hur situationen såg ut 2012 och 2014 (18 procent mot tidigare 8 och 12 procent). Det innebär samtidigt att andelen missnöjda har ökat sammanlagt.

Numera är det mer än hälften som menar att kvaliteten på samarbetsklimatet och dialogen med tjänstepersoner på regional och statlig nivå har ganska eller mycket stora brister.

På regional nivå har också andelen föreningar som instämmer mycket litet i påståendet att tjänstepersoner bidrar till ett öppet samarbetsklimat och en ömsesidig dialog ökat sedan 2012 samtidigt som detta har skett på bekostnad av andelen som enbart i viss utsträckning menar att de regionala tjänstepersonerna bidrar till ett öppet samarbetsklimat och en ömsesidig dialog.

Samma mönster som på regional nivå återkommer när det gäller bedömningen av samarbetsklimatet i kontakten med tjänstepersoner på statlig nivå.

Föreningar med mellan en och fyra anställda bedömer oftare samarbetsklimatet och dialogen med kommunala tjänstepersoner som bättre än framför allt föreningar som drivs helt ideellt. På ett motsvarande sätt är en något större andel föreningar med upp till 100 medlemmar skeptiska jämfört med föreningar som har fler medlemmar. Organisationer som finns i så kallade övriga större kommuner menar oftare att kommunala tjänstemän bidrar till ett öppet samarbetsklimat och en ömsesidig dialog i ganska stor utsträckning jämfört med föreningar i andra typer av regioner.

Samarbetet med tjänstepersoner på regional nivå bedöms generellt som bättre av de mellanstora föreningarna, i termer av både antal anställda och antal medlemmar. Vidare utmärker sig föreningar i kommuner med färre än 25 000 invånare med att ha negativa åsikter om samarbetet med tjänstepersoner på regional nivå, särskilt jämfört med organisationer i större högskoleorter.

När det gäller kontakter på statlig nivå anser särskilt små föreningar, närmare bestämt sådana utan anställda och sådana med upp till 500 medlemmar, att tjänstepersoner i mycket liten utsträckning bidrar

till ett öppet samarbetsklimat och en ömsesidig dialog. Vidare tycks föreningar i storstadsregioner ha en mer positiv syn på statliga tjänstepersoners bidrag till ett bra samarbetsklimat (inte redovisat här).

Tjänstepersonerna bedöms ha allt sämre kunskaper

En följdfråga är hur de ideella föreningarna uppfattar tjänstepersonernas kunskaper om deras organisations villkor och förutsättningar. Även denna fråga brukar falla ut mer positivt för de kommunala tjänstepersonerna jämfört med för dem som verkar på regional och statlig nivå och så är även fallen vid mätningen 2016 (indikator 16–18). Detta hänger sannolikt samman med att de flesta föreningarna är små och lokalt förankrade.

Det har dock skett en signifikant förskjutning mot att en större andel föreningar gör en negativ bedömning av de kommunala tjänstepersonernas kunskaper. Vid den senaste mätningen, 2016, är det 36 procent som menar att det inte finns tillräckliga kunskaper när det förut var under 30 procent som gjorde denna bedömning. Andelen med denna mer negativa uppfattning är i samma storleksordning, nämligen 34 procent, som anser att kunskaperna är ganska eller mycket bra. Bilden är dock ännu dystrare för bedömningarna av de regionala och statliga tjänstepersonernas kunskaper där hälften har en negativ uppfattning.

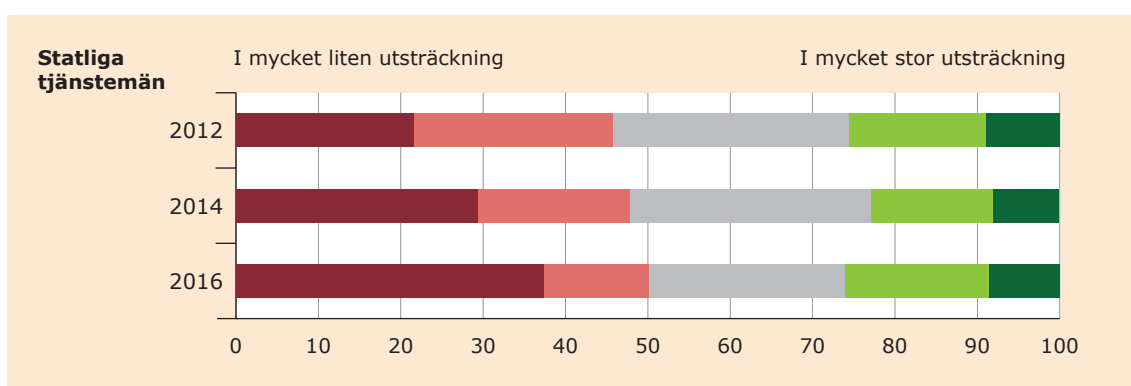
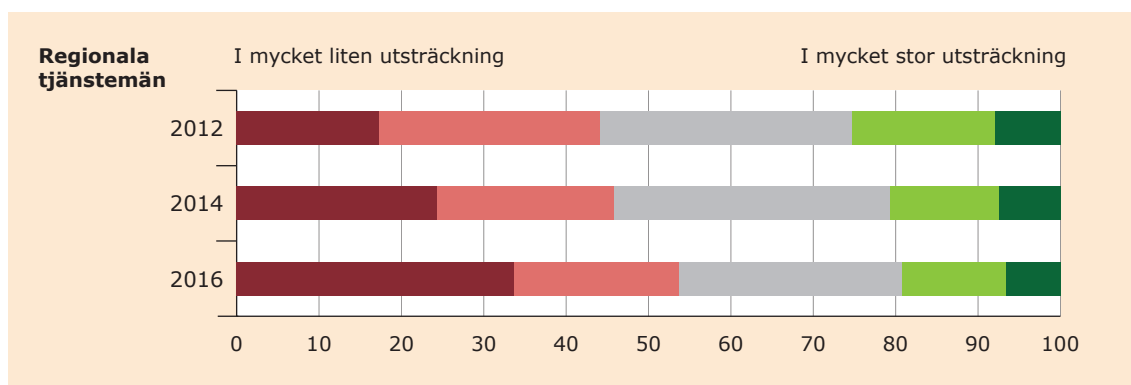
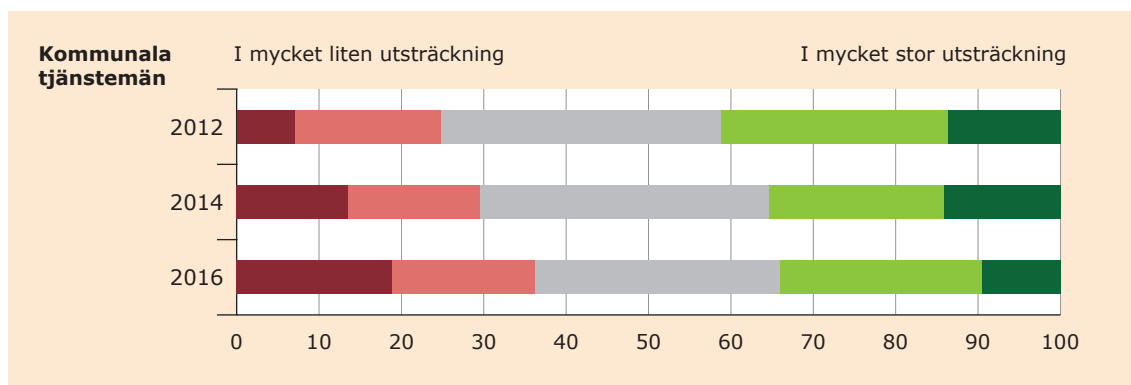
På samtliga nivåer ser vi att andelen som i mycket liten utsträckning anser att tjänstepersoner har kunskap om organisationens villkor och förutsättningar har ökat kontinuerligt. På statlig nivå har den andelen framför allt ökat på bekostnad av den andel som instämmer i ganska liten utsträckning. Möjligen skulle denna uppfattning om att statliga tjänstepersoner saknar tillräckliga kunskaper hänga samman med att politiken för det civila samhället har inneburit att fler statliga aktörer kommit i kontakt med ideella föreningar samtidigt som kunskapen om dem och deras villkor inte ökat i samma takt.

Av fritextsvaren i andra delar av enkäten framgår att denna upplevda brist på kunskap utöver föreningens villkor och förutsättningar skulle kunna handla om deras betydelse för samhället, men även om att specifika föreningar över huvud taget finns eller vilken verksamhet de bedriver.

En närmare granskning av föreningarnas bakgrund visar inte på några tydliga mönster när det gäller deras storlek vare sig avseende antal an-

ställda eller antal medlemmar. Däremot är det en något större andel i storstadsregionerna som anser att tjänstepersoner på regional nivå har ganska eller mycket goda kunskaper om deras villkor jämfört med de föreningar som finns i kommuner som klassas som högre högskoleorter. Vidare menar även

en större andel föreningar i storstadsregioner att tjänstepersoner på nationell nivå har tillräckliga kunskaper jämfört med föreningar som ligger i övriga större kommuner och i kommuner med färre än 25 000 invånare (inte redovisat här).

Källa: Ungdomsstyrelsens enkätundersökning *Civila samhällets villkor 2012*, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors enkätundersökning *Civila samhällets villkor 2014* och *Civila samhällets villkor 2016*.

Kommentar 1: Frågan lyder: *I vilken utsträckning anser du att de tjänstemän från stat, region eller kommun som din organisation möter har kunskap om organisationens villkor och förutsättningar?*

Kommentar 2: Svarsalternativen var inte *alls*, *i ganska liten utsträckning*, *i viss utsträckning*, *i ganska stor utsträckning*, *i mycket stor utsträckning* och *inte aktuellt/inga kontakter* (redovisas inte i figuren).

Indikator 16–18. Bedömning av kommunala, regionala och statliga tjänstemäns kunskap om den egna organisationens villkor och förutsättningar, 2012, 2014 och 2016. Procent.

Sammanfattning: Utvecklingen av villkoren för ideella föreningar över tid

Ideella föreningar har ganska goda förutsättningar utifrån principerna för politiken för det civila samhället. Det har dock skett försämringar i hur relationerna med offentlig sektor bedöms. Detta visar sammanställningen av våra indikatorer för ideella föreningar 2012, 2014 och 2016.

Det är relativt ovanligt att ideella föreningar utför tjänster på uppdrag av, och får ersättning av, det offentliga. Trots att mer än hälften i någon grad upplever sig vara beroende av offentliga medel för att genomföra eller utveckla sin verksamhet upplever enbart en liten andel att detta begränsar dem i

deras självständighet och möjligheter att föra fram sina åsikter. Detta stämmer väl med myndighetens tidigare mätningar.

En stor majoritet upplever att de har goda ekonomiska förutsättningar och att lagar och regler inte begränsar dem. Även detta är i stort sett ett stabilt mönster över tid.

Kommunerna är fortfarande den främsta kontaktytan med offentlig sektor, men det blir allt vanligare att ideella föreningar har kontakter med offentliga aktörer. Allt färre ideella föreningar anser att tjänstepersoner i offentlig sektor bidrar till ett öppet samarbetsklimat och en ömsesidig dialog. Jämfört med tidigare år gör en allt större andel föreningar en negativ bedömning av de kommunala tjänstepersonernas kunskaper.

Kapitel 5

Sammanfattning utifrån civilsamhällespolitikens principer

Årets uppföljning av politiken för det civila samhället har särskilt intresserat sig för hur villkoren skiljer sig för föreningar som ligger i socioekonomiskt utsatta områden jämfört med för dem som ligger i andra områden och för hur villkoren för ideella föreningar har förändrats över tid.

I denna sammanfattning relaterar vi resultaten till de sex principerna för uppföljningen av politiken för det civila samhället (prop. 2009/10:55). Resultaten från en och samma enkätfråga kan vara aktuella för att ringa in hur situationen ser ut avseende flera politiska principer. Omvänt använder vi resultaten från flera olika frågor för att följa upp de enskilda principerna.

I den avslutande delen sätter vi resultaten i relation till andra studier och aktuella diskussioner om civilsamhällets villkor och presenterar ett antal förslag som ligger i linje med myndighetens bedömningar.

Självständighet och oberoende

Föreningar i utsatta och andra områden

Det är vanligare bland organisationer i utsatta områden att ha bedrivit verksamhet på uppdrag av offentliga aktörer oavsett nivå 2016 än bland föreningar i andra områden.

Föreningarna i utsatta områden är i hög grad beroende av offentliga medel för att bedriva sin kärnverksamhet. Det utbredda beroendet av offentliga medel är ännu mer uttalat när det gäller föreningarnas möjligheter att utveckla sin verksamhet. I detta avseende skiljer de sig också från föreningar i andra områden som inte uppger sig vara beroende i samma omfattning.

Resultaten visar att de allra flesta inte upplever sig vara begränsade i sin röstfunktion trots sitt beroende av offentliga medel. Här skiljer sig dock de föreningar som finns i utsatta områden från föreningarna i övriga områden genom att oftare känna sig begränsade.

Ideella föreningar 2012, 2014 och 2016

Det är relativt ovanligt att ideella föreningar utför tjänster på uppdrag av och mot ersättning av det offentliga. I den mån det förekommer är det vanligast på kommunnivå och den delen är också större 2014 och 2016 jämfört med 2012. Denna ökning gäller även tjänster på offentligt uppdrag generellt.

Sedan 2014 upplever en större andel föreningar sig vara beroende av offentliga medel för att bedriva sin kärnverksamhet och för att utveckla verksamheten. Detta är generellt vanligare bland större föreningar.

Trots detta beroende upplever en stor majoritet, 86 procent, att de inte är begränsade i sin självständighet när det gäller att framföra åsikter eller att uttrycka kritik. Detta mönster är stabilt över tid.

Dialog

Föreningar i utsatta och andra områden

En större andel ideella föreningar i utsatta områden har kontakt med offentliga aktörer än andra föreningar. Särskilt vanligt är kontakt i samband med ansökan om bidrag. Nästan hälften av föreningarna i utsatta områden uppgav att de haft sådana kontakter, vilket skiljer sig från att enbart en tredjedel bland föreningar i andra områden haft det.

Ideella föreningar 2012, 2014 och 2016

Överlag är den vanligaste kontaktytan kommunen, vilket vi även sett i alla våra tidigare mätningar för alla typer av civilsamhällesorganisationer vi undersökt. Vidare tycks det vara allt vanligare att ideella föreningar kommer i kontakt med offentliga aktörer, särskilt på kommunal och statlig nivå.

Kontakt i samband med ansökningar om kommunala bidrag är den allra vanligaste formen av kontakt med offentliga aktörer som ideella föreningar haft 2016 samtidigt som detta svarsalternativ fanns med för första gången.

Öppenhet och insyn

Föreningar i utsatta och andra områden

Det finns inte några skillnader i hur ideella föreningar i utsatta områden och i andra områden upplever samarbetsklimatet och dialogen.

Ideella föreningar 2012, 2014 och 2016

Allt färre ideella föreningar anser att tjänstepersoner i offentlig sektor bidrar till ett öppet samarbetsklimat och en ömsesidig dialog.

Kvalitet

Föreningar i utsatta och andra områden

Generellt är andelen föreningar som upplever att tjänstepersoner i offentlig sektor saknar tillräckliga kunskaper större än den andel som menar att personalen har sådana kunskaper. Bland föreningar i utsatta områden anser 16 procent att kommunala tjänstepersoner har mycket stor kunskap om organisationens villkor, vilket skiljer sig från de 10 procent bland de föreningar som finns i andra områden som gör denna bedömning. I övrigt kunde vi inte mäta några skillnader i svarsmönstren utifrån vilken sorts område föreningarna är registrerade i.

Ideella föreningar 2012, 2014 och 2016

Allt större andel föreningar gör en negativ bedömning av de kommunala tjänstepersonernas kunskaper. Över en tredjedel av de ideella föreningarna anser att de saknar tillräckliga kunskaper.

Långsiktighet

Föreningar i utsatta och andra områden

Bland de föreningar som finns i utsatta områden har verksamhetsbidrag större betydelse som största inkomstkälla än bland föreningar i andra områden där medlemsavgifter har större betydelse.

Även om de flesta ideella föreningar har goda ekonomiska förutsättningar att genomföra sin kärnverksamhet uppgav en större andel organisationer i utsatta områden att de haft problem med detta jämfört med andra organisationer.

En större andel föreningar i utsatta områden an-

ser att lagar och regler begränsar dem både att genomföra sin kärnverksamhet och att utveckla sin verksamhet jämfört med föreningar i andra områden. En större andel föreningar i utsatta områden anser att deras ekonomiska villkor försämrats mycket jämfört med föreningar i andra områden under de senaste tre åren (13 mot 7 procent).

Cirka 16 procent av de ideella föreningarna har funderat på att lägga ned eller att låta föreningen vila. De två helt dominerande skälen var dålig ekonomi och bristande engagemang. Ekonomiska problem var mer framträdande bland föreningarna i utsatta områden och svårigheter att få människor att engagera sig ideellt bland föreningarna i andra områden.

Ideella föreningar 2012, 2014 och 2016

Medlemsavgifter är den vanligaste största inkomstkällan bland ideella föreningar och har varit det vid alla tre mättillfällena.

Stabilitet över tid vad gäller ekonomiska förutsättningar att bedriva sin kärnverksamhet och att utveckla sin verksamhet.

Nästan fyra av tio föreningar svarade att deras ekonomiska villkor inte hade förändrats under de senaste tre åren. Andelen som 2014 och 2016 svarade att deras villkor snarare hade förbättrats var ungefär lika stor som andelen som svarade att de hade sett försämringar.

Knappt 60 procent av föreningarna menar att lagar och regler inte försvårar deras möjligheter att bedriva sin kärnverksamhet i den senaste mätningen. En liknande bild träder fram för verksamhetsutveckling. Vi ser dock inga entydiga förändringar över tid. De flesta anser inte heller att detta förändrats över tid.

Mångfald

Föreningarna verkar på många olika områden. Samtidigt som de flesta föreningarna har flera viktiga syften med sin verksamhet är det allra vanligaste att skapa och upprätthålla de sociala kontakterna och känslan av gemenskap.

Föreningar i utsatta och andra områden

Föreningar i utsatta områden sa sig något oftare omfamna sociala syften som *att underlätta människors*

etablering på arbetsmarknaden och att förbättra livsvillkoren för asylsökande eller nyanlända. Dessa föreningar genomförde också olika socialt inriktade aktiviteter, särskilt med fokus på unga och att få människor i arbete i större utsträckning än föreningar i icke-utsatta områden.

Ideella föreningar menar sig även representera många olika roller. En större andel organisationer säger sig ha en röstbärfunktion än den som säger sig vara servicegivare eller utförare. Organisationer i utsatta områden beskrev sig oftare som demokratiska jämfört med vad andra föreningar gjorde. Eftersom frågan om roller fanns med för första gången vid årets mätning har vi inga uppgifter att jämföra med.

Att nå underrepresenterade grupper

Det är relativt vanligt med lokalbor som medlemmar, styrelseledamöter, ideellt engagerade, deltagare och anställda. Likväl är det vanligare bland föreningarna i de icke-utsatta områdena att hämta sina styrelsemedlemmar från närområdet än vad det är bland föreningarna i de utsatta områdena (74 mot 63 procent).

Kring 65 procent av de ideella föreningarna ställer formella krav på dem som vill engagera sig ideellt. Det vanligaste kravet är medlemskap. Det är vanligare bland föreningar som är registrerade i utsatta områden att önska att den som vill börja ett ideellt engagemang också vill och har möjlighet att göra detta under en längre tid än vad det är bland andra föreningar.

Runt 80 procent av föreningarna vill att deras organisation ska var öppen för nästan alla de olika grupper vi frågat om och som traditionellt inte är så föreningsaktiva. Ett undantag är asylsökande eller nyanlända och personer med funktionsnedsättning, där en något lägre andel föreningar svarar att de var öppna för dessa grupper. Däremot bedömer en större andel föreningar i utsatta områden att de används av asylsökande och nyanlända.

Särskilt föreningar i utsatta områden uppgav i hög grad att de genomfört socialt inriktade aktiviteter. De tre vanligaste aktiviteterna var riktade insatser för *att locka människor att engagera sig i föreningslivet, aktiviteter på öppna mötesplatser och integrationsprojekt eller verksamhet som syftar till att hjälpa nyanlända eller asylsökande till fritidsaktiviteter.*

För att öka kännedomen om sin verksamhet använder sig de flesta föreningarna av mun-till-mun-metoden. Även sociala medier och andra digitala kanaler som föreningarnas webbplatser är mycket vanliga kanaler. Föreningar i utsatta områden tycks använda sig av andra ideella föreningar för att nå ut i något större utsträckning än vad andra föreningar gör.

Nästan sju av tio organisationer i utsatta områden och drygt sex av tio organisationer i övriga områden höll till i sina egna lokaler under 2016. Men även kommunala platser utnyttjades i relativt stor utsträckning.

Kapitel 6

Bedömningar och rekommendationer

Redan i regeringens proposition från 2009 (prop. 2009/10:55) konstateras att det är en viktig uppgift för politiken för det civila samhället att överväga om och hur offentlig sektor kan bidra till att det civila samhällets organisationer utvecklar sin egen verksamhet för att sänka trösklar och ta bort hinder för att kunna nå fler människor oavsett kön, härkomst, ålder, bostadsort eller socioekonomiska förutsättningar.

Föreningslivet är för de flesta människor känt och mer aktuellt genom sin fritid än sitt arbete (om de inte är anställda av en ideell organisation). Civilsamhället spelar onekligen en viktig roll för människor att även på fritiden kunna lära sig saker och interagera med en bredare grupp människor än dem som de kommer i kontakt med genom sina helt privata relationer som familj, släkt och vänner. I den mån kommuner, landsting och regioner engagerar sig i att stärka civilsamhällets funktioner som demokratiskola och arena för gemenskap och integration är det viktigt att komma ihåg att det behöver ske i nära samverkan med civilsamhället.

De flesta av de ideella föreningarnas förslag när vi frågade om vad offentlig sektor skulle kunna hjälpa dem med handlar om lokala lösningar. Detta ligger i linje med att Sveriges Kommuner och andsting i sitt positionspapper slår fast att kommunernas, landstingens och regionernas närhet till civilsamhället i lokalsamhället skapar möjlighet att bygga tillit, förtroendet och goda relationer i samarbetet med det civila samhället (SKL 2017). Således är det viktigt att skapa både generiska överförbara och mer lokalt förankrade lösningar.

I detta avslutande kapitel lyfter vi fram våra viktigaste slutsatser och lägger fram ett antal förslag som vi tror skulle kunna påskynda en förbättring av de områden vi identifierat som problematiska.

Civilsamhället kan uppleva sig behöva ersätta bristande insatser från det offentliga

MYNDIGHETENS BEDÖMNING:

Ideella föreningar i utsatta områden tar ett stort och viktigt ansvar när de erbjuder en stor bredd av verksamhet med social inriktning samtidigt som de upplever sina ekonomiska möjligheter som bristfälliga.

Civilsamhället, i den här rapporten i form av ideella föreningar, kan antas arbeta utifrån sin egen analys att deras insatser behövs och som de kan genomföra genom ett förtroendekapital som offentlig sektor ibland saknar (se Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors 2016e).

Att de ideella organisationerna, både i utsatta och i andra områden, har en bredd av olika syften såg vi i årets uppföljning liksom i våra och andras tidigare studier (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2015, 2016e, Nilsson & Listerborn 2015, Ungdomsstyrelsen 2013). Men det verkar också som om civilsamhällesorganisationerna i utsatta områden mer eller mindre kan känna sig tvungna att bredda sin verksamhet till andra områden än dem som de ursprungligen grundades för. En fotbollsförening i ett utsatt område erbjuder kanske inte enbart organiserat fotbollsspel, utan även språkundervisning eller kulturella aktiviteter (Reyes 2007), medan motsvarande förening i ett mer resursstarkt område förmodligen kan ägna sig främst åt just fotboll.

En möjlig tolkning av denna bild är att civilsamhället upplever en självpåtagen press att utföra uppgifter som tidigare sköttes av den offentliga sektorn, när de anser att den offentliga sektorn inte lever upp till sina åtaganden tillräckligt väl eller på

områden där förtroendet för offentliga institutioner bland vissa delar av befolkningen brister (Kings 2011, Olsson 2007). Det är viktigt att ta sådana farhågor på allvar givet att civilsamhället i en välfärdsstat som Sverige snarare bör spela en roll som komplement, alternativ eller avantgarde än som ersättare (jfr Blennberger 1993). Det är rimligt att utgå från att makthavare och beslutsfattare strävar efter att det inte uppstår så allvarliga brister i den grundläggande samhällsservicen att civilsamhället upplever sig behöva kompensera för dessa och

utföra välfärdstjänster som egentligen ligger inom ramen för den offentliga sektorns ansvar.

Ytterligare utmaningar kan bestå i att det heller inte är självklart att det finns tillit hos myndigheter och till viss del även hos etablerade organisationer till människors egna rörelser och initiativ i lokalsamhället, i de former dessa tar och i de frågor de vill lyfta. Likafullt är det angeläget att offentliga aktörer erbjuder sig att även stötta dem att verka på sina egna villkor och ge dem möjlighet att samverka.

MYNDIGHETENS REKOMMENDATION:

Kommuner och andra offentliga aktörer behöver uppmärksamma och erkänna civilsamhällets betydelse, särart och mervärde. Detta kan göras genom samverkan där de ideella aktörernas styrkor tas tillvara.

Medvetenhet om olika bidrags oavsiktliga effekter

MYNDIGHETENS BEDÖMNING:

Ideella föreningar i utsatta områden tar ofta emot olika former av bidrag, men detta försätter dem samtidigt i en beroendesituation. Detta försvårar deras möjligheter till långsiktig planering och hindrar dem från att utöva sin funktion som röstbärare och motvikt till det offentliga och näringslivet fullt ut. Ytterligare kunskap behövs för att kunna rikta det statliga, regionala och kommunala stödet bättre.

Resultaten från årets villkorsrapport visar att föreningar i utsatta områden genomför mycket socialt arbete och når målgrupper som vanligtvis står utanför det civila samhället i större utsträckning än vad andra föreningar gör. Enkätkonstruktionen tillåter inte att dra några slutsatser om vilka organisationernas ursprungliga målgrupper är. Det är rimligt att anta att organisationerna helt enkelt ofta arbetar med de grupper som även bor i närområdet. Mycket av detta arbete verkar finansieras genom olika former av bidrag. Ideella föreningar i utsatta områden framstår som relativt sårbara i ekonomiska avseenden, vilket bland annat visade sig i att bristande

resurser var en av huvudanledningarna till att fundera på att lägga ned verksamheten. Vi ser också en risk att en huvudsakligen finansiering genom bidrag skulle kunna leda till orimliga förväntningar om att alltid få en viss typ av bidrag eller att lägga ned orimligt mycket tid på att söka dessa bidrag, vilket i sin tur lätt kan leda till att förskjuta fokus från verksamhetens egentliga syfte. Invandrarorganisationers socialisering in i den norska administrativa kulturen har till och med beskrivits resultera i att de snarare blir till byråkratiskolor än till demokratiskolor som offentliga aktörer främst vill få dem att leva upp till (Takle 2015).

År 2016 initierade kulturdepartementet en utredning om hur statliga bidrag till stöd för det civila samhällets organisationer kan bli mer långsiktiga, förutsebara och enhetliga, men MUCF ser även att frågor om oberoende, öppenhet och mångfald är viktiga. Bidragsgivningen är en återkommande punkt i möten med civilsamhällets organisationer. Finansieringsfrågorna har också lyfts fram under dialogmöten i det partsgemensamma forumet. Det har bland annat handlat om att öka ramarna för bidrag när fler organisationer tillkommer i systemet och bidragen minskar per organisation. Det har också lyfts önskemål om lägre trösklar och mindre styrning så att organisationerna står friare att

utveckla sin organisationsstruktur. Därtill har det framförts förslag om att stödet även bör kunna ges till mer informella grupper eller människor som av olika skäl inte vill registreras som medlemmar i en organisation.

Svaren från föreningarna i denna rapport tyder även på att det finns delade uppfattningar om huruvida stöd i form av bidrag ska vara så fria, långsiktiga och därmed förutsebara som möjligt eller snarare riktade för att nå de mål som politiken sätter upp. Denna avvägning mellan organisationernas önskan om stabilitet och långsiktighet å ena sidan och bidragsgivarnas vilja att vara flexibla utifrån skiftande prioriteringar å andra sidan är en ständig utmaning där olika lösningar kan fungera olika väl.

MUCF planerar att ta fram en vägledning för bidragsgivning som bygger på principerna för politiken för det civila samhället. På så sätt kan myndigheten bidra till att tydliggöra hur offentliga aktörer bättre kan bidra till att uppnå politikens mål

genom bidrag. Vägledningmaterialet kan innefatta guider, tips och exempel.

Vi menar också att det offentliga skulle kunna spela en roll genom att stimulera till samverkan med offentliga och andra ideella organisationer för att lägga ihop och utnyttja de gemensamma resurserna på ett mer effektivt sätt. Detta skulle också kunna motverka den klyfta som kan bildas mellan större och mer resursstarka och andra organisationer (se Nilsson & Listerborn 2015).

Därför ser vi ett behov av att öka medvetenheten om hur offentliga bidrag påverkar och att ta fram samlad kunskap om vilka insatser som kan riktas för att stärka organisationernas förutsättningar att verka samt främja samverkan mellan civilsamhället och det offentliga inom socioekonomiskt utsatta områden. En sådan insats kan indirekt bidra till att öka möjligheterna för organisationerna att involvera och engagera flera.

MYNDIGHETENS REKOMMENDATION:

I enlighet med MUCF:s budgetunderlag för 2018–2020 (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2017a) önskar myndigheten få utrymme att genomföra en analys av hur offentliga aktörer arbetar för att möta behoven i de mest utsatta områdena i landet i relation till civilsamhällets organisationer. Ett sådant fördjupat kunskapsunderlag och åtgärdsförslag behöver kombineras med insatser för att sprida kunskap och rekommendationer.

Stimulera fler initiativ som engagemangsguider och matchningstjänster

MYNDIGHETENS BEDÖMNING:

Det kan vara en utmaning för föreningslivet att attrahera grupper av människor som inte är föreningsaktiva och få dem att vilja börja engagera sig ideellt eller delta i ideella organisationers verksamheter och därmed även öka mångfalden inom det civila samhällets organisationer.

Exempel på initiativ att nå nya grupper är

- engagemangslotsar eller -guider och liknande metoder av uppsökande karaktär
- matchningstjänster som underlättar eller förmedlar kontakt mellan individer som vill göra en ideell insats och ideella organisationer som söker frivilliga.

Många av de idéer som föreningarna i denna rapport föreslår att politiker skulle kunna hjälpa dem med påminner om engagemangsguider. Tanken är att ge vägledning till engagemang inom ideella organisationer på lokal nivå, vara en länk mellan föreningar och icke föreningsaktiva ungdomar eller kvinnor, rikta in sig på bostadsområden med lägre organisationsgrad och att bedriva uppsökande verksamhet inom olika verksamhetsområden.

Konkreta aktiviteter har inneburit olika sorters inventeringar av hur situationen för olika grupper och områden såg ut avseende engagemanget, uppsökande informationsinsatser, nätverksskapande och uppehållande insatser, mentorskapslotsning, utbildningar i föreningskunskap och många fler. En utvärdering visar att idén som genomförts i projektförmod fungerat väl. Faktorer som påverkade utfallet positivt sågs vara långsiktighet i planering och utförande. Andra är att projektledning och engagemangsguider har förtroende hos den aktuella målgruppen och att projektet förankras i den lokala miljön för att möjliggöra samverkan mellan civilsamhälleliga och offentliga partner (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2014).

Ett exempel på hur det går att arbeta med matching är Nätverk Aktivitet Delaktighet (NAD) som är ett samarbete mellan länsstyrelsen, Region Skåne, arbetsförmedlingen och idéburen sektor. För att stärka nyanlända personers integration har arbetsförmedlingen skrivit in aktiviteter som sker inom ramen för ideella föreningars aktiviteter i deras etableringsplan. Syftet var å ena sidan att genom att underlätta för de nyanlända att snabbare lära sig svenska och att bygga upp ett socialt nätverk därmed öka deras möjligheter att få ett förvärvsarbete, å andra sidan att öka mångfalden i föreningslivet.

Dessa dubbla organisatoriska logiker framkom även i utvärderingen av projektet: arbetsförmedlingens som är intresserad av personernas etablering på arbetsmarknaden, bland annat genom att öka deras anställningsbarhet, och föreningarnas som är intresserade av att locka nya grupper av människor till sina organisationer. Trots att ökat intresse för föreningsengagemang enbart är en del av projektet kan sådan samverkan mellan offentlig och ideell sektor fungera väl så länge de iblandade är måna om att överbrygga dessa spänningar och skapa lösningar som tar hänsyn till båda logikerna (Jönsson & Scaramuzzino 2016). Genom att ha tillgång till en aktiv och stimulerande fritid där föreningslivet spelar en central roll finns det även stora möjligheter att underlätta unga nyanländas etablering i arbetslivet och inte minst i samhällslivet. Här är det viktigt att arbeta för att de som är intresserade får veta vilka föreningar och aktiviteter som finns, men även att motverka de praktiska hinder som långa resti-

der och svag ekonomi som dessa unga kan uppleva (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2016b, Temagruppen Unga i arbetslivet under utgivning).

Särskilt för människor utan tidigare föreningserfarenhet och som inte har någon självklar anknytning till någon förening kan det upplevas som ett stort steg att bli medlem i en förening för att börja engagera sig ideellt samtidigt som en del föreningar söker nya frivilliga krafter. Detta har fött lösningar som Volontärbyrån som arbetar med att föra samman människor som vill göra frivilliginsatser, oavsett om de redan är medlemmar i en organisation, och civilsamhällesorganisationer som söker volontärer.

Volontärbyrån är en ideell verksamhet inom intresseorganisationen Forum – idéburna organisationer med social inriktning. Civilsamhällesorganisationer över hela Sverige ges möjlighet att lägga ut annonser med ideella uppdrag. Genom denna databas kan sedan de personer som är intresserade av det aktuella uppdraget skicka sin intresseanmälan direkt till organisationen som tar kontakt. Utöver Volontärbyrån förekommer vissa lokala verksamheter, ofta på initiativ av en kommun som på olika sätt vill koppla ihop människor med ideella uppdrag. Att kunna engagera sig ideellt, även utan att vara medlem i en civilsamhällesorganisation eller helt utanför civilsamhällesorganisationer som företagsvolontärer eller inom ramen för att kommuner matchar personer som har tid över med exempelvis äldre som önskar besök, kan ses både som en möjlighet och som en risk. Grupper som står utanför föreningslivet kan genom dessa blandformer få ytterligare kontaktytor för att börja engagera sig, vilket ligger i linje med civilsamhällespolitikens princip om mångfald. Samtidigt riskerar principerna om långsiktighet, oberoende och självständighet att hamna i skymundan när det inte är föreningslivet som fångar upp och kanaliserar människors vilja att göra ideella insatser (jfr von Essen 2012).

Samtliga arbetssätt förutsätter möjlighet till långsiktig planering, särskilt från civilsamhällets sida. Utöver det utgår myndigheten från att både offentliga och ideella aktörers styrkor än bättre tas tillvara i takt med att offentliga aktörer vågar ingå beprövade och nya former av samarbeten (jfr SOU 2016:13).

MYNDIGHETENS REKOMMENDATION:

Offentliga aktörer bör fortsätta att långsiktigt stödja initiativ och strukturer som syftar till att attrahera grupper som i dag står utanför föreningslivet utifrån lokala behov och förutsättningar, till exempel engagemangsguider och verksamheter baserade på matchning.

Men tänk även brett ...

Utöver nämnda insatser finns det säkert fler saker att göra som ännu inte utretts tillräckligt. Det saknas en nyanserad bild av de nya former för engagemang som växer fram och hur det påverkar de demokratiska strukturerna i samhället. Här skulle MUCF kunna fördjupa kunskapen om graden och arten av delaktighet utifrån att deltagande skiljer sig

mellan olika åldrar och delar av befolkningen. Det är särskilt intressant att ta fram kunskap kring vad som hindrar underrepresenterade grupper att engagera i det civila samhällets organisationer och delta i samhällslivet. Detta är inte minst viktigt i en tid då många goda krafter behöver vidta åtgärder som motverkar segregationen i samhället och påskyndar integrationen av nyanlända.

MYNDIGHETENS REKOMMENDATION:

I enlighet med förslagen i Palettutredningen (SOU 2016:13) och i MUCF:s budgetunderlag för 2018–2020 (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2017a) önskar myndigheten få utrymme att utreda vad som hindrar underrepresenterade grupper från att delta i det civila samhällets organisationer med syfte att kunna föreslå särskilda insatser för att stödja en ökad mångfald inom organisationerna.

Öka kunskapen om det civila samhället och former för dialog bland politiker och tjänstepersoner i offentlig sektor

MYNDIGHETENS BEDÖMNING:

Kvaliteten i dialogen med offentlig sektor utvecklas inte i den riktning som är önskvärd utifrån ambitionen om ett kunskapsbaserat konstruktivt och öppet samarbetsklimat. Därför är det viktigt att offentliga aktörer bidrar med att ta fram, sammanställa och sprida kunskap och erfarenheter av dialog, samverkan och medskapande med civilsamhället.

För att det civila samhällets aktörer ska kunna ha förutsättningar att fortsatt vara en viktig del av demokratin och bidra till samhällsutvecklingen,

måste de ha goda förutsättningar för att samverka och samarbeta med det offentliga. Detta bygger på att både civilsamhällesaktörer och offentlig sektor har goda kunskaper om varandra och att offentliga aktörer har goda kunskaper om civilsamhällets villkor.

Kunskap och förståelse krävs på alla nivåer inom offentlig sektor, men i rapporten ser MUCF särskilt stora brister på regional och statlig nivå. Myndigheten såg också att det delvis verkar bygga på en viss fördomsfullhet och stora förväntningar. Likväl ser vi ett uttalat behov av övergripande kunskap bland tjänstepersoner i offentlig sektor på alla nivåer, medan detaljkunskap snarare kan vara branschspecifik.

I samband med denna studie lämnar MUCF även ett PM till regeringskansliet som visar inom vilka konkreta områden som civilsamhällesorganisationer anser att det behövs mer kunskap hos offentliga

aktörer när det gäller civila samhällets villkor och förutsättningar (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2017c). Följande områden pekas ut och bör därmed adresseras vid kunskapshöjande insatser:

- civilsamhällets vikt och utveckling
- förekomsten av civilsamhällesaktörer inom ett område och deras relation till offentliga aktörer
- civilsamhällets bredd och nya former för engagemang
- civilsamhällets olika förutsättningar för att bedriva verksamhet, samverka och påverka
- utmaningen i att vara idéburen och agera professionellt

- civilsamhällets särart och skillnaderna mellan kommersiella aktörer och idéburen verksamhet
- konsekvenser av olika finansieringsformer.

Det finns många sätt att verka för ökade kunskaper om civilsamhällets organisationer och villkor som en förutsättning för framgångsrik samverkan och dialog. Olika sorters metodmaterial kan ibland vara till hjälp i detta arbete. Myndigheten har gedigen erfarenhet att ta fram och sprida vägledningar och handböcker både inom ungdoms- och civilsamhällespolitiken (se Barnombudsmannen & Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2016, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2016c, 2017b).

MYNDIGHETENS REKOMMENDATION:

MUCF önskar få utrymme att utreda hur kunskapen om och attityderna till civilsamhällets organisationer och deras villkor ser ut bland politiker och relevanta tjänstepersoner i offentlig sektor. Utredningen bör också svara på frågan vad som hindrar aktörer i offentlig sektor att skaffa sig adekvat kunskap om den del av det civila samhället som ingår i deras målgrupper och att samverka med det civila samhället.

Sådan kunskap skulle även underlätta för MUCF att vidga sitt uppdrag med kompetenshöjande insatser exempelvis genom att utveckla metodmaterial för att integrera ett civilsamhällesperspektiv i styrnings- och ledningsstrukturer i offentlig sektor..

Stöd till kommuner att se över lokalanvändningen och tillgängliggöra dem i större utsträckning

MYNDIGHETENS BEDÖMNING:

Många föreningar upplever att bristen på tillgängliga lokaler utgör ett hinder för att utveckla sin verksamhet och kunna ta emot fler och nya grupper av människor.

Resultaten från årets uppföljning pekar på att en del ideella föreningar skulle kunna förbättra sin verksamhet om de hade bättre tillgång till lokaler av den utformning och kvalitet som matchar de aktiviteter de vill genomföra, målgruppernas behov och var målgrupperna finns. Föreningar uttrycker en öns-

kan om att bättre kunna utnyttja offentliga lokaler som genom att skolor upplåts på kvällar och helger för föreningsverksamhet.

Detta går i linje med den kartläggning som genomförts på uppdrag av Folkets hus och parker och som visar ett stort behov av medborgardrivna samlingslokaler i socioekonomiskt utsatta områden (Austin 2015). MUCF ställer sig därför också bakom Palettutredningens (SOU 2016:13) bedömning kring möjliga lösningar som att kommunerna bättre utnyttjar befintligt utrymme i regelverket att subventionera lokalhyra och att stödja civilsamhällets verksamhet genom att beakta civilsamhällets lokalbehov i arbetet med samhällsplanering.

Andra sätt att stimulera till att tillgängliggöra lokaler som finns redan i dag är det statsbidrag till allmänna samlingslokaler som Boverket har i uppdrag att dela ut till civilsamhällets organisationer

(SFS 2016:1367). Uppdraget har nyligen utökats så att verksamhet i socioekonomiskt utsatta områden och lokaler för ungdomar är prioriterat. Likväl är

det ett fåtal verksamheter som delar på dessa medel, varför kommunala motsvarigheter till denna typ av bidrag skulle kunna fylla en viktig funktion.

MYNDIGHETENS REKOMMENDATION:

Regeringen bör i samverkan med Sveriges Kommuner och Landsting och civilsamhället stödja innovativ utveckling av miljöer och anläggningar för att stimulera ett ökat deltagande.

Underlätta att information når civilsamhället

MYNDIGHETENS BEDÖMNING:

Administrativa krav, lagar och regler upplevs oftare som hinder av föreningar i utsatta områden än i andra områden, vilket försvårar deras möjligheter att verka och utveckla sin verksamhet enligt sina egna mål.

Därför är det viktigt att anpassa offentliga aktörers information och servicefunktioner till civilsamhällets aktörers behov.

I enlighet med Palettutredningens analys (SOU 2016:13) ser vi också ett behov att förenkla för civilsamhällets organisationer att bedriva sin verksamhet utan att behöva anpassa sin verksamhet efter regelverk som är utformade efter marknadens logik och som inte tar hänsyn till civilsamhällets

särart och det mervärde det kan ge (jfr Fyrberg Yngfalk & Hvenmark 2014).

På samma sätt som nybildade organisationer, särskilt om de inte tillhör någon riks- eller paraplyorganisation, är i särskilt behov av administrativt stöd (SOU 2016:13) gäller detta även till viss del andra marginaliserade organisationer. Dessa kan behöva stärkas för att driva verksamhet och söka finansiering. Att det även saknas stödjande organisationer, paraplyorganisationer, för vissa grupperingar inom civilsamhället kan innebära att vissa grupperingar kan gå miste om det stöd som erbjuds.

MYNDIGHETENS REKOMMENDATION:

Regeringen bör ge civilsamhällets företrädare i uppdrag att bygga upp kompletterande stödfunktioner för det civila samhällets organisationer särskilt där det i dag saknas paraplyorganisationer. Sådana funktioner bör vara tillgängliga för och ha i syfte att vara rådgivande i bidrags- och föreningstekniska frågor.

Översyn av befintlig information

Resultaten från våra årliga uppföljningar visar att majoriteten av de ideella föreningarna saknar anställda och alltså ofta leds av lekmän som samlas kring sitt intresse och ägnar sig åt föreningsarbetet på sin fritid. Därför bör information och stöd från den offentliga förvaltningen på nationell, regional och lokal nivå som vänder sig till civilsamhället vara enkel att finna och lätt att känna igen sig i. Genom att analysera sin verksamhet ur ett civilsamhällesperspektiv borde varje enskild aktör ha förutsättningar att ge sådan service. Genom att även arbeta med att ge civilsamhällesaktörerna realistiska förväntningar kring bidragsgivningen skulle missförstånd kunna minskas.

MUCF har tidigare tagit fram broschyren *Vem gör vad? 20 myndigheters samverkan med det civila samhället* (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2016d). Syftet var att ge statliga myndigheter god kunskap om det civila samhället, öka medvetenhet om hur samverkan mellan dess aktörer ser ut och visa hur civilsamhällets engagemang och expertis kan tas till vara. Detta arbete visar på bredden av beröringspunkter med civilsamhället och därmed relevansen av att tillgängliggöra information till denna målgrupp.

Vår kartläggning av civilsamhällets syn på vad offentliga aktörer bör veta om dem och deras villkor visar att osäkerheten är särskilt stor kring tolkningarna av arbetsrätt, avtalsrätt, skattelagstiftning och i upphandlingsfrågor (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2017c).

MYNDIGHETENS REKOMMENDATION:

Regeringen bör ge alla relevanta statliga myndigheter i uppdrag att tydliggöra och anpassa sin information och sitt stöd för att möta civilsamhällets behov.

Referenser & Noter

Referenser

- Agger, A. & Jensen, J.O. (2015). Area-based Initiatives – And Their Work in Bonding, Bridging and Linking Social Capital. *European Planning Studies* 23(10): 2 045–2 061.
- Austin, K. (2015). *Nya mötesplatser: kartläggning av möjligheterna att skapa nya medborgardrivna kultur- och samlingslokaler i socioekonomiskt utsatta områden i Sverige*. Stockholm: Folkets hus och parker.
- Barnombudsmannen & Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2016). *Revision ur ett barnrätts- och ungdomsperspektiv*. Stockholm: Barnombudsmannen & Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.
- Björkemarken, M. (2014). Begreppet utanförskap. Göteborg: LO-distriktet i Västsverige.
- Blennberger, E. (1993). ”Begrepp och modeller” I Socialtjänstkommissionen (Red.). *Frivilligt socialt arbete: kartläggning och kunskapsöversikt*. SOU 1993:82. Stockholm: Fritzes.
- von Essen, J. (2012). *Change or Constancy in the Swedish Volunteering Landscape?* Paper submitted to the tenth international Conference of the International Society for Third Sector Research, Siena, Italy, July 10–13, 2012.
- von Essen, J., Jegermalm, M. & Svedberg, L. (2015). *Folk i rörelse: medborgerligt engagemang 1992–2014*. Stockholm: Institutionen för socialvetenskap, Ersta Sköndal högskola.
- von Essen, J. & Wallman Lundåsen, S. (2016). *Ideellt arbete inom idrottsrörelsen*. Stockholm: Riksidrottsförbundet.
- Folkbildningsrådet (2011). *Politiken för det civila samhället – ur det civila samhällets perspektiv*. Rapport till regeringen (dnr 62, 2011, 11).
- Folkpartiet Liberalerna (2014). *Utanförskapets karta: en uppföljning av Folkpartiets rapportserie*. Stockholm: Stiftelsen Den nya välfärden.
- Forssell, E. & Ingemarson, M. (2008). *Integrationsarbete i civilsamhället: unga och äldre i blickfånget*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Fyrberg Yngfalk, A. & Hvenmark, J. (2014). Vad händer med civilsamhället när staten gör som marknaden? om marknadsiering, myndigheter och ideella organisationer. Stockholm: Riksidrottsförbundet.
- Granovetter, M.S. (1973). *The strength of weak ties*. *American Journal of Sociology*, 78(6): 1 360–1 380.
- Harding, T. (2012). *Framtidens civilsamhälle – Underlagsrapport 3 till Framtidskommissionen*. Stockholm: Fritzes.
- Jönsson, Anders & Scaramuzzino, Roberto (2016). Samverkan mellan stat, region och civilsamhälle för nyanländas etablering: En utvärdering av projektet NAD i Skåne. Lund: Lunds universitet.
- Kings, L. (2011). *Till det lokals försvar: civilsamhället i den urbana periferin*. Diss. Arkiv förlag: Lund.
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2014). *Fyra år med engagemangsguider – Insatser, erfarenheter och resultat*. Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2015). *Villkor för ideella föreningar och trossamfund – civila samhällets villkor 2014*. Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2016a). *Flyktmottagandet. Det civila samhällets roll och villkor*. Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2016b). *Fokus 16. Unga nyanländas etablering i arbets- och samhällslivet*. Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2016c). *Samla kraft! En vägledning för kommuner och civilsamhället om samverkan kring insatser för nyanlända*. Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2016d). *Vem gör vad? 20 myndigheters samverkan med det civila samhället*. Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2016e). *Villkor för organisationer med social inriktning – civila samhällets villkor 2015 med fokus på flyktmottagande*. Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2017a). *Budgetunderlag 2018–2020*. Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2017b). *För och med unga. Handbok om att integrera ett ungdomsperspektiv i verksamheten*. Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2017c). *Offentliga aktörers behov av kunskap om det civila samhället*. Opublicerat PM till Kulturdepartementet 2017-05-22. Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.
- Nilsson, A. & Listerborn, C. (2015). *Lokala föreningar och demokrati i socialt utsatta bostadsområden. 2014 års demokratiutredning. Delaktighet och jämlikt inflytande*. Underlagsrapport. Stockholm: Statens offentliga utredningar.
- Olsson, L. (2007). Kristna frivilliga organisationer och hemlöshet: relik eller nisch i det generella välfärdssystemet? I C. Hansen Löfstrand & M. Nordfeldt (Red.), (2007). *Bostadslös! – lokal politik och praktik*. Malmö: Gleerup.
- Putnam, R.D. (2000). *Bowling alone – the collapse and revival of American community*. New York: Simon & Schuster.
- Putnam, R.D., Leonardi, R. & Nanetti, R. (1993). *Making democracy work – civic traditions in modern Italy*. Princeton, N.J.: Princeton University Press.
- Regeringens proposition 2009/10:55 *En politik för det civila samhället*.
- Regeringsbeslut (2010). *Uppdrag till Statistiska centralbyrån att ta fram statistik om det civila samhället. IJ2010/00137*.
- Regeringsbeslut (2016). *Regeringsbrev för budgetåret 2017 avseende Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2015-12-20, U2016/05227/UF, U2016/05429/UF (delvis), U2016/05627/UF*.
- Reyes, P. (2007). *Handslagets speciella insatser. En utvärdering av fleråriga projekt med inriktning mot integration och mångfald*. Stockholm: Riksidrottsförbundet.

- Scaramuzzino, R. (2012). *Equal opportunities? – a cross-national comparison of immigrant organisations in Sweden and Italy*. Diss. Malmö: Malmö högskola.
- Scaramuzzino, R. (2013). *Det civila samhället och integration – en forskningsöversikt*. Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.
- SCB (2015). *Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF/SILC)*. Örebro: Statistiska centralbyrån (SCB).
- SCB (2016). *Det civila samhället 2014*. Örebro: Statistiska centralbyrån (SCB).
- SFS 2015:49 *Förordning (2015:49) med instruktion för Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor*.
- SFS 2016:1367 *Förordning (2016:1367) om statsbidrag till allmänna samlingslokaler*.
- SKL (2017). *Civilsamhället som utvecklingskraft, demokratiaktör och samverkanspartner*. Positionspapper. Stockholm: Sveriges Kommuner och Landsting.
- SOU 1993:82 *Frivilligt socialt arbete: kartläggning och kunskapsöversikt*. Rapport av Socialtjänstkommittén. Stockholm: Fritzes.
- SOU 2016:13 *Palett för ett stärkt civilsamhälle*. Betänkande av Utredningen för ett stärkt civilsamhälle. Stockholm: Wolters Kluwer.
- Svedberg, L., von Essen, J. & Jegermalm, M. (2010). *Svenskarnas engagemang är större än någonsin – insatser i och utanför föreningslivet*. Stockholm: Ersta Sköndal högskola.
- Takle, M. (2015). Immigrant organisations as schools of bureaucracy. *Ethnicities* 15(1): 92–111.
- Temagruppen Unga i arbetslivet (under utgivning). *Unga vill och kan i nytt land. Vad kan projekt inom Europeiska socialfonden lära oss om unga nyanländas etablering?* Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.
- Ungdomsstyrelsen (2012). *Dialog om det civila samhällets villkor. Ett partsgemensamt forum och organisationernas syn på politiken för det civila samhället 2011*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.
- Ungdomsstyrelsen (2013). *Dialog, självständighet och långsiktiga förutsättningar – en uppföljning med ideella föreningar i fokus. Civila samhällets villkor 2012*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.
- Unionen (2016). *Anställd i civilsamhället – ett kall eller vanligt kneg?* Stockholm: Unionen.
- Wallman Lundåsen, S. & von Essen, J. (2015). *Medborgerligt engagemang: Klassresa eller klassklyfta?* Stockholm: Regeringskansliet.
- Vogel, J., Amnå, E., Munck, I. & Häll, L. (Red.), (2003). *Föreningslivet i Sverige: välfärd, socialt kapital, demokratiskola*. Stockholm: Statistiska centralbyrån (SCB).

Noter

1. Det finns en mängd olika definitioner av ekonomisk och social exklusion (Björkemarken 2014). Vi har av praktiska skäl valt en relativt enkel definition som har använts i en rapport av Folkpartiet Liberalerna (2014).
2. Baserat på SCB:s register över totalbefolkningen (RTB). Avser folkbokförda i åldern 20–64 år 2014.
3. Avser vårterminen 2016.
4. Avser 2014.
5. Vid valet 2014 fanns det totalt 5 837 valdistrikt.
6. Det handlar egentligen om arbetsställen, det vill säga verksamheter som är kopplade till en specifik adress. En och samma organisation med tillhörande organisationsnummer kan ha flera arbetsställen, men oftast motsvarar ett arbetsställe en organisation. För enkelhetens skull talar vi här om organisationer trots att det alltså rör sig om arbetsställen. Denna grundenhet var varit densamma i alla våra tidigare undersökningar.
7. Två organisationer visade sig vara dubletter.
8. Det har även varit möjligt att fylla i den på webben.
9. Undantaget är organisationer med branschriktning trossamfund som undersöktes separat vid omgången 2014.
10. Inga anställda, 1–4 anställda, fler än 5 anställda.
11. Upp till 100 medlemmar, 101–500 medlemmar, fler än 501 medlemmar.
12. Storstadsregioner, större högskoleorter, övriga större kommuner, kommuner med färre än 25 000 invånare.
13. Siffrorna i tabellen har avrundats varför summan ibland inte uppgår till exakt 100 procent.
14. Eftersom vi inte har tillgång till uppgifter om vilken typ av anställningar det rör sig om kan vi dock inte verifiera detta.
15. Tabell 2.1 baseras på registeruppgifter, medan övriga tabeller och figurer baseras på enkätsvar där inte samtliga organisationer svarat på alla frågor. Detta innebär att antalet organisationer/svar (N) varierar.
16. Förutom Sverige.
17. Förutom svensk eller kristen.
18. Indikator 4, 5 och 6.
19. Indikator 8, 9 och 10.
20. Till skillnad från ersättning för utförande av uppdrag åt offentlig sektor
21. Indikator 4, 5 och 6.
22. Indikator 8, 9 och 10.
23. Rapporten Villkor för ideella föreningar och trossamfund. Civila samhällets villkor (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2014) innehåller felaktigheter avseende detta index.

BILAGOR

Bilaga 1: Enkäten

Förutsättningar och villkor för ideella föreningar 2016

Myndigheten för ungdoms-
och civilsamhällsfrågor

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor ansvarar för att det finns samlad kunskap om ideella organisationer i Sverige. Vi genomför denna undersökning för att belysa hur ideella föreningar ser på sina förutsättningar. I år vill vi särskilt hämta in uppgifter som ger regeringen underlag för beslut som kan bidra till att även grupper som idag är underrepresenterade i föreningslivet lockas av att engagera sig.

Alla svar är viktiga och kan bidra till förbättrade villkor för din förening!

Undersökningens resultat redovisas för Sveriges regering i juni 2017 och kan i slutänden bidra till politiska beslut som gör det lättare för ideella föreningar att bedriva sin verksamhet. Dina svar är mycket värdefulla för detta arbete och går inte att ersätta med någon annans. Här kan du läsa om tidigare undersökningars resultat: www.mucf.se/publikationer/kategori/politiken-det-civila-samhallet. Det är frivilligt att delta i undersökningen, men svaren från din organisation är mycket viktiga för att resultaten ska bli tillförlitliga.

Enkäten tar tio minuter att besvara

Enkäten är riktad till den organisation som står på adressetiketten. Ibland kan enkäter vara adresserade till organisationer som har snarlika namn och samma adress men olika organisationsnummer. I detta fall vill vi be er att svara för och var och en av dessa. Enkäten tar uppskattningsvis 10 minuter att besvara. Om du själv har svårt att svara kan du ge enkäten till någon annan person i din förening som har god kunskap om er verksamhet. Det kan hända att vissa frågor inte upplevs relevanta för den förening som du representerar. Vi vill ändå be dig att svara så gott det går. Frågorna avser er verksamhet 2016.

Svara på papper eller elektroniskt!

Vi är mycket tacksamma om du svarar på frågorna och skickar in enkäten i det portofria svarskuvertet så snart som möjligt. Vill du besvara enkäten på webben istället? Gå in på www.skop.se/mucf. Logga in med:

Anonymitet och hantering av enkätaterialet

Adresserna har tagits fram av Statistiska centralbyrån (SCB) inklusive uppgifter om föreningens säteskommun, verksamhetsområde, branschkod och uppgift om antal anställda (storleksklass). Undersökningföretaget SKOP har därefter gett varje organisation ett unikt löpnummer. SKOP genomför utskicket av enkäterna och eventuella påminnelser samt registrerar svaren. När MUCF analyserar materialet kommer dock kopplingen till den enskilda organisationen att vara borttagen. Genom att skicka in enkätsvaret godkänner ni behandlingen av uppgifterna. Resultatet redovisas i form av övergripande tabeller och diagram. Ingen kommer att veta hur just din organisation har svarat.

Förutom vid MUCF kan uppgifterna som hör till undersökningen komma att användas av forskare och andra myndigheter för statistik- och forskningsändamål. Sådan verksamhet omfattas av statistiksekretess (enligt 24 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)).

Vid frågor om undersökningen, kontakta Julia Grosse på MUCF. Om den förening som enkäten har adresserats till har upphört eller inte är aktiv ber vi dig att kontakta SKOP på tel. 08-587 978 00. Vänligen kontakta även SKOP om du inte vill delta i undersökningen och inte få påminnelse.

Ett stort tack på förhand för din medverkan!

Julia Grosse
Undersökningsledare
Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor
julia.grosse@mucf.se, tel.: 08-566 219 87

Birgitta Hultåker
Projektledare
SKOP
birgitta.hultaker@skop.se, tel.: 08-587 978 21

A. FRÅGOR OM DIN ORGANISATION SOM HELHET

1. Organisationer kan ha olika inriktningar eller syften med sin verksamhet. Hur väl stämmer, enligt din uppfattning, följande påståenden in på den organisation som du representerar?

Ett viktigt syfte för den organisation jag representerar är...

Markera med ett kryss för varje rad.

	Stämmer mycket dåligt	Stämmer ganska dåligt	Stämmer ganska bra	Stämmer mycket bra
	1	2	3	4
Att underlätta eller möjliggöra utövandet av ett fritidsintresse eller en hobby	☐	☐	☐	☐
Att förbättra livsvillkoren för våra medlemmar	☐	☐	☐	☐
Att förbättra livsvillkoren för en viss grupp människor i befolkningen (utöver medlemmar)	☐	☐	☐	☐
Att påverka människors åsikter eller beteende i någon riktning	☐	☐	☐	☐
Att verka för medlemmarnas eller ägarnas ekonomiska intresse	☐	☐	☐	☐
Att främja sociala relationer mellan människor	☐	☐	☐	☐
Att underlätta eller möjliggöra utövandet av religion eller livsåskådning	☐	☐	☐	☐
Att förbättra livsvillkoren för asylsökande eller nyanlända	☐	☐	☐	☐
Att påverka politiska beslut inom något område	☐	☐	☐	☐
Att underlätta eller möjliggöra människors organisering i föreningar och organisationer	☐	☐	☐	☐
Att understödja eller möjliggöra en viss livsstil eller identitet	☐	☐	☐	☐
Att underlätta för människor att göra frivilliga/ideella arbetsinsatser för att hjälpa andra människor	☐	☐	☐	☐
Att verka för jämställdhet mellan kvinnor och män i samhället	☐	☐	☐	☐
Att underlätta människors etablering på arbetsmarknaden	☐	☐	☐	☐
Att bedriva en verksamhet som tar ett socialt eller miljömässigt ansvar	☐	☐	☐	☐

Annat viktigt syfte: _____

2. Vilken typ av medlemmar har den organisation du tillhör?

Markera endast ett svarsalternativ.

- Bara enskilda personer
- Bara andra föreningar/organisationer → Gå direkt till fråga 4.
- Både enskilda personer och föreningar/organisationer är medlemmar

3. Om din organisation har medlemmar, ungefär hur många enskilda personer är medlemmar i den organisation du tillhör?

Med medlemmar avser vi medlemmar som finns i ett medlemsregister eller motsvarande.

Ange antal: _____

4. Ibland talas det om civilsamhällets olika samhällsroller. Här ber vi dig att karakterisera din organisation i relation till dessa roller. I vilken utsträckning stämmer följande påståenden in på din organisation?

Markera med ett kryss för varje rad.

	Inte alls 1	I ganska liten utsträckning 2	I ganska stor utsträckning 3	I mycket stor utsträckning 4
Min organisation ger röst åt vissa grupperns behov eller påverkar beslutsfattare och det allmänna samtalet (röstbärare/opinionsbildare).	☐	☐	☐	☐
Min organisation bidrar till att människor lär sig och praktiserar demokratiska rättigheter, färdigheter och värderingar (demokratiskola).	☐	☐	☐	☐
Min organisation ger service till medlemmar eller andra, hjälper människor med praktiska frågor eller utför välfärdstjänster (servicegivare/utförare).	☐	☐	☐	☐
Min organisation är en mötesplats där människor träffas för att umgås eller för gemensamma aktiviteter (arena för gemenskap).	☐	☐	☐	☐

Lagar, regler och ekonomi

5. Hur väl stämmer följande påståenden in på den organisation som du representerar?

Markera med ett kryss för varje rad.

	Stämmer mycket dåligt 1	Stämmer ganska dåligt 2	Stämmer varken bra eller dåligt 3	Stämmer ganska bra 4	Stämmer mycket bra 5
Vi har under det senaste året haft <i>ekonomiska förutsättningar</i> att genomföra vår kärnverksamhet.	☐	☐	☐	☐	☐
Vi har under det senaste året haft <i>ekonomiska förutsättningar</i> att utveckla verksamheten på det sätt vi önskat.	☐	☐	☐	☐	☐
Det finns <i>lagar eller regler</i> som försvårar för oss att bedriva vår kärnverksamhet.	☐	☐	☐	☐	☐
Det finns <i>lagar eller regler</i> som försvårar för oss att utveckla verksamheten på det sätt vi önskar.	☐	☐	☐	☐	☐

6. Hur anser du att förutsättningarna för den organisation du representerar att bedriva sin verksamhet har förändrats under de senaste tre åren?

Markera med ett kryss för varje rad.

	Försämrats mycket 1	Försämrats något 2	Varit oförändrad/e 3	Förbättrats något 4	Förbättrats mycket 5	Vet inte 6
Under de senaste tre åren har min organisations <i>ekonomi</i> ...	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Under de tre senaste åren har <i>lagar eller regler</i> som påverkar min organisation...	☐	☐	☐	☐	☐	☐

7. Vilka var de tre största inkomstkällorna för din organisation under 2016?

Läs igenom alla alternativ. Markera sedan med ett kryss i varje kolumn, totalt tre kryss.

	Största inkomstkällan 1	Näst största inkomstkällan 1	Tredje största inkomstkällan 1
Medlemsavgifter (räkna inte med begravningsavgift om ni är ett trossamfund)	☐	☐	☐
Avkastning på eget kapital/finansiella intäkter	☐	☐	☐
Övrig försäljning av varor och tjänster (inklusive lotterier, deltagaravgifter och uthyrning av lokaler/fastigheter)	☐	☐	☐
Transfereringar från huvudman eller paraplyorganisation (inklusive omfördelningssystem mellan organisationer)	☐	☐	☐
Offentligt upphandlad verksamhet (inklusive aktiviteter inom ramen för LOV, lagen om valfrihetssystem)	☐	☐	☐
Annan ersättning för utförande av <i>uppdrag</i> åt kommun, stat eller region/landsting (t.ex. uppdragsersättning)	☐	☐	☐
Bidrag för <i>verksamheten</i> från kommun, stat eller region/landsting (t.ex. organisations-, verksamhetsbidrag eller aktivitetsstöd)	☐	☐	☐
Bidrag för att driva <i>projekt</i> från kommun, stat eller region/landsting	☐	☐	☐
Bidrag för lokal eller anläggning	☐	☐	☐
Bidrag från någon av EU:s fonder eller annat EU-organ	☐	☐	☐
Gåvor från enskilda personer (donationer/insamling)	☐	☐	☐
Sponsring eller gåvor (från företag/näringslivet)	☐	☐	☐
Bidrag från icke-statliga fonder eller stiftelser	☐	☐	☐
Inkomst från finansiärer utomlands (enskilda individer eller organisationer)	☐	☐	☐
Annan inkomstkälla	☐	☐	☐

Annan (ange vilken): _____

8. I vilken utsträckning skulle du säga att din organisation i nuläget är beroende av offentliga medel (t.ex. bidrag eller stöd från stat, region eller kommun) för att...

Markera med ett kryss för varje rad.

	Inte alls	I ganska liten utsträckning	I viss utsträckning	I ganska stor utsträckning	I mycket stor utsträckning
	1	2	3	4	5
Bedriva sin kärnverksamhet?	☐	☐	☐	☐	☐
Utveckla/förbättra verksamheten?	☐	☐	☐	☐	☐

9. Organisationer kan arbeta på uppdrag av stat, region eller kommun genom att få ersättning för utförandet av tjänster.

Hur stor eller liten del av verksamheten i din organisation bedrivs på uppdrag av stat, region eller kommun?

Markera med ett kryss för varje rad.

	Ingen del alls	En mindre del	Ungefär hälften	En övervägande del	Hela verksamheten
	1	2	3	4	5
Staten (t.ex. nationella myndigheter, Länsstyrelsen)	☐	☐	☐	☐	☐
Region (t.ex. regioner, kommunförbund, landsting)	☐	☐	☐	☐	☐
Kommun (t.ex. kommunal förvaltning eller nämnd)	☐	☐	☐	☐	☐

10. Om den organisation du representerar har bedrivit verksamhet på uppdrag av stat, region eller kommun under det senaste året...

I vilken utsträckning anser du att samarbetet har begränsat organisationens självständighet och oberoende? (t.ex. när det gäller att fritt uttrycka åsikter eller framföra kritik)

Inte alls	I ganska liten utsträckning	I viss utsträckning	I ganska stor utsträckning	I mycket stor utsträckning	Vi har inte haft något sådant uppdrag under året
1	2	3	4	5	6
☐	☐	☐	☐	☐	☐

Kontakt och dialog med offentliga aktörer

Kontakt med kommuner

11. Vilka former av träffar, konsultationer eller samråd har den organisation som du representerar haft med kommun/er under 2016?

Flera alternativ får markeras.

- 1 Remissinstans
- 1 Deltagande i råd, samverkansorgan, referensgrupp eller liknande
- 1 Medverkan i en utredning eller kommunal ärendehantering (t.ex. samråd)
- 1 Samarbete i projekt
- 1 Uppvaktning (möte som er organisation tagit initiativ till)
- 1 Tjänsteman eller politiker har tagit kontakt med oss för att rådgöra i någon fråga
- 1 Dialog kring verksamhet vår organisation genomför på uppdrag av kommunen
- 1 Förfrågan om vår organisation vill genomföra verksamhet på uppdrag av kommunen (ex. genom upphandling)
- 1 Kontakt med handläggare i kommunen i samband med bidragsansökan.
- 1 Annan form (ange): _____

- 1 **Nej**, ingen träff, konsultation eller samråd alls

Kontakt med regioner, kommunförbund eller landsting

12. Vilka former av träffar, konsultationer eller samråd har den organisation som du representerar haft med regioner, kommunförbund eller landsting under 2016?

Flera alternativ får markeras.

- 1 Remissinstans
- 1 Deltagande i råd, samverkansorgan, referensgrupp eller liknande
- 1 Medverkan i en utredning eller regional ärendehantering (t.ex. samråd)
- 1 Samarbete i projekt
- 1 Uppvaktning (möte som er organisation tagit initiativ till)
- 1 Tjänsteman eller politiker har tagit kontakt med oss för att rådgöra i någon fråga
- 1 Dialog kring verksamhet vår organisation genomför på uppdrag från regional nivå
- 1 Förfrågan om vår organisation vill genomföra verksamhet på uppdrag från regional nivå (ex. genom upphandling)
- 1 Kontakt med handläggare på regional nivå i samband med bidragsansökan.
- 1 Annan form (ange): _____

- 1 **Nej**, ingen träff, konsultation eller samråd alls

Kontakt med statliga aktörer

13. Vilka former av träffar, konsultationer eller samråd har den organisation som du representerar haft med regeringen eller med statliga myndigheter under 2016?

Flera alternativ får markeras.

- 1 Remissinstans
- 1 Deltagande i regeringens råd, delegation eller referensgrupp
- 1 Deltagande i en statlig myndighets råd, delegation eller referensgrupp
- 1 Medverkan i en statlig utredning eller kommitté
- 1 Samarbete i projekt
- 1 Uppvaktning (möte som er organisation tagit initiativ till)
- 1 Tjänsteman eller politiker har tagit kontakt med oss för att rådgöra i någon fråga
- 1 Dialog kring verksamhet vår organisation genomför på uppdrag av regeringen eller statliga myndigheter
- 1 Förfrågan om vår organisation vill genomföra verksamhet på uppdrag av regeringen eller statliga myndigheter (ex. genom upphandling)
- 1 Kontakt med handläggare på statlig myndighet i samband med bidragsansökan.
- 1 Annan form (ange): _____
- 1 **Nej**, ingen träff, konsultation eller samråd alls

Kunskap och samarbetsklimat

14. I vilken utsträckning anser du att de tjänstemän från stat, region eller kommun som din organisation möter har kunskap om organisationens villkor och förutsättningar?

Markera med ett kryss för varje rad.	I mycket liten utsträckning	I ganska liten utsträckning	I viss utsträckning	I ganska stor utsträckning	I mycket stor utsträckning	Inte aktuellt/ inga kontakter
	1	2	3	4	5	6
Statliga tjänstemän	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Regionala tjänstemän (region, kommunförbund, landsting)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kommunala tjänstemän	☐	☐	☐	☐	☐	☐

15. I vilken utsträckning anser du att de tjänstemän som din organisation möter bidrar till ett öppet samarbetsklimat och en ömsesidig dialog mellan er organisation och deras egen förvaltning?

Markera med ett kryss för varje rad.	I mycket liten utsträckning	I ganska liten utsträckning	I viss utsträckning	I ganska stor utsträckning	I mycket stor utsträckning	Inte aktuellt/ inga kontakter
	1	2	3	4	5	6
Statliga tjänstemän	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Regionala tjänstemän (region, kommunförbund, landsting)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kommunala tjänstemän	☐	☐	☐	☐	☐	☐

B. FÖRENINGEN I LOKALSAMHÄLLET

16. Om du tänker på er verksamhet under 2016, var har den huvudsakligen bedrivits?

Med föreningens adress menar vi den som står på adressetiketten på det kuvert vi skickat ut.
Markera endast ett svarsalternativ.

- 1 På samma adress eller i samma område som den adress som min förening är registrerad på.
- 2 På en annan adress eller i ett annat område än den som min förening är registrerad på.
- 3 På flera andra adresser än den som min förening är registrerad på.
- 4 Vi saknar tillgång till lokaler. → Gå direkt till fråga 18.
- 5 Vi har ingen verksamhet där människor möts i en lokal. → Gå direkt till fråga 18.

17. Vilka lokaler använde ni oftast 2016 för er verksamhet?

Flera alternativ får markeras.

- 1 Föreningens egna lokaler
- 1 Kommunala platser som idrottshallar, idrottshallar, föreningarnas hus, medborgarhus eller liknande
- 1 Allmänna platser, t.ex. utomhus
- 1 Privata hem
- 1 Andra föreningars lokaler eller församlingshus
- 1 Lokaler som ägs av företag
- 1 Annat, ange _____

18. Ungefär hur stor andel av följande grupper, skulle du säga, bor i föreningens närområde?

Markera med ett kryss för varje rad.

	Ingen eller nästan ingen	Mindre än hälften	Mer än hälften	De flesta eller alla
	1	2	3	4
De som är medlemmar i föreningen	☐	☐	☐	☐
De som ingår i föreningens styrelse	☐	☐	☐	☐
De som utför någon form av oavlönade arbetsuppgifter (oavsett om de är medlemmar eller inte)	☐	☐	☐	☐
De som deltar i föreningens aktiviteter eller de vi hjälper (oavsett om de är medlemmar eller inte)	☐	☐	☐	☐
Anställda eller arvoderade	☐	☐	☐	☐

19. De människor som vill engagera sig ideellt, dvs. utföra oavlönade arbetsuppgifter i er förening, behöver de uppfylla något eller några av följande krav?

Flera alternativ får markeras.

- 1 Vara medlemmar i föreningen
- 1 Vara förtroendevalda i föreningen
- 1 Betala medlemsavgift
- 1 Betala någon avgift för att delta (utöver eventuell medlemsavgift)
- 1 Bo i ett specifikt område
- 1 Ha tillgång till någon särskild typ av utrustning som inte är föreningens (t.ex. bil, idrottsutrustning)
- 1 Ha någon särskild kompetens eller genomgå någon särskild utbildning eller kurs
- 1 Vilja engagera sig ideellt i er förening under en längre tid
- 1 Ha någon särskild egenskap (till exempel ålder, kön eller tillhöra viss etnisk grupp).
Ange gärna vilken/vilka: _____
- 1 Annat krav, ange: _____
- 1 **Nej**, vi har inga sådana krav.

20. Har din förening under 2016 genomfört någon av följande insatser?

Flera alternativ får markeras.

- 1 Genomfört riktade insatser för att locka människor att engagera sig i föreningslivet (t.ex. engagemangsguide, samarbete med frivilligcentral eller liknande, lokala resurscenter)
- 1 Förmedlat mentorer eller faddrar
- 1 Arbetat aktivistiskt (t.ex. anordnat manifestationer)
- 1 Insatser mot våld, missbruk eller psykisk ohälsa
- 1 Anordnat aktiviteter på öppna mötesplatser (t.ex. fritidsgårdar, ungdomens hus)
- 1 Genomfört integrationsprojekt eller verksamhet som syftar till att hjälpa nyanlända eller asylsökande till fritidsaktiviteter (t.ex. föreningslivets aktiviteter eller det kommunala kultur- och fritidsutbudet)
- 1 Genomfört uppsökande insatser mot en viss prioriterad grupp
- 1 Arbetat med inkluderingsprocesser (t.ex. värderingsfrågor)
- 1 Anordnat läxhjälp eller forum för språkinläring
- 1 Anordnat praktikplats för unga
- 1 Hjälpt unga att söka jobb (t.ex. skriva CV, jobbcoachning)
- 1 Anställt en ung person (även arbetsträning)
- Samarbetat med kommun eller annan offentlig aktör för att hjälpa unga att få jobb (t.ex. navigatorcenter)
- 1 Annan insats av social karaktär (ange): _____
- 1 **Nej**, ingen sådan insats

21. Vissa grupper av människor engagerar sig eller deltar oftare i föreningslivet än andra. Vi skulle gärna veta hur det ser ut i din förening.

I vilken utsträckning skulle du säga att din förenings verksamhet är *öppen* för följande grupper?

Markera med ett kryss för varje rad.

	I mycket liten utsträckning	I ganska liten utsträckning	I ganska stor utsträckning	I mycket stor utsträckning
	1	2	3	4
Unga tjejer/kvinnor	☐	☐	☐	☐
Unga killar/män	☐	☐	☐	☐
Personer med funktionsnedsättning	☐	☐	☐	☐
Asylsökande eller nyanlända	☐	☐	☐	☐
Personer med låg utbildning	☐	☐	☐	☐
Arbetssökande	☐	☐	☐	☐
Personer med små ekonomiska medel	☐	☐	☐	☐
Personer som inte kan svenska särskilt väl	☐	☐	☐	☐
Personer utan tidigare erfarenhet från föreningslivet	☐	☐	☐	☐
Personer utan hemmavarande barn	☐	☐	☐	☐

22. I vilken utsträckning skulle du säga att din förenings verksamhet *används av* följande grupper?

Markera med ett kryss för varje rad.

	I mycket liten utsträckning	I ganska liten utsträckning	I ganska stor utsträckning	I mycket stor utsträckning	Vet inte
	1	2	3	4	5
Unga tjejer/kvinnor	☐	☐	☐	☐	☐
Unga killar/män	☐	☐	☐	☐	☐
Personer med funktionsnedsättning	☐	☐	☐	☐	☐
Asylsökande eller nyanlända	☐	☐	☐	☐	☐
Personer med låg utbildning	☐	☐	☐	☐	☐
Arbetssökande	☐	☐	☐	☐	☐
Personer med små ekonomiska medel	☐	☐	☐	☐	☐
Personer som inte kan svenska särskilt väl	☐	☐	☐	☐	☐
Personer utan tidigare erfarenhet från föreningslivet	☐	☐	☐	☐	☐
Personer utan hemmavarande barn	☐	☐	☐	☐	☐

23. Vilka kanaler använde ni er av 2016 för att bjuda in nya personer?

Flera alternativ får markeras.

- 1 Mun-till-mun, det vill säga genom andra personer som redan är aktiva
- 1 Webbsida
- 1 Sociala medier (t.ex. Facebook, Instagram, bloggar)
- 1 Annonser i tidningar, lokalradio eller liknande
- 1 Genom att få journalister att berätta om er verksamhet
- 1 Andra ideella organisationer
- 1 Kommunens egna kanaler (t.ex. kommunens webbplats)
- 1 Affischer på offentliga platser (t.ex. utomhus)
- 1 Informationsmöten eller affischer på skolor eller arbetsplatser
- 1 Informationsmöten eller affischer på bibliotek eller i andra offentliga lokaler (t.ex. medborgarhus eller liknande)
- 1 Postutskick eller flygblad
- 1 Andra kanaler, ange _____

24. Har ni som är aktiva i föreningen funderat på att lägga ner eller låta föreningen vila?

Markera endast ett svarsalternativ.

- 1 Ja, vi har diskuterat frågan ett flertal gånger 2016.
- 2 Ja, frågan har kommit upp någon enstaka gång 2016.
- 3 Ja, men inte 2016.
- 4 Nej → *Gå vidare till fråga 26.*

25. Vad har varit anledningen till att ni diskuterat att lägga ner eller låta föreningen vila?

Bilaga 2: Indikatorer

Självständighet och oberoende	Dialog	Kvalitet	Långsiktighet	Öppenhet och insyn	Mångfald
Fråga 7, 8, 9 och 10	Fråga 11, 12, 13, 14 och 15	Fråga 14	Fråga 5, 6 och 7	Fråga 9, 11, 12, 13 och 15	Fråga 1, 4, 5, 6, 11, 12 och 13

© Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) 2017

ISSN 1651-2855 ISBN 978-91-88455-21-5

projektledare **Julia Grosse**

text **Julia Grosse**

språkgranskning **Ingrid Bohlin**

omslagsfoto **Julia Grosse**

grafisk form **Christián Serrano, Les Creatives Sthlm**

distribution **MUCF, Box 17801, 118 94 Stockholm**

webbplats **www.mucf.se**

tfn **08-566 219 00**

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

Vi tar fram kunskap om ungas levnadsvillkor och om det civila samhällets förutsättningar. Vi ger stöd till föreningsliv, kommuner och internationellt samarbete.

mucf | Myndigheten för ungdoms-
.se | och civilsamhällesfrågor